

A CSODADUDA ÉS EGYÉB MESÉK

**MESÉLI
MENDELÉNYI BÉLA**

ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2013
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5406-62-1 (online)
MEK-12264

TARTALOM

**A csoda-duda.
A tarisznnyás ember.
A vörös barátok kincse.
A pókhálóvár.
A hódkirály.
A világító kútágas.
A bűvös nyárs.
A nagyétú János.
A muzsikáló bocskor.
A tündércsizma.
A három bicsak.
Mese a szalonnávról.
A vén táltos.
Az ördög komája.
Töörtyú János.
A sógorok.
Az ezüst makkok.
A három jó tanács.
Csókon szerzett királyság.
Birsalma-ország.**

A csoda-duda.

Faluvégen, az ér partján, bokros, bodros dombok alján állt egy fura házikó. Se ablaka, se ajtaja; de még csak kéménye sem volt ennek a házikónak. Gömbölyű volt, akárcsak egy gombóc. Sehol messze földön ilyen házat nem épített senki. Soha élő lélek meg nem közelítette ezt a fura házikót. A falubeliek meg éppen keresztet vetettek, ha arra felé vitt az útjuk.

Azt rebesgették úton-útfélen, hogy gonosz varázsló tanyázik ebben a házban, Isten óvjon tőle minden jótét lelket!

De hogy ki lakott légyen mégis ebben a kalyibában, azt valójában nem tudta senki.

* * *

Kerül-fordul az idő, csak meghúzzák ám a lélekharangot a faluban. Erzsók néninek szólt a búcsúztató. Csöndesen elszenderült, mint ahogy kialszik a fogtán levő gyertyaszál.

Előkerültek a szomszédok, ki kendővel, ki szoknyával, ki meg szemfödővel. Azután kiterítették Erzsók nénét annak rendi és módja szerint. Mert bizony Erzsók néne világ-életében csak tengett-lengett, mivel hogy egy szál foltos gunyáján kívül egyebe sem volt. Kegyelemkenyéren élt, azonképpen állt ki a temetése is.

Mindazonáltal akadt, aki a papot is fizette, meg a harangozót. Így azután csak elföldelték szegény Erzsók nénét.

Hogy a gyászos gyülekezet megtért a temetőből, csak felveti ám valamelyikük a szót:

- Hát ezzel a gyerekekkel mi lesz?

Hejh! Lett nagy hümmögés-dünnögés a sok nép között.

Mind lopva odasandított az öklömnyi csöpp Jankóra, Erzsók nénének itt felejtett unokájára.

Biz' az kicsi volt, alig hat-hét esztendő. Ott szégyenkedett, sírt-rítt a sok nép között.

- Gyöngye még a dologra, - mondta az egyik.

- Csak a ruhát szaggatja az ilyen, - szólt a másik.

- Meg a kenyeret pusztítja, - zúgott a harmadik.

Azzal aztán ki erre, ki amarra; nem telt belé egy sóhajtság, olyan egyedül maradt Jankó az útszélen, mint akár az ujjam.

Várt még egy darabig, hogy majd csak akad valaki olyan is, aki valahová haza vezesse. De bizony ilyen nem akadt. Hogy azután egy-egy ház előtt megállt, még az ajtót is becsapdosták előtte, nehogy hivatlanul betévedjen.

Igy jutott ki szegény Jankó a faluvégre, itt is az elé a fura kalyiba elé. Ott azután lekuporodott a fal tövébe és csöndesen elsírdogált azon való nagy szomorúságában, hogy hová menjen, mihez kezdjen.

Hogy ott sír-sírdogál, csak ráripakodik ám valaki:

- No, mit pityeregsz itt, te apróság?

Felnéz Jankó, de majd elhült ijedtében. Mert valami fura szerzet állt előtte. Egy csöpp emberke, de teremő Isten! akkora feje volt, mint egy akós-hordó, meg csúnya, morcos ábrázata és vörös szeme. Mondom, úgy megijedt Jankó, hogy a sírás is a torkán akadt.

- Mért nem mész haza, te? - faggatta a kis ember.
- Nincs nekem házam, nincs nekem senkim, - szepegte Jankó.
- Nincs-e?
- Nagyanyót ma vitték ki a temetőbe, ott a földbe tették. Én meg itt maradtam.
- Ej, ej! Aztán nincs pártfogód senki?
- Nincs nekem, - mondotta Jankó. Azzal megint sírva fakadt.
- No, ne sírj azért. Inkább azt mondd meg, volna-e kedved hozzám szegődni? Sose húzódozzál, nem lesz sok dolgod. Van vagy húsz kecském, azokat őrzöd. Ha megbecsülöd magad, holtig nálam lehetsz. Azért hát beszélj szaporán: jössz, nem jössz?
- Megyek, - mondá búsan Jankó.
- Ezt már szeretem. Menjünk hát!

Azzal kapja magát a kis ember, nekiveti félvállát a házikónak és ripp-ropp!... felborítja. És - hallottátok-e párját? - a házhelyen nem volt egyéb, mint egy mélységesen mély kerek kút.

- No, ugorj a vödörbe! - parancsolta a pöttöm emberke. Hogy a vödörbe ültek, im a ház visszabillent a helyére, a vödör pedig megindult lefelé. Jankó még csak mukkanni sem mert, úgy félt.

Kezdetben sötét volt, de hogy lejjebb értek, mind jobban kivilágosodott. Végére, mikor a veder nagyot koppanva feneket ért, Jankó ámulva látta, hogy micsoda pompás, selymes fűvű réten vannak.

A réten vagy húsz darab csodaszép ezüstszőrű kecske legelt; a vezérnek arany csengő csilingelt a nyakán.

- Látod? - mondá a kis ember Jankónak. - Ezeket őrzöd majd.

Egy ugrásnyira odébb, a csermely partján állott egy piros-zsindelyes házikó. Hát az volt az emberke háza. Ide is tértek be.

- Éhes vagy? - kérdezte a kis ember.

- Biz' éhes ám - mondá Jankó.

- No, akkor izibe rakj tüzet, én majd megfőzöm a vacsorát.

Úgy is lett. Jankó tüzet rakott, vizet hozott, sürgött-forgott, már amint tudott. A kis emberke pedig bablevest főzött.

Hamarosan készen is lett a bableves, amihez egy karéj fekete kenyér járt. Jankó pedig jóízűen megvacsorált. Aztán lepihentek, jókorát aludtak. Hajnalban azután ment Jankó a kecskéi után és járta velük a rétet öreg estig.

Igy éltek-éldegéltek jó darabig.

Jankó lassan beletörődött az új életbe, de meg is szerette gazdáját. Pedig évszámra alig váltottak két szót is egymással. Szorgos volt, hűséges volt Jankó és égett a kezében a dolog. Szinte észre sem vette, hogy már jócskán fölcsperedett, sőt már hogy legénysorba is jutott.

* * *

Egy nap csak rászól ám az emberke:

- No, János, tudod-e, mióta eszed a kenyereimet?

- Nem, én, gazd'uram.
- Hát fiam, éppen ma tíz esztendeje kerültél hozzám. Így azután kitölt a szolgálatod.
- El akar küldeni gazd'uram? - kérdezte Jankó megszontyolodva.
- Csak nem hitted, hogy örökké itt tartalak? Nem itt van már a te helyed.
- Hát hol?
- Hol? Az emberek között. Tudom, ne is tagadd, hogy úgy is oda húz a szíved. De nem is tartóztatlak. Mármost csak annyit mondj, mit kívánsz tőlem?

Jankó csak nézett-nézett, de nem szólt.

- Tudom már, akár egy szót se szólj! Reggelre megkapod, ami bérédbbe kijár. De most lássunk a vacsorához!

Jankó serényen nekilátott, hogy majd tüzet rak. De a kis emberke megrázta a fejét.

- Nem úgy, Jankó fiam! Ma vendégem leszel.

Azzal aztán harsány hangon felkiáltott.

- Pörögjetek! Sűrögjetek! Izibe készen legyetek!

Lett erre olyan zsinat a házikóban, amilyen még tán soha.

A szalma sziszegve suhant a tűzhelyre, az acél összekocódott a kovával és csak úgy szórta a szikrát; a fahasábok kopogva ugráltak az égő szalmára. A fazék, serpenyő odacsörrent-zörrent a tűz fölé. Egyikbe a tyúk mártogatta magát, a másikba frissen hántott nyúl perdült. A kanál pedig csak úgy ontotta a sok jó fűszerszámot. Jött a kopogós lábú kis malac és vígan magába szalajtott a nyársat s csak úgy irult-pirult, hogy ott forgott a parázs fölött. A kéményből pedig lassan szállt alá egy végtelen hosszú kolbász, bele egyenest a serpenyőbe. Szó, ami szó: sült-főtt minden jó. Jankó majd oda lett nagy bámulatában.

Nem telt bele egy negyed óra, de olyan pompás vacsora kerekedett elő, amelyet Jankó még álmában sem látott.

Mire pedig végére jutottak a sok enni-inni valónak, meg is virradt.

Akkor azután eléhozott a kis emberke egy dudát és odaadta Jankónak.

- Nesze fiam. Hűséges szolgálatodért ez a jutalmad. Megbecsüld, mert királlyá tesz.

Jankó megköszönte az ajándékot, elbúcsúzott gazdájától, azzal azután világgá indult.

* * *

Ment, ment, sokáig ment. Egyszer csak egy sötét erdőbe ér. De alig hogy oda betette a lábát, csak elállja az útját két rémséges nagy medve. Megijed Jankó. Már most mitévő legyen, mit kezdjen ezzel a rettenetes két vaddal?

- Uram segíts - gondolta - dudálok nekik egyet.

Azzal kapja a dudáját, oszt beléfú.

Micsoda?... olyat ordított a kis duda, hogy nincs az az oroszlán, aki különben. A két medve, amint ezt a rettenetes hangot meghallotta, úgy elinált, hogy talán máig is fut.

Jankó ámult-bámult egy ideig; de azután folytatta az útját.

Megy, mendegél... elér egy városba. A város végén egy alacsony házikó előtt állt egy öreg-asszony.

Köszönti Jankó az öreg nénét, az meg szívesen fogadja. Szóbul szó kél. Csak elpanaszolja az öreg néne, hogy nagy az ő szomorúsága, merthogy a fia álló egy esztendeje beteg, sorvad; hiába is próbált vele akármit, csak egyre jobban pusztul szegény.

- No, - mondja Jankó, - hát dudálok neki egyet, talán attól felvidul.

Azzal veszi a dudát, belefű.

Hej, úgy szólt a duda, mint a szellőszongás, mint a fülemile éneke, mint az üvegharang. De olyan szépen, hogy a beteg legény odabenn csak hallgatja, csak hallgatja... egyszer kiperdül az ágyból és előjött.

- Nincs nekem édes anyám semmi bajom! - ezt kiáltotta.

- Hej, fiam, - mondja boldogan az öregasszony Jankónak - visszaadtad a fiamat az életnek. De nem is leszek háládatlan. Meg sem állj, hanem menj egyenest a király elé. Mert annak is vagyon egy beteg gyermeke, egy szépséges szép leányzó. Holtra vagyon válva az is. Hát annak is csak te lehetsz az orvosa. Pedig úgy tudd meg, hogy az öreg király már fele-királyságot ígért annak, aki meggyógyítja a leányát.

Bezzeg sietett a székes-városba Jankó. Hamarosan a király elé is jutott. De hiszitek, nem hiszitek: híre megelőzte. Már a kukták is azt rebesgették a konyhán, hogy valami csodaember jött meg, aki még a holtat is életre kelti dudaszóval.

Elég annyi, hogy a király azzal fogadta Jankót, hogy azt mondja:

- Hallom, hogy te muzsikaszóval akarod a leányomat meggyógyítani. Jól van. Ha sikerül, tied a fele-királyságom; ha nem, a hóhére a fejed. Hát úgy fogj hozzá!

- Fölséges királyom, - mondja Jankó, - egy életem, egy halálom, de ha így van, megpróbálom.

- No, akkor menjünk.

Azzal azután az egész fényes udvari kísérettel bevonultak a király leányának palotájába. Vastag szőnyegek voltak ott mindenfelé fölragasztva, leterítve. De még a napsugarakat is tíz függönyön szűrték át, csakhogy terhére ne legyen a beteg királykisasszonynak.

A beteg pedig ott feküdt a színarany nyoszolyán. Halovány volt és szomorú. Pedig szép volt a királykisasszony, nagyon szép.

Hogy azután rang, meg sor szerint ki-ki letelepedett, int a király Jankónak, hogy kezdje a muzsikát.

Jankó ezzel belefűjt a dudájába.

Hej, gyerekek! Olyan madárcsicsergés hallatszott egyszerre, hogy még a szellő is elállott bámulatában. Csattogott, csicsergett a duda, de úgy, hogy a szíve nyilott meg mindenkinek, aki csak hallotta. Majd lágyan, majd erősebben, de olyan gyönyörűségesen szólt a duda - hogy a legyek mind rárepültek a bűvös dudára, hogy jobban hallhassák.

A királykisasszony arca pedig lassan-lassan kipirult, szemei ragyogni kezdtek, és, bizony mondom, fölkelte. Csak ámultak-bámultak mindenek.

A királykisasszony nem tétovázott, hanem odalépett a legényhez és megcsókolta.

- No, - mondja az öreg király, - ember vagy fiam, de vőmmé is fogadlak. Izibe fussatok papért.

Hogy azután előkerült a pap, csaptak olyan lakzit, aminőt bizony még eddig keveset.

Hiszen könnyű volt nekik. A duda magától szólt, fujta a legszebb talp alá valókat és még fujni sem köllött. De táncolt is ott mindenki. A holt-sánta Rébék asszony azóta sem csinál egyebet, csak a kállai kettőst cifrázza. Hogy is ne? Hiszen - uram Isten - addig, míg azt rakja, nem sánta.

A tarisznás ember.

Messze, messze, még az Erdő-országon is túl, csupa szikla meg hegy között zuhogó vízesés partján élt-éldegélt egy szegény szénégető. Kicsi kalyibája, tenger sok gyereke, meg egy lyukas tarisznája; bizony ennyiből állt ki minden cselédje, marhája.

Égette szegény a szenet. Égette éjjel, égette nappal; de - teremő én Istenem! - ha száz évig égette volna, se tudott volna annyi kenyérre valót összeégetni a szénből, hogy sok gyermekét jól tarthatta volna vele.

Igy azután - sok gond, kevés kereset - csak búsult a szegény ember. Egy este ott sóhajtozott a kalyiba előtt, a sok gyerek meg körül, mert hát mind éhes volt az istenadta.

- Én uram, én Istenem! - foházkodott a szegény ember, - mire is tartogatsz bennünket ekkora nyomorúságban?

Felkacag ám erre valaki a sziklák között. Csudálkozik a szegény ember, mert bizony ritka szó volt körülte a nevetés; de csak nem lát sehol nevető arcot.

- Ti kacagtok? - rivalt rá a sok gyereke.

Dehogyan nevetett volna közülök egy is.

- Ha ha ha! - hallatszott újfent a sziklák mögül.

Olyan volt ez a nevetés, mint mikor üveg billikomot szinarany pálcával ütögetnek.

- Könnyű neked, akár ki légy! - dünnyögi úgy magában a szegény ember.

- Hát csakugyan nagy a te szegénységed? - kérdi a vékony hang.

- Nagynak bizony elég nagy, - feleli a szegény ember. Aztán csak találgatja: vajjon ki szólítja? De nem látott senkit.

- Pedig épp a nyakadban lóg a kincsek kincse, - mondja újból az a vékony hang.

De már erre elfutotta a szegény embert a méreg.

- Mit? - felelé haragosan. - Hogy itt, a nyakamban, ez a lyukas tarisznája, kincs? Ez, amelybe sátoros-ünnepkor is csak alig kerül kenyér?

Azzal a nyakából lekanyarítja a tarisznáját és úgy a földhöz csapta, hogy csak úgy nyekkent. Hát, szerelmes Isten!... csak előbukkan a felhők közül egy iszonytató nagy sas, lecsap és úgy elröpült a tarisznájával, mintha soha sem lett volna. A szegény ember meg majd hogy hanyatt nem esett.

- No, már most hát ez is odavan! - kiáltá.

- Meg a szerencséd is, - tódítja a vékonyka hang.

Hát amint oda nézett a szegény ember, lát ám az egyik sziklatömbön üldögélni egy pici kis embert.

- Már mért lenne oda a szerencsém? - kérdi tőle a szegény ember.

- Mért? Mert ebben a tarisznájában van a Fekete király jókedve.

- A Fekete király jókedve?

- Az! Tíz esztendeje, hogy elveszett. Azóta keresteti az ország aprajával-nagyjával. Már fele királyságát is oda ígérte ő felsége annak, aki az ő elveszett jókedvét visszaszerzi.

- Vajjon!

- Biz' úgy a'! Most azután se tarisznya, se fele királyság.

- De nem addig a! - kiáltá a szegény ember. - Megyek a tarisznyám után. Mert hogy tudom is, mire jó. Kigyelmednek meg imhol megköszönöm a szíves útbaigazítást; majd meghálálom, ha megtérek.

Azzal előhíttá a gyerekeit, a legnagyobbra rábízta a házat, elköszönt, szorított egyet a bocskor-szíján és megindult.

* * *

Ment mendegélt a szegény ember, hegyen át, völgyön át. Már alig győzte erővel. Harmadnap azután, hogy ráesteledett az idő, egy kunyhóhoz ért. A küszöbön ült egy vénséges vénasszony. De olyan öreg volt már, hogy az állát félkezével támogatta, nehogy leessék.

- Szerencsés jó estét adjon az Isten, néném asszony! - köszönt rá a szegény ember.

- Neked is, öcsém. Hol jársz itt, ahol a madár se jár?

- Hej, néném, nagy az én bajom. Egy tarisznyám, egyebem se volt, de az is oda vészett. Azt keresem én már vagy három napja.

- No, fiam, azt itt ugyan hiába keresed; de hát megpihenni megpihenhetsz a hajlékomban.

- Nagyon megköszönöm asszony-néném a szíves vendéglátását, - mondá a szegény ember.

- Tüzet is rakhatnál fiam, - szólt az öregasszony. - Ahol a rőzse a! Mert bizony már nehezemre esik a görnyedés.

- Szívesen asszony-néném, - mondja a szegény ember, - akár a nyársat is forgassam.

Azzal azután nagy sűrögve-forogva hamarosan tüzet rakott, de akkorát, hogy ökörsütésre is elég lett volna. A polcról leemelte a bográcsot, s vizet hozott belé. Szóval: serdült-perdült, mint annak a rendje.

- No, - mondja a csuda-vénasszony, - látom már, hogy jóra való ember vagy; hát majd be-kommendállak a fiamnak. Ahol jön éppen.

Hogy ezt mondá az öreg anyó, egyszerre támad is olyan recsegés-ropogás az erdőben, akár csak vaddisznó-járáskor. Aztán meg... Uram fia!... oda toppan egy rengeteg nagy óriás. Volt akkora, mint három harangláb, egymás tetejében.

- Jó estét édes anyámasszony! - bömbölte a roppant ember.

- Isten áldjon fiacskám. Hát mit hoztál?

- Három szarvast meg egy sas-madarat - felelé az óriás. Azzal oda lökte a tűz mellé a vadakat.

- Hát ez ki fia? - mordult rá a szegény emberre.

- Csöndesen hékás! - szólt rá az öreg néni. - Nem látod, hogy vendégem? Még segítségemre is volt, derekasan tüzet rakott, tett-vett itt körülem, hát kár volna bántani.

- Jó, jó, - dohogott megjuhozva az óriás. - De voltaképpen mit keres itt?

- A tarisznyáját keresi.

- No, ha azt keresi, akár tovább se keresse. Mert ihol van, ha ugyan ez az.

- Az a! - mondja örömmel a szegény ember. Mert hát szakasztott olyan volt ez, mint az ő elvesztett tarisznyája, melyet a sas vitt el. Az óriás meg lenyilazta a sast s így megkerült a tarisznya.

Hálálkodott is a szegény ember, azután pedig fölkerekedett, hogy folytassa az útját.

- Hová, te golyhó, ilyen öreg éjszakába? - kérdi tőle az öregasszony.

- Hát a Fekete király országába.

- Sose szaladj! - mondá jó szívvel az óriás. - Előbb lakjál jól, aztán aludjál is egy verset. Reggel majd elviszlek én, mert hogy magam is oda igyekezek.

Megvacsoráltak, lepihentek. Bizony a szegény ember olyan fáradt volt, hogy kettőt sem szólt, már elaludt.

Reggelre kelve, a szegény ember azt tapasztalta, hogy ugyan csak fú a szél. Körülnéz... hát akkor látja csak, hogy az óriás vállán ül; az óriás meg akkorákat lépett, mint egy-egy pászta. Hát a szegény ember ez okból érzett szelet.

- No, te pötytyöm apróság, - mondja az óriás a szegény embernek, - úgy-e, hogy haladunk? Sohase remegj! Délre helyt leszünk.

Hát ilyen rohanás mellett nem is csoda, hogy délre meg is érkeztek a Fekete király székes-városába.

Ott azután nagy vigyázva letette az óriás a szegény embert és magára hagyta.

Bemegy a szegény ember a városba. Csak ámul-bámul; mert minden ház merőben fekete volt. Körül nagy csöndesség. Az emberek suttogvást beszéltek egymással. Hogy is ne? - mikor a hatalmas király már tíz esztendeje, hogy olyan nagyon szomorú.

Minden utcasarkon nagy írások hirdették, hogy a fele királyságot kapja az, aki a király jó kedvét visszaszerzi.

Nem is igen köllött kérdezni a szegény embernek, hogy merre is van az ő felsége portája? Úgy özönlött oda a sok varázsló, tudós, hegedüs, tréfa-mester, meg mindenféle szerzet, akár búcsú idején. Mind azon törekedett, hogy majd ő szerzi vissza a király kedvét.

A szegény ember is oda csatlakozott hát a többihez. Márvány lépcsőkön fel, aranyos termeken át végre bejut egy roppant fényes, nagy terembe. Templom, templom... de ebben az egy teremben négy templom is elfért volna.

A terem kellős közepén, tündöklő trónusán ült a király. A sok ragyogástól szinte káprázott a szegény ember szeme. Minden sugárzott ottan a fényességtől, csak a király arca volt sötét és szomorú.

Nézte-nézte egy darabig a sok ezermestert, kóklert, tudóst, aki mind azért jelent meg ott, hogy a búskomor királyon segítsen - de bizony csak nem tudott földerülni a lelke meg az arca azokon, amiket színe előtt mondtak, énekeltek, mutogattak.

Végre a szegény emberre került a sor.

- Hát te mit akarsz itt? - riadt rá a király hopmestere.

Elbátortalanodott erre a harsány szóra a szegény ember, de azért csak kimondta, hogy:

- Megtaláltam az ő felsége elveszett jókedvét.

- Mi az? Te hoztad el? Hol van hát? Ide vele! - kiáltá izgatottan a hopmester.

- Ehol van! - Azzal a szegény ember leakasztá a tarisznyáját.

- Micsoda? Ebben a piszkos tarisznyában van ő fölségének az elveszett jókedve? Hé, legények, kötözzétek meg ezt a gazembert, aki csúfot mer üzni a királyból!

Egyszeribe lekapták a szegény embert a tíz körméről. De épp, hogy gúzsba kötnék kezét-lábát, oda szól a király:

- Mi történik ott?

- Felség! Azt mondja ez a vakmerő ember, hogy a felséged jókedve ebben az ő piszkos tarisznyájában vagyon benne.

- Igaz-é, te szegény ember? - kérdi csodálkozva a király.

- Már fölséges királyom, egy életem egy halálom... de legalább szerezne bizonyosságot a hopmester, mielőtt börtönbe vettet: igazán csúfot űzők-e az én felséges királyommal?

- Igaza van! - mondja a király a hopmesternek. - Oldjad le a kötelékeit s azután hadd beszéljen ez a szegény ember!

Bántotta a hopmestert ez a beszéd, el is futotta a méreg.

De már csak nem tehetett a király parancsolata ellen... hát hónaljig nyult bele a paraszt lyukas tarisznyájába. Hát amint belemártja a karját a zsákba, a keze-feje kiszaladt, mert hogy lyukas volt a tarisznya.

- Ebben keressem, ebben? - mondotta dühösen.

Mikor meglátá ezt a király, akkorát nevetett, hogy még a könnyei is kicsordultak bele. És nevetve fakadt ott mindenki és minden; még az asztalok, székek is nevettek.

A szegény ember megrettenve nézte, hogy mi történt. De mikor még, akik fogták, a palota- és testőrök is úgy kacagtak, hogy majd eldőlték: bizony ő maga is nevetni kezdett.

- No, te szegény ember, - mondja neki a király, - meghoztad a jókedvemet, tied a fele királyságom.

Úgy is lett, ahogy a király mondta. Még az nap aranyos hintókat küldtek el a szegény ember gyerekeiért. Sokan voltak, az igaz; de mind olyan sorba jutott most már, hogy még a legkisebbnek is főispáni hivatal jutott.

A királlyá lett szegény ember pedig aranyba foglaltatta a tarisznyát, de... meg nem foldoztatta.

A vörös barátok kincse.

Élt-éldegélt, messzi innét, a Pirostó partján, öles zsombik, feneketlen láp között, kicsiny halász-kunyhóban egy szegény özvegyasszony. Napi járó földre körös-körül a környéken se tanya, se ház.

Olyan járatlan vadon vidék volt ez, ahová bíbicen, sirályon meg nádi dúvadon kívül teremtetten lélek alig-alig tévedt. A rengeteg mocsarakat lakó békasereg vartyogásán kívül hang se igen hallatszott.

Hát e közt a sok bozót között állott az a kicsi kunyhó. Úgy meglapult a nád-rengetegben, mint a szentjános-bogar a fű között, hogy bizony alig látszott.

Itt lakott az özvegyasszony az ő János fiával, meg a Böske lányával.

Azon a kis darab tisztáson, amelyen a kunyhó állott, meg egy kis zöldséges kert húzódott meg, egyetlen gyalogút volt még száraz, járható hely az egész környéken. Ezen az úton járt az özvegyasszony, meg jártak a gyerekei, ha lisztért-miért be köllött menniök a legközelebbi faluba, egy napi járó földre. A vásárra meg zöldséget, tojást, ilyesfélét vittek, ami szegénységükből, szorgalmukból tellett.

Kerül-fordul az idő. Egy nap csak arra virrad az özvegyasszony, hogy minden tyúkjá elhullott. Hogy mitől, hogyan?... nem is tudhatta. Csak ott lelte a nyomorult párakat egy rakáson a ketrecben. Egyikben sem volt már élet.

No, ez ennyiben lett volna. Ekkor meg, Uram én Istenem, elétámad a mocsarokból egy irtóztató sáskasereg, amely leevett minden zöldet, de még a kunyhó tetejét is kikezdte.

Sírt-rítt a szegény özvegyasszony, hogy azt mondja, most már se tojás, se zöldség; pedig az utolsó falat kenyér is fogytán volt már. Előhívja János fiát és azt mondja neki:

- Szerelmes fiam, Jánosom! Se sütőnk, se fővőnk, csak már egyetlen malac minden gazdagságunk. Szaladj fiam, hajtsd be a faluba, hozz az árán egyet-mást.

Meghallja a szót a kis Bözsi, aztán csak felsír:

- Éd's anyám, hadd möhessek én is!

- Már aztán miért mennél, te kis golyhó?

- Ha már ennyire vagyunk, beállok valahová cselédnek.

- Dehogyan állsz, dehogyan állsz, egyetlen madaram! - mondja búsan a szegény asszony; - inkább a számtól veszem el a betévt, sem hogy szolgálni engedjelek.

De Böske csak váltig erősködött, hogy így meg úgy, nem olyan kicsiny ő már. Hát végtére az özvegyasszony is beléegyezett. Így azután összeszedett Böskének egy kis motyót és útnak indult vele maga. A malacot meg úgy terelgette maga előtt.

János otthon maradt, hogy a házat őrizze.

Mennek-mennek a szegényasszony meg a lánya, legelől pedig a kis malac. Búsan azok, vígan emez.

Déltájban keresztúthoz értek. Itt azután a malac - nesze világ, láss csudát! - úgy eliramodott a balra vivő úton, mint a szél.

Utána a szegény asszony meg a lánya. Mert mitévők legyenek, ha még ez a rusnya kis malac is elbódorog?

Kergetik a malacot elől, kergetik hátul, de bizony még csak nyomába sem értek neki. Úgy szaladt a malac, mint a gyorsvonal, közbe meg akkorákat visított, mint a gőzkocsi sípja.

A nagy hajsza közt észre sem vették az özvegyasszony meg Böske, hogy egész ismeretlen vidékre tévedtek, meg hogy veteményeken gázolnak által. De észrevette ám őket egy kemény, marcona képű ember, aki rájuk is riadt:

- Hol jártok itt, hé? Mindjárt a halál fiai vagytok!

Megijedt az özvegyasszony, hogy szinte elalélt. De a kis Bözsi bátran megszólalt:

- A malacunkat kergetjük.

- Ugy-e? - mondja a morc ember; - hát a tietek az a ronda kis dög, aki összetaposta-turta már az egész kertemet? No, most egyszeribe fizessetek birságot!

- Miből fizetnék? - mondja az özvegyasszony. - Mikor semmim sincs azon az egy malackán kívül.

- Azt hiszi kelmed, hogy csak amúgy ingyenbe tiporhatják össze a kertet? A malac itt marad.

Siránkozott az özvegyasszony, de hasztalan. A morc ember még botot is fogott rájuk, úgy kergette el őket.

A szegény asszony ment, meg sem állt a legközelebbi faluig. Ott panaszra járult a bíró elé.

Meghallgatja a bíró az asszonyt, aztán megcsóválja a fejét:

- Szegény asszony, én kelmeden nem segíthetek. A kelmed malaca már odavan. Mert tudja-e, hová tévedtek?

- Nem én! Hiszen soha sem is jártam én ezen a vidéken.

- No, látom is, hogy nem. Mert kelmedék a vörös barátok kertjébe jutottak. A vörös barátok pedig olyan hatalmas, gazdag szerzet, hogy Isten őrizze, hogy akárki fia is kikössön velük. Már bizony oda el se menjen, mert úgy is hiába menne.

- Nincs hát igazság a földön! - sóhajt a szegény asszony.

- Hát bizony fiam, kinek így, kinek úgy, de kelmednek ezek szerint nincs.

Mit tehetett egyebet a szegény asszony? - szolgálatba adta a kis Böskét, maga pedig nagy szomorúan hazament.

* * *

Mikor János meghallotta, hogy mekkora veszteség érte az édesanyját, nem sokat tétovázott, hanem mondja:

- Süssön édesanyám egy tarisznyára való pogácsát, azután majd elmegyek én azokhoz a vörös barátokhoz!

Hiába riasztotta az anyja. A fiú nem tárgított s még az nap útnak eredt.

Megy, megy a fiú; mendégél, hegyen, völgyön által. Egyszer csak egy patakhoz ér. Látja, hogy a patak innenső partján áll egy csöppnyi csöpp kis hintó, négy katicabogár van elibe fogva, aztán benne egy tökmag-emberke ül. A csöpp ember szörnyen biztatta a katicabogarait, de azok csak nem indítottak, mert féltek a paktától. Pedig híd is volt rajta - egy szál káka.

Jánosnak is tátva maradt a szája, mert bizony még ilyesmit soha életében nem látott.

Hogy ott nézelődik, megszólal a csöpp emberke ott a hintóban:

- Te is jobban tennéd ám, ha segítenél, semhogy itt meresztetted a szemed, szád!

- Segítenék én szívesen, te csöpp emberke, csak azt mondanád meg: miben és hogyan?

- Hogyan? - Hát nem látod a túlsó parton azt az undok varasbékát?

- Látom.

- No, hát! Az állja utunkat. A táltosaim se té, se tova nem mehetnek tőle, mert félnek.

- Ha csak az a baj! - mondja János. Ezzel fölkap egy követ, megcélozza vele a varasbékát és úgy orron találta, hogy a béka nagyot ugrott félre az útból.

- No, - mondja a pirinyó ember, - te most nagyot segítettél rajtam, fiam. De jótét helyébe jót várj. Van-e valami kívánságod? Mert én vagyok a manók öregapja.

- Bizony volna nekem. Szeretném, ha olyan erős lennék, hogy még a vörös barátok se bírjanak velem.

- Hajolj hát ide - mondja a pöttön ember.

János lehajolt, az emberke pedig rásuhintott arany vesszejével.

- Mehetsz már - mondotta, - mert mostantól kezdve te vagy a világ legerősebb embere.

Azzal aztán fütyentett egyet, a négy katicabogár kiterjesztette szárnyát és úgy elröpült az aranyos hintóval, mint a pinty.

János egy darabig utánuk nézett, azután megindult a maga útján.

Alig megy egy darabon, útját állja egy farkas.

- Hamm! - mondja. - Mindjárt bekaplak!

- Vagy én vagyok a világ legerősebb embere, vagy se - gondolja János; ezzel nyakon kapja a farkast és úgy a földhöz ütötte, hogy ott nyomban fölfordult.

Ezzel János megyen tovább. Estére kelvén, egy csőszkunyhóhoz ért. A kunyhó előtt ült egy morc ember, aki puliszkát főzött.

- Adjon Isten jó estét! - köszönti őt a fiú.

- Fogadj Isten! Mi jóban jársz itt, he? - mordul rá a morc ember.

- A vörös barátokat keresem.

- Ugyan úgy-e?

- Bizony azokat. Nem tudná megmondani kigyelmed, merre vagyon a portájuk?

- Hm, kis öcsém, talán bizony nem is tudod, hogy micsoda hatalmas szerzet azok a vörös barátok? Hiszen még én is csak úgy kalap-levéve beszélek róluk.

- Hát kigyelmed ösmeri őket?

- Hogy ösmerem-e? Hiszen én vagyok a csőszük. Ma is egy malacot hajtottam be nekik.

- Micsoda? - kiáltott János. - Kigyelmed volt hát az a híres?

Azzal nekiugrik a morc embernek és kegyetlenül elpáholja.

- Jaj! Jaj! - könyörgött a morc, - ne ízélj már, te! Jaj, jaj, jaj!

- Megkegyelmezek az életének, ha most tüstént odavezet kend a vörös barátokhoz.

- Vezetlek, vezetlek! - kiáltá a megjuhozott csősz; - mert hogy látom, manó vagy te, nem is ember!

Igy azután útra kerekedve, hajnaltájt eljutottak a vörös barátok klastromához.

Akkora volt az a klastrom, hogy az udvarán is két országos vásárt tarthattak volna. A klastrom tornya meg a felhők közt veszett el. Magas, vastag fal kerítette be a klastromot, és acél szögekkel kiveretett kettős rézkapu nyílt bele.

Ezen a kapun kopogtatott a csősz. A kopogtatásra megszólal belül valaki:

- Mit hoztatok?

- Nem hoztunk mi semmit, inkább vinnénk - mondja a csősz.

- No, akkor fel is út, le is út, - mondja nagy mérgesen a belső ember.

- De nem addig van a! - kiáltott János. - Nyitod ki azt a kaput?

- Csak azt lesd! - felelt vissza a belső ember.

Ezzel azután nekiveti a vállát a külső kapunak, a kapu meg irtózatossá robajjal bedőlt.

Lett akkora riadalom a klastromban, hogy még a harangokat is félreverték. A vörös barátok szörnyen megijedtek, mert azt hitték, hogy régi ellenségük, a fehér barátok hada tört be a klastromba.

A nagy zűrzavar, futkosás, kapkodás szüntével harsányan megszólalt János:

- Halljátok ti vörös barátok! Ti ma elharácsoljátok özvegy édesanyámnak egyetlen vagyongárját, egyetlen malacát. Ha azt most ötvened magával vissza nem adjátok, kilódom sarkaiból ezt a belső rézkaput is és lesz olyan nemulass, amilyen még sohasem volt.

Hallották odabenn a szót, de csak nevettek a kis legényt; mert hát senki sem hitte, hogy komoly dolgot beszél.

János pedig nem szólt többet, csak odaugrott a kapuhoz, megrugta s íme, a kapu nagy zuhánással dőlt be a klastrom udvarába. Mikor ezt látták a vörös barátok, kérésre fordították a szót, hogy kegyelmezzon meg nekik János, inkább mindenüket neki adják.

Úgy is lett. Megnyitották a földalatti pincéket. Kihordtak abból negyven szekér aranyat, ugyanannyi ezüstöt, meg vagy két szekérre való drága köveket.

Mikor azután a rengeteg kincs együtt volt, megszólal János:

- Még valami hiányzik!

- Nincs már semmink, - siránkoztak a vörös barátok, - mindenünket odaadtuk.

- Hát a malac?

Mit volt mit tenni, az utolsó kocsihoz hozzákötözték a malacot. Azzal aztán megindultak. Elöl a nyolcvan szekér drágaság, csupa csatlósokkal, leghátul a malac és végezetül János.

Meg sem álltak hazáig.

Mondjam-e, ne mondjam? - híres gazdag ember lett immár János, de Böske is otthagyta a szolgálatot.

Pompás kastélyban laktak azután a Pirostó partján és a kastély közepén arany vályuból pattogatott kukoricát evett a kis malac, naponként két zsákkal.

A pókhálóvár.

Éppen a kukoricatöréskor történt, ott valahol a Baloghék feles földjén túl. Amint ottan törné a sok nép a kukoricát, csak előkerekedik ám egy trombitás ember és fujja, de ugyan hogy: ta-ra-ra-rá!

A sok nép egyszeribe összefut, hogy hát mi ez, mi? A trombitás ember pedig erős szóval mondja:

- Úgy tudják meg kigyelmetek, meg minden cselédi és marhái, hogy fölséges urunknak, Holdvilág királynak, akit az Isten, de száz esztendeig éltesse, nagy baja legyen. Szépséges szép leánya elvesztette tegnapelőtt a keszkenőjét, akit pedig Rózsaszírom tündér, a keresztanyja adott neki. És mert hogy ennek a keszkenőnek széles e világon nincsen párja, hát a királykisasszony is majd kisírta két szemét utána.

- Hej, haj! - dünnyögtek-morogtak a népek. - Azután mért nem csináltat a király másikat?

- Miért? - adja vissza a szót a trombitás - hát mert az a keszkenő egyébből sem állt ki, mint csupádon pókhálóból. Ilyen pedig nincs teremtetten ember, aki csinálna. De úgy tudják is megkendtek, hogy három véka huszas néz arra, aki megkeríti a kendőt!

Ezzel aztán vége a vásárnak s odébb állt a trombitás.

- No, - mondja Suta-Tót János uram a hat fiának, - hallottátok?

- Hallottuk, - mondják emezek.

- Hát nézzétek is szaporán, hogy melyik út rövidebb a keszkenőig; de elém csak vele, vagy sehogy se kerüljétek!

A hat gyerek összenézett, azután annyit feleltek a biztatásra:

- Hásze, ha a világ végén nincs az a keszkenő, csak eléhozzuk mink azt!

Azzal se láttak, se hallottak, csak elindultak, egyenest napnyugotnak. Harmadfelet sem mentek még, már keresztúthoz értek.

- Gyerekek, - mondja a legöregebb fiú, - itten válunk. Éppen hatfelé ágazik az út, hát ki erre, ki amarra!

- Nem úgy bátya, - mondja a legkisebb; - maradjunk csak együtt. Több szem többet lát, több marék többet szorít.

- Hát úgy a! - hagyták rá a többiek - de melyik út a miénk a hat közül?

Amint tanakodnának, csak megszólal ám egy vékonyka hang:

- Erre, erre!

Odanéz a hat gyerek. Uram fia, hát az egyik útnál ott áll egy arasznyi subás emberke; olyan hegyes volt a füle, mint a penge. Nem is csoda, ha a fiúk húzódoztak tőle.

- Tán bizony nem is tetszem, hé? - kérdezte a csöpp ember. - Pedig látjátok, éppen rátok volna szükségem. Hat ilyen legényre, mint ti. Beszegődtök-e hozzám?

A fiuk csak húzódoztak.

- Izibe mondjátok, - mert mindjárt ránk esteledik. Ne búsuljatok, jó dolgatok lesz nálam. Egy esztendő három nap, dolgatok meg ugyan kevés lesz.

Megszólal végtére a legkisebbik fiú:

- Mi lesz osztán a fizetség?

- Hogy mi? - Egy hétre hat nap, te golyhó! A hetediket ráadásul adom. De azért nem lesz mért panaszkodnotok.

Szóra szó, míg végre fölcsapott a hat fiú.

- Így már jól van, - mondotta az emberke. Azzal leterítette subáját a földre, rátessékelte a fiúkat, maga is melléjük állt, aztán - hipp, hopp! - úgy elrepült velük a suba, mint a sárkány.

Repült a suba, hegyeken-völgyeken. Úgy estefelé csak ledobbant ám egy nádszálon libegő várkastély előtt.

Ott állott a kastély, melynek háromszáz ablakában virított a rozmaring.

- Itthon vagyunk! - mondta a kis ember a fiúknak, s azzal nagy fürgén fölvezette őket a kastélyba.

A fiúk alig győzték két szemmel a bámulást, annyi mindenféle fényes holmi volt abban a kastélyban. Csupa tükör meg lámpás. Csak éppen tűzhely nem volt benne sehol. Így azután csak úgy a lépcsőaljban pirították meg a vacsorára való szalonnát. Majd le is nyugodtak.

Másnap már virradattal fölverte őket a kis ember, aztán ki ide, ki amoda, s ugyan tettek-vettek délig. Délben alig kanalazták be a lebbencset, hajrá!... a kis ember megint hajszoalta őket estig.

Így tartott ez három napon át, megállás nélkül.

Negyed nap aztán összehívta őket a kis emberke és így szólt hozzájuk:

- Látom, hogy jóra való fickók vagytok. Becsülettel kitöltöttétek nálam az időt; de nem is leszek hálátlan. Te, - fordult Petihez, - mától fogva oda hajítasz, ahová akarsz; ne félj, még a templom tornyáról is lehajítod a verebet. Te meg Jóska, sohase lesd a forgószelet, csak tüsszents egyet és megvan a forgószelel; akkora, hogy házakat elsöpör. Te Bandi, öltre mehetsz a medvével! Bizvást mondom, ő bánja meg. Te Matyi, versenyt fuss, de csak a széllel, mert más egyebet mindent legyürsz a futásban. Te Sanyi fiam megrágod a vasat, de azért az acélt is állja a fogad. Misi fiam, te legkisebbem, te meg kilopod a tolvajnak a kezéből a kincset.

Megköszönik a fiúk a kicsi ember jóakarátát, azzal azután világgá eredtek.

* * *

Mennek-mennek hegyen föl, völgyön le. Csak elérnek ám egy nagy városba. Ebben a szörnyűséges nagy városban pedig egyébről sem beszélt senki, csak arról, hogy micsoda nagy nap lesz holnap. Hallgatják, hallgatják a fiúk, aztán megértik, hogy a király lányáért lesz nagy versengés.

Hiszen szép volt a királykisasszony, de nem ez volt a legfőbb; hanem igenis az, hogy a királykisasszonnyal együtt jár ám a pókháló-vár is, ember nem-látta csodavár ott a város végén. Pókhálóból volt ott még a mester-gerenda is; hát elgondolhatjátok, micsodás vár volt ez a pókháló-vár.

Került is versenyző, de annyi, hogy el sem fértek a nagy városban, hanem sátrakból kellett külön várost építeniök ennek a tenger sok hercegnek, grófnak, mi másnak.

A testvérek pedig hallván és látván mindezeket, nekiindultak a pókháló-várnak, hogy lássák, az-é vajjon.

Az volt a! Merő pókháló az utolsó szögig.

- Már ebből kikerül a keszkenő is - mondta Peti.

- Mit-e? Hiszen ott lóg az egyik ablakban! - szólt Misi. Mert hogy itt is lógott.

- Így hát mi is ott leszünk azon a holnapi versenyen, - mondták a fiúk.

* * *

Másnap volt aztán sürgés-forgás, lótás-futás. Még a halálos beteg is fölkel, hogy lásson valamit a nagy sorból. A királyi palota előtt meg annyi ember szorongott-zsibongott, hogy tűnek való hely is alig akadt köztük.

Végtére megjelent a palota tetején - mert lapos volt ez a tető, akár a tenyerem - a király meg a leánya. És hirdette a kikiáltó:

- Elsőbben is kópját vessen, aki tud. Száz lépésről kapanyelet találjon el. Háromszor dobhat.

Hát dobtak is, sokan is, jól is; de amint Peti állt elő és egyetlen dobással három kópját hajított a kapa-nyélbe, senki sem előzködött többet.

Megint szólt a kikiáltó:

- Mostan pedig versenyt futhat, akinek jó a lába. A szomszéd faluig meg vissza van a futás. Egy korsó vizet kell hozni a futónak a fekete kútból, fél óra alatt!

Mire pediglen a sok futó elindult, Matyi már meg is tért a vízzel.

- Harmadszor - szólt a harsonás - birkózni kell a király legnagyobb medvéjével.

- Hásze, ha medve, ide vele! - kiáltotta Bandi. És azzal neki a láncon tartott medvének! Még ma oldta el az öles fenevad láncait; hanem azután el is bánt a medvével úgy, hogy szegény mackót azon szerint a szűcshöz vitték.

- Negyedszer pedig: száz kereszt búzát kell kazalba rakni fél nap alatt! - szólt a harsonás.

- Egy óra se kell annak - szólt Jóska s csak tüsszentett egyet, pedig csak kicsit... s lám, a házak is meginogtak; de bezzeg a száz búza-kereszt repülve repült, még pedig össze egy boglyába.

Mikor látta a király, hogy a hat fiú milyen emberül helyt áll mindenben, fölhívatta őket, aztán kérdezte, hogy mit kérnek jutalmul.

A fiúk azt felelték, hogy nekik csak a pókháló-vár kell, meg egy kis utiköltség hazáig.

A király erre intett a darabontoknak s azzal... vasra vereti és tömlöcbe csukatta a fiúkat.

Ha a király azt hitte, hogy most már megszabadult minden gondtól, nagyon csalódott.

Mert alig szállott le az est, elé áll ám Sanyi és úgy lerágta a bilincset a maga és testvérei kezéről-lábáról, akár a tolófánkot; azonképpen a toló-vasat az ajtóról. Alig jutottak a szabadba, Misi serdült-perdült, beosont a királyhoz. Az öreg király éppen aludt, feje alatt volt pediglen a kincses ház kulcsa. Misi aztán csak kiemelte a kulcsot a párna alól.

Ezek után a fiúk szedtek egy kis apró pénzt a kincstárból, majd meg a pókháló-várba siettek. A pókháló-várat három sor katona őrizte, de mert éjfél volt, hát aludt mind egy szálig.

Így a fiúk szép csöndesen bejutottak a várba, mikor pedig benn voltak, elé állt Jóska és újfent tüsszentett.

Föl is kerekedett a vár mindenestől és olyan repülésbe kezdett, hogy meg sem állott hazáig; de itt is leszállt a Baloghék feles földjére. A fiúk pedig mentek egyenest a királyhoz, hogy itt a keszkenő, de meg a vár is.

A király a legjobb két lován maga hajtott oda lányostól; és mikor meglátta a csoda-szép várat, egyszeribe belé költözött.

A hat fiú pedig ki ennek, ki annak állt, de még a legkisebbik is parádés-kocsis lett a királynál; az apjuk pedig azóta ajtónálló és bizony úgy veti fejét-kezét, mintha mindig a király ajtónállója lett volna, pedig hát a kis kutya is tudja, hogy de bizony csak kukorica-csősz volt ő kigyelme annakelőtte.

A hódkirály.

Messze, messze napkeletre, a Türomfű erdőn is túl, valahol a Krumpli-sziget mellett, élt-éldegélt egy szegény ember.

No, ez a szegény ember azután olyan szegény volt, hogy rőzséből sült kenyérre valója is alig akadt. Még a kunyhója tetejét is majd hogy föl nem élte az istenadta, akkora volt a szükség a ház körül.

Egy szép napon azt mondja a szegény ember a feleségének:

- No, anyjuk, ide s tova egy esztendeje lesz már, hogy utoljára búzakenyeret ettünk.
- Bizony lelkem - mondja az asszony - itt volna már az ideje, hogy valami sütő-fővő után nézne kelmed, mert a tyúkjaim se tojtak, van már két hete.
- Hát majd csak keresek egy kis szárcsa-tojást, mit, amoda le a nádasban - mondja az ember, - azzal azután megindult, befelé a nádasba.

A nádas pedig akkora volt, hogy eleje volt, de vége nem.

Hát ahogy kotozna-motozna ott a rengeteg nád közt a szegény ember, egyszerre csak, zsupsz!... beleejti kését a vízbe, a kés meg azon szerint elmerült.

Ott leste-várta egy darabon még, vajjon nem kerül-é elő a kése? De hogy bizony az nem került elő, mód felett neki-búslakodott a szegény ember.

- Már most egy késem volt, oszt, az sincs többet! - sóhajtozott. - Pedig micsoda fáin vasa volt, de milyen!

Hogy ott tipegne-topogna, csak rávisít egy nagyfejű bíbic:

- Mért nem mész hát a hódkirályhoz, te szegény ember?
- Már aztán mért is mennék?
- Mert vagy ő adhatja elő a késedet, vagy senki.
- Ugyan ugy-e?
- Meghiszem azt. Hiszen ő ennek a nádasnak az ura. Minden gombostűről számot tart, aki itt elvész.
- Ajnye - csodálkozott a szegény ember - azután hol lakozik ez a hatalmas király?
- Hhaj, te bagoly, még azt sem tudod? Hát hol laknék egyebütt, mint a hód-városban. Amoda le, a zsombikok mögött. Keresd csak, majd ráakadsz.
- Hej, lelkem-bíbicem, csak ráakadjak, soha, míg a világ világ, bíbictojáshoz nem nyul az én kezem.

Azzal azután elköszön a szegény ember és csak be a zsombikok közé.

Ment, ment; öreg estig egyebet sem tett. Esthajnalra azután csak megállott, mert olyat látott, amit még eddig alig.

A nádas szélén ott kuppadozott sorjában vagy háromszáz banyakemence-forma rőzse-házikó. Mindnek a víz alá nézett az ajtaja, de ablak bizony nem volt egyen is.

A legelül levőn pedig nagy sivalkodva veszekedett három kutyaforma állat. De mégsem kutyák voltak, hanem fia-hódok. A két nagyobb verte pediglen a kisebbet, amelyik szörnyen visítózott szegényke.

Nézte egy darabon ezt a csetepatét a szegény ember, de majd csak közbe szólt:

- Hagytok békét annak a kicsinek, ti semmirevalók!

A két imposztor megszeppent és azzal álló, be a vízbe! A kicsi pedig riadtan nézte a szegény embert; nyilván ő is félt.

- Te meg ne félj - biztatta a szegény ember - mert nem bánt senki, míg én itt vagyok. - Azzal aztán közelébb ment, hogy megsimogassa a kis állatot.

Hát, uramfia, alig lép vagy kettőt, csak felharsan ám egy éles hang.

- Ember a hód-városban!

Hej!... lett olyan ribillió, mint sohanapján. Egyszeriben megnépesült a sok kemence-forma házikó tája a tengernyi hódtól. Azzal neki a szegény embernek!

Hiába hadakozott az istenadta, csak legyűrték, sással guzsba kötötték és vitték egyenest a király elé. A király, már mint a hódkirály, ott lakott a legközepén levő kunyhóban. De volt olyan ez a kunyhó, mint tíz széna-boglya együtt. Csupa törzsből meg galyból állt ki a fala, a kapuban pedig akkora hódok állottak őrt, mint egy-egy medve. De mindnek szörnyűséges buzogány volt a kezében.

Hát ide cipelték a szegény embert, be egyenest a király elé.

A király pedig ott ült sásból fonott trónusán, szörnyen méltóságosan. A trónusa fölött pedig egy diónyi nagyságú kárbunkulus-kő villogott, hát ez volt a lámpás ebben a nagy szalában.

Hogy mindenenk begyülekeztek az igazlításra, intett a király és azon nyomban szóba kezdett az egyik hód:

- Fölséges király, éppen gátat emeltünk, amoda le, a tocsogónál, ahol is parancsolta fölséged, mikor ez az ember betört birodalmadba. Szerencsére az egyik örünk, a Hájfalat manó idejében meglátta őt és jelt adott. Mi azután lekötöttük az embert s most elibéd hoztuk, hogy büntesd meg a vakmerőt.

A király összeráncolta orrán a bőrt és odafordult a szegény emberhez:

- Mit keresel országomban? Nem tudod, hogy embernek ide belépni, az annyi, akár meg is halt volna?

- Fölséges király - mondja a szegény ember, - már egy életem, egy halálom, de nem jöttem én ide kigyelmetekhez országbontónak, csak a késem keresem.

- A késed? Mi az?

- Mi? Hát kés. Nem látott még fölséged kést?

- Nem én - mondja a király. - Aztán mire jó az?

- Ejnye, követem, de keveset tud fölséged. Hát olyan szerszám, akivel fát, mit vágthatni.

- Hát ti a fát késsel vágjátok? - csodálkozott a király.

- Nem is harapjuk.

- Na, mert én meg másként nem is láttam fát vágni csakis foggal.

- Foggal? Hát aztán meddig tart az?

- Bizony sokáig. Meg azután csak a fiatal fogak bírják a vastagabb törzseket. Én például, látod, már csak a kar-vastag törzseket tudom lerágni, mert bizony meglódult három fogam.

No, hogy így szóltak, beszéltek, kiadja a király a parancsot, hogy azonnal el kell oldani a szegény ember béklyóit, azután elő azt a kést, még ha a föld alatt van is.

Hej, szétrebbent a sok hód, de nem is telt bele negyedóra, már hozta az egyik az elveszett kést.

A király azután fűzfa-, meg egyéb galyakat hozatott és ugyan biztatta az embert, hogy vágja hát.

Hej, vágta a szegény ember a galyakat, hántotta, aprította, mint a parancsolat. A királynak meg csak úgy ragyogott a szeme.

- No, - azt mondja a szegény embernek - adok érte, amit kívánsz.

Gondolkodik a szegény ember, aztán csak megszólal:

- Odaadom fölségednek egy zsák lisztért.

A király csak csóváltatta a fejét:

- Olyan nincs az én birodalmamban. Mást kívánj.

Megint gondolkodik a szegény ember, aztán csak megszólal újra:

- Odaadom hát egy véka búzáért.

A király csak csóválta a fejét.

- Ilyen sincs. Mást kívánj.

Megint töri a fejét a szegény ember, aztán csak elkezd újfent:

- Odaadom hát fölségednek ingyen.

- No, te szegény ember, - szólt a király - én pedig adok neked egy tüszőre való kárbunkulust.

- Köszönöm, fölség, legalább sohase lesz gyertyára gondom.

Azzal azután elköszönt a szegény ember és ment a tüsző kárbunkulussal hazafelé.

Hogy menne, mendegélne, csak ráesteledik ám, de erősen.

- No, - gondolta - hát így éjnek éjszakáján csak nem bódorgok világnak; amott nem messze világosság vagy, oda betérek éjjeli szállásra.

Úgy is tett. A közelben látott házba be is zörgetett. Éppen a falusi boltosé volt a ház.

Nagy dörömbölésre ajtót nyit a gazda, aki maga jött méccsel megnézni a vendéget.

- Mit akar kend? - riadt rá a szegény emberre.

- Éjjeli szállást kérnék szépen, - mondja a szegény ember.

- Fel is az út, alá is, - szólt a gazda és becsapta az ajtót. Aztán belülről újra kezdte: - Ahun ni, most meg kialudt a méccsem! Kend is csak azért jött, hogy bajnak legyen. Még gyujtóm sincs.

- Hászén világítok én, ha kell, - mondja a szegény ember.

A gazda megint ajtót nyitott.

- Adjon hát gyujtót, - mondta.

- Gyujtóm nincs, de egyebem van, - szólt a szegény ember s azzal elővett egy kárbunkulust.

Hej, lett olyan világosság, akár csak a hold kelt volna fel. A boltos meg, amint meglátta a kárbunkulust, majd elholt ijedtében.

- Eladó az a kő? - kérdezte nagy sebtén.

- No, mit ad érte? - kérdezte a szegény ember.

- Egy verdung pálinkát, két csomó dohányt, meg tíz garast, ezen nyomban.

Míg ezt mondta volna, szekézőrgés hallatszott. Mert éppen arra járt egy gazdag örmény.

Csak megáll ám az örmény és nézi-nézi a sort.

- Hej! - kiabál. - Eladó az a kő?

- Már én megvettem - szólt a boltos.

- Még nem - mondja a szegény ember.

- Van még több is? - kérdi az örmény.

- Van egy-kettő - szólt a szegény ember s csak előszed vagy egy marékra valót.

- Ide vele! - kiabált az örmény. - Egyre-másra egy véka huszas. Áll az alku?

- Eb, aki megbánja.

Azon szerint le is mérette az örmény a sok véka huszast. Meg is itták nyomban az áldomást. A szegény ember pedig szekeret vett, lovakat vett, felrakodott és ugyan nóta-szóval indult haza.

Hej, volt öröm, mikor előérkezett. De le sem feküdtek, míg a huszast vékára nem szedték. Bizony tizenkét véka volt az, egy garas hiján.

Innétől kezdve a szegény ember házat épített, nyolc ökörre gazdaságot kezdett és bőség volt az élete. Még bizony bírónak is megválasztották.

Minden jól fordult így, csak azért mégis-mégis felsóhajtott néha az ember, mikor úgy együtt ült a feleségével a padkán:

- Hej, anyjuk, bizony kalácsunk-kenyerünk, de azért csak sajnálom, én a késemet.

- Ugyan mit sajnál kend rajta?

- Olyan vasa volt, de milyen!

- Úgy ám, nyolc garasért vette kend.

- Mindegy az anyjuk! Csizmavakaráásra, szalonnázásra olyan fáintos késem nem lesz többet soha!

Mert lám, akármilyen jó sora volna az embernek, csak nincs panasz hiján.

A világító kútágas.

Harmathulláskor lesz egy éve, mikor ez az eset történt. Hogy valójában így-é, azt nem merném hittel bizonyítani; de Ferkótól tudom, ahogy mondom.

Elég hát annyiból annyi, hogy Ferkó kecskepásztor volt, valahol a hegyek alján és bizony szép számból állt ki az a kecske-nyáj, amelyik kezén-gondján naphosszant legelészte a hegy-oldalban a füvet-bozótot. Ferkó pedig hűségesen nyomába járt a nyájnak; ha meg elfáradt, valamelyik fa tövében pihenőt tartott, furulyázgatott, szunyókált, megint furulyázgatott; már amint kedve tartotta.

Egy szép napon úgy esthajnaltajt, amint javában terelgetné össze a kecskéit, csak beborul ám, de csúnyául az ég. S hogy így besötétedne a környék, szörnyű zivatar is kerekedett. Villámlott, dörgött, a zápor meg ugyan nekieredt.

Szegény Ferkó, bujt volna már az ürgelyukba is, csak tudott volna. Így hát más hiján egy bokor alá lapult, míg az égiháború tartott.

De hát semmi sem tart végfogytig. A dőrej-moraj is alább hagyott lassacskán s csak előragyogott a hold meg a csillagok. Ferkó is neki-vackalódott, hogy no, most már tereli haza a kecskéit, de uram Isten!... akkor látta, hogy bokor meg fa van körülötte, kecske azonban egy fia se.

- Menybéli Teremtőm! - siránkozott; - hova is lehettek hát? Kereste jobbra, kereste balra; tűvé tette érettük az egész hegyoldalt; de még a pokol-torkába is leszállott: abba a szörnyűséges szakadékba, ott a Tallósék dülője mögött.

Hiába! Kecske csak nem került meg egy is.

Mikor aztán látta Ferkó, hogy ennek fele se tréfa, hát bizony lekuporodott egy vén tölgyfa tövébe és keserves sírásba kezdett.

Hogy ott sírna-sírdogálna, csak rákárog ám a fáról egy vén holló:

- Kár, kár! Mi lelt, te kis fiú?

- Engem, engem! De a kecskéimet? - hüppögte Ferkó.

- Hm! hm! Hát azokat siratod?

- Hiszen én voltam a pásztoruk! Most meg hogyan számoljak róluk, mikor mind egy lábig oda valamennyi!

- Bizony akkor hát sírhatsz is napestig, fiam, mert alig látod viszont a kecskéidet.

- Tudsz tán felőlük valamit? - kérdezte Ferkó.

- Csak úgy fülhegyel. Az imént járt erre egy bolondos szarka és az beszélte, hogy a Saskirálynál nagy lakzi készül.

- Lakzi?

- De az ám! Hát bizvást oda köllöttek a kecskék.

- De hát mért éppen az én nyájambéliek?

- Hja, fiam, mert ezt kapták legelőbb. Meg, valljuk meg az igazat, ilyen kecskenyájat még egyet: olvasva sem talál hét országban sem a Saskirály.

- Hej, haj! - siránkozott Ferkó. - Csak azt tudnám hát legalább, hogy hol vagy a portája annak a Saskirálynak?

- Hát azt meg már ne én tőlem kérdezd; hanem ahol az a dülő-út, ni! Erigy azon addig, míg a világító kútágashoz nem érsz. Az majd megmutatja, hogy merre kerekedj.

Megköszöni Ferkó a jó tanácsot s azzal Isten veled kapufélfa!

* * *

Megyen, megyen Ferkó a dülő-úton virradtig, napestig. Mentől tovább ment, annál sűrűbb lett az erdő. Harmadnap már alig-alig haladhatott, mert fa hátán fa, de szinte eggyé nőve, olyan rémséges sok volt már itten a fa.

Hát amint menne-mendegélne Ferkó, csak hallja ám, hogy:

- Hum, brum, drum! Jaj, a lábam, bum!

És bizony ott hempergődik az útszélen egy bozontos, nagy medve. Ferkó szörnyen megijedt ugyan, de azért csak odaszólt:

- Mi lelt, hogy úgy nyögsz?

- Haj, jaj! A lábam, a lábam! - dörögte a medve és rázogatja ám az egyik lábát.

- Bizonyára tüske lesz benne. Mutasd hát!

S azzal bátran odalépett a medvéhez és kis vártatva csak előránt ám a talpából egy akkora tüskét, mint a félkarom.

Hej, hálálkodott a medve! De majd, hogy kezét nem csókolt, annyira örvendezett. Mikor aztán Ferkó még ezen felül tűrőmfüvet is kötött a seb helyére, azt mondta a medve:

- No, fiam, gyalogszerrel jöttél eddig, de most már a hátamon a helyed. Csak annyit mondj, hogy hová vigyelek?

Ferkó aztán felugrott a medve hátára és elémondta, hogy:

- Egyenest a világító kútágashoz!

A medve sem mondatta kétszer, hanem ugyan nekiindult. S lám: estére kelve, amint gyérülni kezdett a világosság, egy tisztás szélén megállt a medve s csak annyit morgott:

- Itt vagyunk, hé!

Csakugyan ott voltak a kútágas előtt. A tisztás közepén, egy rég betemetett kút nyeleképpen ott meredezett az égnek egy csonka kútágas. Töredezett, maradék gém is volt rajta, ezen pedig három varjú gubbasztott. De nem az volt csodálatos a dologban, hanem az, hogy ez a kútágas világított, akár csak a hold, de úgy, hogy a tisztás körös-körül világos volt tőle, még a fas-udarak, a levelek is, meg minden fűszál. Ferkó egy darabig ámult-bámult. Mert bizony ilyesmit még világéletében nem látott. De aztán megemberelte magát és megszólalt:

- Hallod-é te kútágas! Eddig jöttünk, mennénk tovább is; csak azt nem tudjuk, merre kapjuk meg a Saskirály házatáját. Mutasd meg hát, ha tudod; mert nagyon szépen megköszönnénk, de még meg is szolgálnánk.

A kútágas pedig megrázkódott, úgy, hogy a varjak ijedve rebbentek el róla, s azzal a gém nyikorogva fölemelkedvén, befelé mutatott a sűrűbe. De nemcsak mutatott, hanem be is világított, mégpedig akkora fényességgel, hogy tüstént kitetszett a fák között egy szörnyű magas nyárfa, annak is a legtetején a Saskirály várkastélya, merő ágból, galyból, háncsból.

De mindjárt ott a nyárfa tövéén rájuk berzenkedett két iszonytató nagy sas és ugyan csapkodtak csőreikkel! Hanem a medve nem ijedt meg. Hamarosan két lábra állt és ugyan megtépázta a madarakat.

- Hát ez megvolna. De most már hogyan jutunk fel? - mondotta Ferkó.

- Ne búsulj te semmit, csak kapaszkodj meg a bundámban - biztatta a medve.

Ferkó se mondatta kétszer, hanem erősen megkapaszkodott, a medve pedig nekiindult és ment fölfelé a fán, akár kútból a veder.

Minél magasabbra jutottak, annál több sas állta útjokat. Hiába, a Saskirály kastélya körül jártak már, hát nem is csoda, hogy minden ágra két-három sas is jutott. Végére már nem haladhattak tovább, hiába birkózott a medve. Körös-körül százával csapkodott, kerengett a sok sas és bizony forgószelet csaptak, úgy verdestek a szárnyukkal.

A nagy zene-bonára azután csak elérkezül ám a Saskirály is és ugyan tudakolja, hogy mi van itten?

Mondják azután a cselédi, hogy a kis ember minden áron be akar jutni a várba, minthogy ő minden áron a királlyal akar beszélni.

- Mit akarsz hát, te kis ember? - kérdezte a Saskirály Ferkótól.

- A kecskéimet - mondja Ferkó.

- Micsoda kecskéket?

- Amiket elloptatok ma egy hete tőlem.

- Elloptunk? Hogy mered azt mondani, he?

- Bizony nem is ajándékba kaptátok, venni sem vettétek.

- Hát te nem tudod azt, te kis semmiházi, hogy a sasok királyával beszélsz?

- Ha felséged a sasok királya, tenne hát legalább igazságot és adatná vissza az elorzott kecskéimet.

- Úgy bizony! - dörögött a medve.

- És ha én e helyett azt mondom, hogy vasra veretlek? - kiáltotta a király és már intett a testőreinek, hogy elő a vassal!

Hanem akkor csodálatos dolog történt. Megszólalt ott alant a világító kútágas. Valósággal zengett a szava, amint mondá:

- Azt nem engedem!

Hű! Mindenek elnémultak a nagy csodálkozásban. A kútágas megszólalt! Nagy dolog, ha a kútágas is beszél! Csak a Saskirály kockáztatta meg a szólást:

- Mért ellenzed, kútágas?

- Mert a fiúnak igaza van. S ha nem elégíted ki, hát tudd meg: minden vadászt nyomodra vezetek s minden golyónak utat mutatok hozzád!

- Isten őrizz! - mondta megszeppenve a Saskirály. Inkább fordult Ferkóhoz: - ezüst kell-é, vagy arany?

- Fölségedre bízom - mondta Ferkó.

- No, hát legények - fordult cselédjeihez a Saskirály - mindegyik egy zacskó aranypénzt vesz a csőrébe és itt sorakoztok a palota előtt! Ti pedig, - fordult Ferkóhoz - ha már ennyit fáradtatok, kerüljetek beljebb.

Azzal aztán bevezette őket a várkastélyba. Bizony, ha galyból, háncsból állt is ki, csak hatalmas hodály volt az mégis! Hiszen, uram Teremtőm, a Saskirály csak nem lakhat csőszkunyhóban? De bizony tereméből terembe nyílt az ajtó, meg mindenik szobában négy tulipántos láda és két muzsikáló óra is volt.

Ferkó alig győzött eleget csodálkozni azon, amit látott. Mikor végtére végigjártak már minden szobát, az utolsóban csak fölterített a Saskirály és módos traktával állta a vendégséget. Levest négyfélét hordtak, meg marcipánt evett ott még a legkisebb lovászyerek is.

Öreg éjfélig állt így a lakoma, akkor azután elköszönt a király, de Ferkó is lepihent az egyik szobában, kacs-pehellyel tömött párnákon.

Nem csoda, ha úgy elnyomta az álom, hogy se látott, se hallott. Még arról sem tudott semmit, mikor négy sas szép halkan megfogta a derékalj négy sarkát és azzal kirepültek a várból és vitték-vitték Ferkót, sebes repüléssel, hegyen-völgyen által, egyenest haza. Utánuk zúgott sebes repüléssel negyven másik sas, de mindnek ott csörgött a csőrében egy zacskó arany. Mikor aztán pirkadattal elérték a falut, ott mindjárt a Mihók Pálék portája iránt, a libalegelő szélén csak letették Ferkót, mellé pedig a negyven zacskó aranyat és azzal viasszálltak.

A nap már jó magasan járt, mikor végre Ferkó fölébredt. Csak dörzsölte a szemeit, csak nézett jobbra-balra, de bizony csakugyan a libalegelőn ült és csakugyan ott volt mellette negyven zacskó, de mind jó veretű körmöci arany.

- Mégsem álmodtam hát - gondolta Ferkó, azzal sietett be a faluba.

A faluban meg már nagy volt a rémület. Hogyisne! Egy hét óta se kecske, se pásztor. A dobos egyebet sem dobolt nap mint nap, mint azt, hogy: «Tíz véka ocsút kap, aki Ferkót meg a kecskéket eládja, vagy róluk hírt hoz.»

Volt öröm, mikor Ferkó előérkezett, de hát még mikor az elveszett húsz kecske helyett húsz zacskó arannyal számolt be! (Mert volt ám annyi esze, hogy a többi húsz zacskót megtartotta magának.)

Csak hogy főbírónak meg nem tették. De ki is mérette neki az előljáróság a tíz véka ocsút, sőt egy véka korpával meg is szerezték a sort.

Azután nagy dinom-dánomot csaptak és törvénybe tették, hogy ezen a napon minden esztendőben borban mosdjék és kolbásszal türokközzék a faluban minden ember, telkes gazda csak úgy, mint a zsellér-ember, de még Türom Zsiga, a vályogvető cigány is.

Igy is lett, s azóta ezen a környéken nagy kelete van úgy a bornak, mint a kolbásznak.

A bűvös nyárs.

Ide köribém, gyermekek! Mert ilyet sem hallotok minden nap.

Hol, merre, biz' én hamarosan nem is tudom; elég az hozzá, hogy messze innét, valahol a Cigánylapon is túl, élt egy szegény erdőkerülő. Rengeteg erdőben lakott, ahol négy nap járó föld merő rengeteg fákból állt ki. És ennek a rengeteg erdőnek a közös-közepén állott a kerülő kunyhója. A kunyhón egyetlen kéménye, azon pedig egy féllábú gólya, aki minduntalan azt kerepelte, hogy: «Kerep-kerek-gyere-beljebb!»

Ebből a kis kunyhóból járt ki azután a kerülő és került erre, került arra; de addig meg sem állott, míg azt a rengeteg erdőt meg nem kerülte. Mert akár bírta a lába, akár se: csak az volt az ő hivatala, hogy az erdőt kerülgesse.

No, hát ennyiben lett volna minden. Hanem egy nap, még pedig késő este, hogy hazajut a kerülő, látja ám, hogy de ugyan gazdálkodott valaki a kunyhóban. Szerte-széjjel szórva minden és a liszt meg a zsír ugyan fogytán, a tűzhelyen pedig hamvadó parázs pislogott.

- Hej, itten vad járt - gondolja a kerülő. Csak azt nem érte föl ésszel, hogy miképpen juthatott be akármi vad a kunyhóba, mikor annak ajtaját olyan szorgosan bezárta.

Hanem hiába volt minden tanakodás, bizony puliszka helyett pirított szalonnával kellett beérnie, mert egyéb ennivaló nem akadt a kunyhóban.

Másnap hajnalban újra útnak indul a kerülő, de bezárja ugyancsak a kunyhó ajtaját.

- Már ide aztán ember legyen, aki bejut! - gondolta.

No, kerül-fordul, estére megtér. De lám: a kunyhóban megint nagy zavarodást talált. Még az ecet is hiányzott a polcon való üvegből. A tűzhelyen pedig még pislogott a parázs.

Vakarja a fejét a kerülő, hogy mi ez már ismét? Hogy ez már nap mint nap így lesz?

Harmadnap azután egyet gondolt és becsukta a kunyhóajtót; de nem ment nagyon messze és úgy déltájt visszatért.

Halkan jött, nagy osáncodva közeledett a kunyhóhoz és leste: mi és hogyan.

És látja ám, hogy ugyan nagy a zsinat a kunyhó előtt is, meg benn is.

Vagy nyolc-tíz apró emberke sürgött-forgott ott. Egyik számócat tisztogatott, a másik málnalevet facsart a süvegébe, a harmadik répát vagdalt, a negyedik vizet melegített a tűzhelynél, ki meg lapulevelet teregetett a földre. Kettő a kunyhó előtt ágast állított. Egy hosszú szakállú pedig az orrát pöngette és duruzsolva énekelt valamiféle nótát.

A kerülő majd megnémult a nagy csodálkozásban; szinte moccanni sem mert, nehogy észrevegyék az apró emberkék. Csak leste-várta, mi lesz hát itt?

Mikor pedig a hét kis ember az ágast felállította ott a kunyhó előtt, az egyik egy icipici kis nyársat vett elő és ráfektette az ágasra.

Azután elkezdtek mind ahányan a nyárs körül táncolni és vékony hangon énekelgették:

Pörögj, pörögj, nyársacska,
Süljön rajtad nyulacska.
Izibe süsd, tálald ki,
Hipp, hopp, ideki!

A kis nyárs meg nekiperdült, forgott-forgott és uram fia, ott irult-pirult rajta egy pompás kis süldő! De nem tartott egy fohászkodásba, már meg is sült a nyúl, csak le köllött venni a nyársról.

- No, ezek csak a szakácsok - gondolta a kerülő.

Mikor aztán vége lett a nyúlnak, csak újra nótába kezdtek a kis emberek:

Pörögj, pörögj, nyársacska,
Most a kappant süssed, la!
Izibe süsd parázsra,
Hipp, hopp puhára!

A nyársnak sem köllött sok biztatás; úgy megforgott, hogy szinte csoda. Csak ott berzenkedett rajta egy takaros kappan. Hát ez még annyi ideig sem tartott, mint a nyúl, már megsült.

- Há'sze így még a kapás is pecsenyével lakhatna jól - gondolta a kerülő.

A kis emberek pedig megették a kappant meg a répát, számócát, megitták a málnalevet és erősen jó kedvre kerekedtek.

A kerülő meg, aki elúnta a várást meg az állást, ezenközben leakasztotta válláról a puskát, hogy majd rá támaszkodjon.

Hát amint leveszi válláról, bumm!... elsült a puska. Nosza, lett riadalom a durranásra. A kis emberkék iszonyút visítottak és úgy elnyargaltak az erdőbe, mint a szél. Még a nyársat is ott hagyták.

A kerülő egy darabig csak nézett utánuk; de mert nem tértek vissza, hát bement a kunyhójába ő is.

A kunyhóban bizony hegyén-hátán volt megint minden. De még az a darab sajt is hiányzott, amit a gerenda alatt rejtegetett a kerülő.

- Tisztára ezek az apró népek vetettek ágyat ennek is - gondolta a kerülő; - de hát mit vacsorálok én most már?

Akkor jutott eszébe, hogy hiszen itthagyták a kis emberek a nyársat.

Csakugyan, ott volt a nyárs az ágason, csak biztatni kellett. A kerülő hát rászólt:

- Hej, te nyárs! Ha egy kis kolbászt sütnél nekem is?

De a nyárs nem mozdult.

- Hej, mindjárt tudtam én, hogy idegen jószág vagy - gondolta a kerülő; aztán hozzátette, de hangosan:

- Úgy-e pörögtél az elébb, mikor amazok cincogták, hogy: «Pörögj, pörögj nyársacska, süljön rajtad nyulacska»? - Hát erre a szóra azután csak elkezd ám pörögni a nyárs és ahol pirult rajta egy szép nyúl.

Mikor pedig rászólt a kerülő, hogy: «Tálald ki!», megállt a nyárs s csak le köllött venni róla a nyulat.

No, a kerülő sem várt újabb kínálást, hanem izibe megfalatozta a nyulat. De meg is szomjazott rá erősen.

Egyet gondol, azzal aztán csak rászól a nyársra:

- Pörögj, pörögj nyársacska, hadd jöjjön a borocska!

A nyárs meg, akármit is hisztek, bizony sürgött-pörgött és ott termett rajta egy hordó bor, de ugyan kitűnő bor.

A kerülő csapra is verte a hordót azon nyomban. Ivott egy-két korty bort, azután lefeküdt; de volt esze, hogy a nyársat a feje alá tegye.

Még úgy is alig volt nyugta egész éjszaka. Folyvást ott motoztak a kunyhó körül az apró emberek, sőt még a kunyhóba is benézegettek az ajtóhasadékon. Mindenfelé keresték a nyársat. De azért be nem mert jönni egy sem, mert hej!... féltek a puskától, de szörnyen.

Másnap azután fölkerekedett a kerülő és azzal - Isten veled kapufélfa! - világgá ment. Úgy okoskodott, hogy mit topogjon ő az erdőben, mikor amúgy is megél. Csak kocsmát nyit valahol.

Úgy is tett. A legközelebbi város végén felütötte szállását és csak kiírta az ajtó-félfára, hogy itt ez és ez... de különben is ott lógott a cégér a házfödélbe vert póznán.

Jött aztán az egyik utas, evett-ivott, fizetett. Jött másik utas, hasonlóképpen. A kerülő csak azon vette észre magát, hogy ugyan szépen gyűlnek a tallérok a láda-fiába. Még cselédet is fogadott. Elsőbb egyet, idővel aztán még kettőt.

Egy napon azután az egyik legényét valami csíny miatt megtépázta. Ez a fiú meg kapta lelkét, végigsírta a várost, hogy a gazdája így és úgy bánt vele, az a gonosz varázsló, aki soha nem vesz semmit, még csak krumplit sem, aztán tüzet sem rakat; csak hordja ki a belső szobából a friss pecsenyét meg a bort, hogy aki nem látja, nem is hinné.

Hogy híre futott a dolognak, összesúgtak-búgtak az emberek, hogy így-úgy, nem is lehet az tiszta dolog, mikor valaki nem süt, nem főz, mégis az első kocsmát tartja a városban.

Addig fondorkodtak-acsakodtak az emberek, míg egyik este azután rajta ütöttek a kocsmán és földig lerontották; de még a kerülőt is megölik, ha szerencsére éppen arra nem jár a fehér herceg, aki ott vadászgatott a környéken és ráesteledvén az idő, csatlósaival együtt szállást keresett.

Látván a statáriumot, csak tudakolja a herceg, hogy mit vétett légyen azon ember, hogy így ellene törnek.

- Nagyságos herceg, - mondja az egyik ember - gonosz varázsló ez, aki se süt, se főz, mégis olyan kocsmát tartott, hogy minden ember csak hozzá tért be enni-inni.

- Ejnye, - mondja a herceg - hát csak ennyi a vétke?

- Bizony, hercegséged, - mondja a másik ember - mert mihozzánk, akik sütünk-főzünk, még csak nem is tévedt be még véletlen sem vendég.

- Hát az is ez ember bűne?

- Hogyne?... mikor ő gonosz praktikával süt-főz! - zúgták a népek.

- No, te ember, vagy varázsló, - szólt a herceg a kerülőhöz - hát mit szólasz te ezekhez?

- Kegyelmes herceg, - szólt a kerülő - nem vétettem én a légynek sem. Csak aki hozzám jött, kevés pénzért jól tartottam étellel-itallal. Hogy azután nem sütök-főzök, arra kinek mi gondja?

- Hát aztán, mondsza csak: te sütés-főzés nélkül is ételt adsz elő? - kérdezte csodálkozva a herceg.

- Azt én, uram hercegem, - amelyik órában parancsolja fenséged.

- Hm, hát süss nekem iziben fácánt, vagy véged különben!

- Meglesz, kegyelmes úr, de vonuljanak hát kendtek hátrább vagy húsz lépést.

- Úgy legyen! - parancsolta a herceg.

Mire aztán mindenké hátra vonultak. A kerülő pedig előhúzza az övéből a nyársat (mert hiszen volt esze, hogy mindig ott hordta) és hamarosan ágast csinált. Hogy ez megvolt, csak oda-súgta a nyársnak:

Pörögj, pörögj nyársacska.
Fácánt süssél kettőt ma!

A nyárs pörgött, meg újból pörgött, és olyan két fácán pirult rajta, hogy szem nem látott szebbet, ízebbet.

- Imhol, kegyelmes herceg, - mondja a kerülő és átnyújtotta a két fácánt a hercegnek.

Mindenek el voltak szörnyülködve és zúgtak-morogtak. De a herceg bár csodálkozott, megkóstolta a fácánt.

Mikor aztán látta, hogy valósággal finom pecsenye az és nem varázslat, jóízűen elköltötte a fácánokat és még bizony a nyelvével is csettintett vagy kettőt.

- Na, fiam, ilyen parázs pecsenyét sem ettem világ-életemben. Akárhogyan csináltad, akár-mint csináltad, de máától kezdve főszakácsom leszel. Jössz-e?

- Hogyne mennék! - mondta a kerülő.

Úgy is lett, és bizony a hercegi konyha azóta ugyan hercegi módon ontotta a finom sültet-főttöt, de meg a főszakács a konyhapénzen lassanként két várost is vett meg és ugyan gróf már eddig, vagy ha az nem is, de biztosan vicispán.

A nyárs pedig úgy pörög, mint a parancsolat; csak nagy néha, hogy faggyúzni köll egy kicsinység.

A nagyétű János.

Hát csak közelébb gyerekek, mert ilyet se hallotok minden nap.

Túl az erdőn, túl a völgyön, bizony még Pehely-országon is túl, élt egy szegény ember. Ez azután akár iskolát is tarthatott volna a szegénységről, olyan elesett ember volt. Még csak bocskor helyett is úti-laput kötött; így aztán ne is csodálkozzatok, ha télen által mezítláb járt szegény.

Egyaránt lehetett volna akár hat-ökrös gazda is, mégis csak nem vitte volna semeddig, mert napi-járó földön arról volt híres, hogy kilenc helyett evett, de bizony ünnepkor tizenkettő helyett is.

Nem is hitta senki máshogyan, csak Nagyétű Jánosnak.

A mi Jánosunk azután csak tett-vett, lendített, már ahogyan tudott, de bizony annyit világlátásban sem keresett, amiből jóllakhatott volna.

Nem is volt egyéb panasza azon az egyen kívül, hogy mért nem kenyér a malomkő és mért nem molnár ő maga?

Végre-végtére is egy napon gondol egyet János, és azzal - sok felleget, kevés esőt - csak nyakába akasztja ám a tarisznyát, hogy menne világgá.

Megyen, mén, hogy szinte térdig kopott a lába a merő sok járástól.

Egy nap aztán szörnyű vadonba jutott. Erdő elül, erdő hátul, nincs menekvés a sok fátul.

No, gondolja János, minek előtte ezt a rengeteget megjárnam, hát pihenek egyet. Azzal aztán leheveredik egy fa alá, s csak nézi a levegő-eget.

Hogy ott nézelődne, csak koppanik ám jobbról is, balról is a vadkörte; mert hogy vadkörtefa alá heveredett le.

- Terülj meg asztalkám! - mondotta vidáman János és nekilátott a gyümölcsnek. De még meg is rázta a fát vagy kétszer. Csemegézik, csemegézik, amidőn arra lovagol ám egy vitéz és rászól:

- Mondjad csak, jó ember, merre viszen ez az út? Mert hát eltévedtem.

- Ha én azt tudnám - szólt János és tovább evett.

Elrobog a vitéz. De fél óra mulvást megint elé bódorodik.

Nézi egy darabon át Jánost, de csak megszólítja:

- Jó ebédet!

- Azon jókat - mondja János.

- Mondsza csak!... vagy nini, hiszen téged már kérdeztelek az imént, nem-é?

- Az ám! - felelt János és csak majszolta tovább a körtét.

- Hm, hja - morgott a vitéz és elvágatott.

Jó két óra multán megint előkerült a lovas, de szinte leesett a lórul, mikor látta, hogy János még mindig eszik. Rá is szólt:

- Ugyan földi, meddig még?

- Hát nem sokáig bizony - feleli János, - mert már fogytán a gyümölcs, s aztán majd másik fát kell, hogy keressek.

- No - mondja erre a lovas ember, - szép földet bejártam, hozzá még lóháton, de még ilyet nem láttam.

- Ugyan, úgy-e?

- Biz' úgy! Hanem mondanék egyet. Mi jóban fáradsz, hékás?

- Hogy jóllaknék már egyszer.

- Micsoda?

- Amióta élek, se töröm magam egyeben.

- És eleddig nem sikerült?

- Nem a!

- No, akkor ide mögém a nyeregbe, oszt' egyenest ő felségéhez.

- Kihez? - tudakolta János.

- A Sárga királyhoz, urunkhoz, aki tizenöt éve orvosdoktor tart vagy kétszázat, de hasztalan, mert csak nem hozta meg egy se a jó étvágyát.

- Hásze' ha csak étvágy kell! - szólt János. Azzal perdült is már a nyeregbe a vitéz mögé.

A ló meg nekiindult s ugyan szedte mind a négy lábát, mintha bizony tudta volna, hogy orvost viszen.

* * *

Közben meg nagy volt a szomorúság a Sárga-várban, már mint hogy a király székhelyén. Nem is csoda: fele város doktor, fele meg szomorú alattvaló. Ki nótázott volna itt, ahol még a légy is lassabban zummogott a beteg király mián.

Város: város. De még csak a királyi konyhán volt igazán talpig gyászban minden lábas. A főszakács meg egyebet sem tett nap-hosszat, csak sóhajtott, meg a füle tövét vakargatta. Uram bocsá'! Tizenöt esztendeje se főzött az urának egyebet, mint köménymagos rántottlevest, de bizony azt is hiába. Még a kukták is merő szomorúság voltak, hiszen ciberelevesen élt mindannyi, szintéglén a nagy gyásztól.

A király belső szobájában pedig, ahol a sok doktor kalincsold, nappal úgy, mint éjjel, még csak nem is beszéltek a népek, csak mutogattak egymásnak.

A Sárga király pedig ott feküdt a mennyezetes bársony nyoszolyában, diófalevéllal vetett derékaljon és csak számlálgatta a mester-gerendákat, s mikor a végire ért, hát újra kezdte. Ha meg új doktor került, vagy akárki ezért-azért bekocogtatott hozzá: legföljebb ha egyet legyintett a kezével. De bizony szót nem tett. Mind a nagy betegség mián volt ez így.

* * *

Egyszer csak berobban ám az ajtón a mi lovas vitézünk, s csak húzza maga után Jánost, aki a nagy fényesség és pompa közepette majd elholt ijedtében.

- Felséges uram - szólt a vitéz, alig bírva a szót, annyira elfulladt a nagy sietségben - ihol van a doktor! - S azzal elé billentette Jánost.

A király kedvetlenül nézett a vitézre és legyintett egyet a kezével.

- De már, - kezdte újfent a vitéz, - megkövetem fölségedet: ha karóba huzat is, ezzel csak tegyen próbát, mert ilyet még, ne adj Isten, ha kettőt is láttam világéletemben. Egy fa alatt találtam, ahol öt óra-hosszat egyebet sem tett, de mindig csak vadkörtét evett.

- Vad-körtét? - csodálkozott a király. - Hogy hínak?

- A nevem Nagytű János. Éhes vagyok - rebegte János.

- Hallottátok? - kiáltott a király; - ez az ember éhes!

- Igenis - morgott János, - nagyon összerázott a lovaglás.

- Pedig két kocsira való vad-körtét megevett, - bizonykodott a vitéz. - Sülyedjek el, ha kevesebb volt.

- No - mondja a király, - hol a főszakács?

Azzal aztán parancsot adott, hogy tyúkot, libát nem köll kímélni, de legyen ebéd iziben!

Hej, a főszakács kétszer is a szekrénybe nyitott, úgy lelt végre ajtót azon való örömeiben, hogy főzhet újra. Ki is tett magáért. Fertály óra alatt már jelentette, még pedig harang-szóval hogy jön a leves.

- Ide tálaljatok! - szólt a király.

Úgy is lett.

Sebtében asztalt hoztak, megterítették s csak előáll ám négy markos legény egy szín-arany üsttel, akiben, hej de akkurátos, jóízű csigaleves gőzölgött.

- Egyél! - parancsolta a király.

- Én? - kérdezte János. - Mindet?

- Mindet!

No, parancsolt is János az egész üstnek.

Jött ellenben már a második fogás. Ez őz volt, de nyárson sült.

- Hej, az őz, az őz! - kiáltotta János, és neki az őznek. Bizony csak a csontokat vitték ki a legények. Jött azután a pulykasült, malac, uram bocsá'!... ki sorolná fel mindazt, ami a király konyhájából kiteremhet. És borok, szeretteim, olyan borok, akinek a cseppjét aranyon vennék, de nem eladó ám.

János pedig csak evett, és ivott is hozzá emberül. Mikor aztán végezetül a szájöblögető-csészét elibe tették, megszólal János:

- Hát ehhez aztán semmi sem jár? - s azzal egy hörpentéssel kiitta azt is.

De már ekkor felugrott a király a párnák közül és elkezdett kacagni:

- Ide az egész várost, ide mindeneket! Még a galamb-ducot is kivilágítsátok! Még enne valamit!

- Bizony fölséged - mondja pironkodva János, - azt hittem, holmi keserű túrócskával csak megembereli ezt a takaros ebédet.

- No - mondja a király, - eddig voltam beteg, de aztán nem. Hol a csizmám?

Egyszóval, a király meggyógyult, az ország örömnépet ült, János pediglen főasztalmesterré lett.

Egész szolgálata sem állott ki egyébből, mint hogy akkor és annyit egyék, amikor és amennyi jól esik neki.

És ha azt hiszitek, hogy evvel vége a sornak, nagyot csalódtok; mert most fordul csak a cifrája.

János hát eszik-eszik. Éjjel-nappal, ültében, álltában, fektében, jártában. Csak éppen aludt is közben.

Egy napon aztán jelenti a főszakács, hogy azt mondja:

- Vagy tessék fölségednek nagyobb konyhapénzt adatni, vagy kevesebb vendégséget, mert nem győzőm már a tálalást.

- Te boldogtalan! - szólt a király. - Hiszen alig egy-két ember törli le a száját nálam.

- Egy-kettő? - kiáltja a szakács. - Hiszen a cselédségen meg a többieken kívül csak nyolcvanra főzök nap mint nap, és ez még csak hagyján; de mind a nyolcvan ötfélét eszik s napjában kilencszer. Ha nem hiszi fölséged, ehol a rovás.

- Tyűh! - mondta a király. - Biztos, hogy a János. Mit csináljak vele?

Azzal összehívhatja a tudósokat meg a főpapokat, hogy mi és hogyan?

Végre is háromheti tanakodás után sem tudtak semmi okosat kisütni. Mert egyik tömlöcöt, másik akasztófát, harmadik mérgezést, szóval ki ezt, ki azt ajánlt, de egy sem olyat, amit a király is szeretett volna.

Szerencsére ott volt az udvari bolond, aki elnevette magát és azt mondta:

- De nagy szamarak vagytok, komám! Hát küldjétek a Kék királyhoz követségbe azzal, hogy álló esztendeig egyebet se tegyen, csak ott lesse a legyeket. Így aztán majd kitartja a Kék király.

- De ha nem tartja ki? - kérdezte az egyik tanácsos.

- S ha visszaküldi? - szólt a másik.

- Nos hát? - kérdezte az udvari bolond.

- Hiszen abból háború lenne, - pattant fel a harmadik tanácsos, - mert hiszen ha a követünket csúffá teszik, az már háborúság!

- Háború? - szólt a bolond. - Hát aztán mi lesz olcsóbb: a háború-e, vagy a János étvágya?

- De már ebben igazad van - szólt a kincstárnok, - mert a háború éppen fele annyiba kerül, s még hozzá győzhetünk is.

- Jánost pedig nem győzzük - fejezte be a király. - Egy szó mint száz: holnap indul a Kék királyhoz!

Ekként fordult, hogy János követkeppen elkerült a Kék királyhoz. Azt pedig egy hónap alatt koldussá ette s így, mikor a két ország között kiütött a háború, nem is csoda, hogy a Sárga király győzött.

De nem is volt háládatlan, mert Jánosra bízta a fele királyságot.

Igy azután János is jóllakott néha napján, ámbátor a fele királyság lassan-lassan dobra került is. De hát semmi sem tart örökön s így hát a Kék-országbeliek is csak azt várják, hogy mikor húzzák majd meg a nagy harangot a János jó étvágya fölött.

Ma is azt lesik, meg a temetése napját.

A muzsikáló bocskor.

Szörnyen régen, bizony még szellő-járás előtti időkben esett ez a história. Olyan teméntelen régen, hogy annak az embernek, aki az öregapjától hallotta ezt a sort, már az unokája is toló-székből üldögél, mert a nagy kortól nem bírják szegényt a lábai.

Elég az hozzá, hogy Paszuly-országban nagy szomorúságba estek mindenek, mivelhogy a király kisebbik leánya furcsa álmot látott.

Hogy még milyet? Hát ide hallgassatok:

Csak azt álmodja ám a kicsi királykisasszony, hogy zengő réten jár, ahol minden fűszál csilint, a virágok pedig, akár csak a kisebbik harang a felsőtemplomban, azon szerint szóltak. A fák pedig minden levelükkel azon szerint csak, ki vékonyan, ki meg vastagon, de fáintosán zengettek, akár csak a cimbalom húrja. És mindezen sokféle hangok közepette, de legszebben muzsikált mégis egy jázminbokor alatt egy pár takaros kis bocskor. Olyan volt egy-egy, mint egy fél dió, de azért akárcsak a királykisasszony lábára szabták volna, úgy illettek. Nem is állhatta meg a királyleány szó nélkül, de mondotta is:

- Hej, ha én ezt a takaros bocskort felhúzhathnám a lábamra, ha csak egy napra is, bizony nem cserélnék még a Kárbunkulus király leányával, a Vicával se!

(Pedig hát úgy tudjátok ám meg, hogy ennek a Vicának még a ház körül való papucsán is két akkora kárbunkulus volt, mint egy dió. Nem mondok sokat, de emeletes házat ért mindegyik.)

No, másnap elmondja az álmát a kicsi királyleány a belső asszonyoknak és csak sírt-rítt azon, hogy miért is nincs hát valóságban ilyen bocskor.

A belső asszonyok is sírva fakadtak és vitték a hírt a királynénak, ez pediglen a királynak. A király elémondja a sort a titkos tanácsba. Nem is csoda, de fél óra multán már a nádi verebek is azt csipogták, hogy így-úgy muzsikáló bocskor.

És ha még ennyiben maradt volna; de ám a királyleány se eszik, se iszik, csak egyre sír, egyre sóhajt és akár kéket mutatnak neki, akár zöldet, csak egyre azt hajtogatja: Mi az én életem a muzsikáló bocskor nélkül!

- No, rozmaringom, egyetlen cselédem - mondja végtére is a király, - azért mégis csak ne sírd magad halálig. Vagy azért lennék király, hogy még ilyen semmiségen is fennakadjunk?

Parancsba is adta, hogy aki ép-kézláb ember az országban, egyebet se tegyen, csak a muzsikáló bocskort eszkábálja. Annak pedig, aki megcsinálja, kéretlenül is ott a fele királyság.

Gondolhatjátok, hogy milyen sürgés-forgás támadt országszerte, mikor a sok hírmondó neszt vitte az esetnek. Még a vargák csak hagyján, mert hát ezeknek tanult mesterségük, de még a harangöntő is mind azon emésztette magát, hogyan is lenne az a muzsikáló bocskor? Tíz év alatt el nem szabtak annyi bőrt, meg egyéb ilyest, mint ebben a néhány hónapban.

Hanem hiába. Mert nem volt tréfa-mesterség már az sem, hogy a királykisasszony lábára éppen akkurátus bocskort szabjon valaki, de hogy ez a csöppnyi csöpp jószág még muzsikáljon is, hát ez meg már egyenest bűvös mesterség lett volna; nem embernek való.

Ezen szerint aztán ki is csodálhatná, hogy Paszuly-országban lassanként elfeledkezett a nevetésről minden teremtetett lélek, s bizony még a lakodalmak is muzsikaszó nélkül estek; amint hogy úgy is illett a nagy szomorúság, továbbá az országos gond mián.

* * *

Közben pedig mi történik?

Mi? Nagyon egyszerű sor, szeretteim! Csupán annyi, hogy özvegy Pipóknénak elbódorodott egy libuskája. El, de végkép.

Keresi a szegényasszony felvégen, keresi alvégen, de csak sehol semmi. Pedig a liba jegyes is volt a jobb lába két körmére.

Hogy azután a liba nem került elé, végképpen nagy szomorúságba esett a szegényasszony és hangosan elsírta magát:

- No, mán most oda a legtöbbet érő libám! Nem elég az országos gyász a királykisasszony bocskoraiért, most meg a libámat is sirathatom!

Megszólal erre Gyurka a kuckóból:

- Sohase, eméssze magát, éd's anyám. Majd utána látok én a libának is, bocskornak is.

- No, fiam, az Isten is megáld érette. Én meg iziben sütöm a hamupogácsát az útra.

Azzal aztán: hol vagy tarisznya, meg ünneplő ködmön?... és csak elköszön Gyurka:

- Hát éd's szülém, vagy így, vagy úgy, de liba meg bocskor nélkül ne is várjon kigyelmed.

* * *

Megyen immár Gyurka, de nem is könnyed szerrel. A pogácsával is ugyan csinján bánt, mégis alig egy-kettő akadt a tarisznya fenekén, oly rengeteg utat tett.

Közbe meg sűrűn kérdezgette, hogy: «Halli-é? Nem láttak kendtek errefelé ilyen meg ilyen libát?»

Hát ki látott, ki nem. Így aztán nem igazodhatott el Gyurka sem a szó-beszéden.

Hogy azonban egy által-úthoz ér, lát ám az út mentén egy öreg-öreg embert.

- Minden jókat, öregapám! - köszön rá Gyurka.

- Azon jókat, kis fiam! Van-é vagy egy harapás kenyered?

- Az bizony ritkán - mondja Gyurka; - de pogácsám még volna, éppen egy; fogja kend jó szívvel.

Elveszi az öreg a pogácsát, megeszi. Hogy azután a morzsát levergeti a térdéről, csak megszólal újfent:

- No, hogy emberséges ember vagy, azt látom. De ne búsulj, nem leszek hálátlan. Hajolj csak közelébb.

És hogy közelébb hajolt Gyurka, csak elővesz az öreg egy skatulyát és abból megkeni a Gyurka két szeme héját.

- Már most fiam nyugodtan útnak engedlek. Amit csak keresel, magad előtt, a porban keresed.

Azzal aztán az öreg eltűnik, mint a pára.

Gyurka ámult-bámult egy darabon, aztán megcsóválta a fejét.

Hanem, hogy a földre pillanata, csak nagyot kiált ám örömében:

- Nini, a libánk nyoma!

Úgy is volt. Mert a hibáskörmű libanyom csakugyan ott látszott az úton és ugyancsak mutatta, hogy merre van az eltévedt jószág.

Hiszen Gyurka sem igen kérdezgette, hogy már most hogyan és mint, de azonszerint megindult sebes léptekkel, mindenütt a nyomon.

Estére kelve erdőbe ért, az erdő szélén pedig egy házikóhoz. A házikó előtt ült egy fura csöpp emberke, aki éppen fente a bicskát a kőhöz, hogy elvágna a liba nyakát. A liba pedig, hiszen gondolhatjátok, tulajdon a Gyurkáéké volt, de még milyen szépen meggyarapodva! Mikor a fura emberke meglátta Gyurkát, csunyán reá ripakodott:

- No, mit leselkedel itt? Te semmiházi!

- Csak lassabban, hé! - mondotta Gyurka. - Ide elébb a libával, majd aztán beszélünk az egyebekről.

- Micsoda liba?

- Hát ez itt, ni!

- Semmi közöd hozzá! Az az én libám, saját nevelésem.

- Nekem mondod? Hiszen nyomon jöttem eddig.

Erre a szóra, hogy *nyomon*: a fura emberke felugrott, mint ha kígyó csípte volna meg és iszonyúat visított:

- Nem igaz! Hazudsz! Nem járhat más az én nyomomban, csak mindenlátó szemű. Te pedig nem vagy az, hanem csaló vagy!

- Micsoda? Én, csaló? No, várj, te, toportyán te!

Azzal aztán lekapja Gyurka a tarisznját és egy-kettő!... a kis ember fejére; és ugyan iziben guzsba is kötözte a kapálódzó törpét. De még meg is rakta emberül.

Eleinte csak visított a manó, hogy szinte rengett belé az erdő, de aztán csak megcsöndesedett s végtire könyörgésre fogta a dolgot:

- Kegyelem, kegyelem! Látom, betelt a végzetem. Száz évvel ezelőtt megjósolta nekem az öreg gyík, hogy ez lesz az utolsó óráim, mikor a mindenlátó-szemű a nyomomba akad. Ne ölj meg hát! Inkább nézzed, uram, legyen a tiéd minden kincsem és aranyom, jószágom és falatom.

- Ez már más - mondta Gyurka; azzal engedett egy kevéssé a guzsból.

A manó azután bevezette őt a házába és megmutogatott neki mindent. Volt ott, gyerekek, de minden, a csattogó epertől a vasfüig. Az ezüst, meg az arany pedig garmadába, de mennyezetig ám!

És a mester-gerendán, hej, a mestergerendán pedig ott ragyogott-csillagott egy pár bocskor; no, fösteni sincs külön, olyan akkurátus jószág volt. Gyurka csak ránézett, hát egyben látta, vagy ez a muzsikáló bocskor, vagy semmi.

Nem is nézelődött sokáig, hanem legelsőbbet is a bocskorokat vágta zsebre, no meg egy-két tallért is, útravalóul. Azzal aztán hóna alá vette a libát és így szólt a remegő manóhoz:

- Most az egyszer megkegyelmezek az életednek, de másszor úgy hozzon elibém a rossz órád, hogy azon a percen nyársba huzatlak!

- Uram, királyom! - siránkozott a manó. - Higyje meg Nagyságod, akár a háta-közepét, akár engem lásson többet.

Gyurka pediglen intett kezével és megindult hazafelé.

Szerencséjére szénás-szekérre akadt, s így ugyan módosan érkezett haza.

* * *

Mikor az anyja hirül vette, hogy itt a Gyurka a libával, örömében sírva fakadt. Hát még mikor látta, hogy nemcsak liba van, de zengő bocskor is.

Nem is feküdt le azon éjszaka Pipókné, csak egyre mosott-vasalt a fiára, aki - Uram Teremtőm, mely tisztesség! - de egyenest a király fölséges színe elé volt menendő.

Ki is takarította Gyurkát úgy, hogy másnap, mikor a fiú útra indult, bezzeg még a nap is meghőkölt egy kicsinység az égen. Aki csak ránézett, mindjárást hozzá is gondolta:

- Én megyek, ahová megyek, de ez a fickó egyenest a király elé indul.

Be is bocsátották Gyurkát nyomban a király elé, pedig éppen ebédnél ültek ő felségeék. De mikor a muzsikáló bocskort elővette Gyurka, mikor aztán a királykisasszony felrántotta a lábaira (akár ráöntötték volna) és mikor, amint ott sétálna benne följebb-alább, csak elkezd muzsikálni a bocskor, hogy orgona sincs, aki különben... csak azt mondja a király:

- Fiam, a malac-tokányból parancsolj! - És azzal helyet mutatott maga mellett, mindjárt jobbkézt.

Nem is sokat hánytorgatták a sort, mert még ebéd után papot hivattak és estére már a feleország lakodalmi kalácsot evett, már mint a Gyurka és a királyleány esküvőjére sültet.

A tündércsizma.

Réges-régen történt, amikor még varrottas szűrben jártak-keltek a királyok is, meg aztán a leggazdagabb ember is pirítóst reggelizett, de nem ám kávé. Hát akkor esett meg ez a história is, a Pufók-hegy tövében.

Ott lakott egy rémségesen szegény szénégető. Annyi gyereke volt, hogy minden karaj kenyérre éppen öt jutott; no, meg volt neki egy pöttön kis malaca. Ennyi volt az összes gazdagsága, se több, se kevesebb.

No, ezt a kis pöttön malacot őrizték a gyerekek. Egy nap egyik, más nap másik. Őrizték, mint a szemük világát, de még annál is jobban.

Jól van hát; ment a dolog annak rendje és módja szerint. Hanem egy nap mi történik? Éppen a legkisebb fiú, a Sanyi őrizte a malacot. Terelgeti erre, terelgeti arra. A pöttön malac meg ropogatja a makkot, hogy csupa gyönyörűség volt nézni. Egyszeriben se ország, se világ, neki penderedik a pöttön malac és elkezd vágatni, de szörnyen. Sanyi csak nézi egy darabig, hogy mi lesz már ebből. Mikor aztán látja, hogy biz ez több a kettőnél, hamarosan utána ered a malacnak.

No, gyerekek, ez volt ám a hajsza! Elől a pöttön malac, utána meg a Sanyi. Szaladtak, szaladtak, mindig beljebb a Pufók-hegy sűrű erdei közé. A pöttön malac meg tüskön-bokron át vágatott és egyre csak azt fujta, hogy: Nyo-i-hó, hó-i-hó!

Amint futnak-futnak, találkoznak egy rőzsessedő asszonnyal.

- Hova, hova? - kérdi a rőzsessedő asszony Sanyitól.

- Hej, anyám, nyakamban a lábam; futok a pöttön malacunk után.

- No, hát majd én is futok. Ketten talán hamarabb utolérjük.

Azzal csak aló! a malac után.

Futnak megint vagy fél napig. Azt mondja az asszony:

- No, fiam, ezt a lánchordta pöttön malacot sem érjük ám utól. Én legalább nem, hanem te csak fuss utána; neked jobb a lábad.

- Futok biz én - azt mondja Sanyi, - mert malac nélkül szűk lesz otthon a világ, legalább nekem.

- Jól van, fiam, szaladj hát, de hogy el ne kopjék mezítelen lábad: nesze, itt van egy pár csizma.

- Köszönöm a szívességét, - mondja Sanyi - hanem én most a malac után látok.

S azzal fölhúzta a csizmát, hajrá! a pöttön malac után szalad.

E közben be is esteledett. Harapni való sötétség támadt. Már most mit csináljon szegény Sanyi? Hallani ugyan hallotta, hogy merre vonít a pöttön malac, de azt, hogy hol van, bizony nem is sejtette. Meg aztán nagyon elfáradt.

Kapta magát, lefeküdt.

No, jól van. Fölébred reggel, de korán. Már most hol a pöttön malac? Se híre, se pora.

Ez hát elbódorodott, - gondolja magában Sanyi - de én, én! - Nézett jobbra, nézett balra, hogy hát ugyan hova is jutott. Micsoda? Olyan sűrű erdőbe, hogy a kék eget is csak tél-túl látta.

Amint ott nézelődik, egyszerre csak nagy robajt hall ám. Ropogott, csattogott az egész erdő.

No, már ezt csak megnézem én is - gondolta Sanyi és azzal a zaj irányába lépegetett.

Hát mit lát! Mit? Egy öklömnyi ember jött nagy vágatva tüskön-bokron keresztül. Akkora orra volt, mint egy sárgarépa. És csak nézegetett ám ijedten hátra. Utána meg vagy ötven manó, nagy ripakodva, hogy: Fogd el! Csípd el! Csípd meg!

De ki hinné! A répaorrú emberke nem gyalogszerrel futott ám, hanem a kis pöttön malacon nyargalt és egy nagy főzőkanállal paskolta a malac oldalát. A pöttön malac meg sírt, sivített, de futott, mint a nyíl.

No hiszen Sanyinak se kellett több, utána iramodik a répaorrúnak.

Gyerekek! akkor látta csak, hogy micsoda tulajdonsága van a csizmának. Kettőt se ugrott, máris utólérte a répaorrút, de meg a pöttön malacot is. Se néz, se lát, de egyben fülön csípi mind a kettőt.

Sivalkodott is a répaorrú:

- Ereszted el a fülem, mi?

- Nem én - azt mondja Sanyi.

- Nem ereszted el?

- Nem.

Akkor aztán könyörgésre fogta a répaorrú a dolgot:

- Édes fiam, így, úgy, nem bánod meg, ha eleresztesz.

De már ekkorra odaértek a manók is Egyik ezek közül, akinek nagy, hófehér szakálla volt, oda kiált Sanyinak:

- El ne ereszd, fiam, el ne engedd!

- Nem is - mondta Sanyi - itt van, ni!

- No, fiam - azt mondja a manókirály, mert hát ő volt - nagy örömet okoztál nekünk, hogy ezt az embert megcsípted. Három hete kergetjük már, de még eddig nem tudtuk megfogni.

- Mit vétett hát?

- Mit, fiam? Elvitte három fazék mézünket, két zsák lyukas mogyorónkat és tizenöt pár tormás virslinket, oszt' mind megette. De meg is kapja a jutalmát. Egy óriási tubákos pikszisbe csukjuk, és ott tartjuk egy hétig, hadd prüszköljön tőle.

- Kegyelem! kegyelem! - rimánkodott a répaorrú.

De hasztalan rimánkodott, elcipelték és becsukták egy óriási tubákos pikszisbe.

- No, fiam - azt mondja a manókirály Sanyinak - te meg vedd le csak a csizmádat.

Sanyi leveti, a király meg megtöltötte színig rubinttal, meg gyémánttal. Azzal aztán - minden jókat, azon jókat - oszt ki erre, ki arra.

Lett öröm a szénégetőéknél, mikor Sanyi haza jutott a pöttön malaccal, hát még mikor a sok drágaságot meglátták.

No, nyomban nyársra is húzták a pöttön malacot és olyan vendégséget csaptak belőle, hogy talán még most is sonkát, meg szalonnát eszik minden embernyi-ember azon a környéken.

Sanyi meg sokra vitte. Udvari levélhordó lett belőle. Hiszen könnyen tehetette.
Egyet lépett a csizmában, aztán ott volt, ahol akart.
Kisült aztán később az is, hogy a csizmát keresztanyja adta neki, aki tündér volt.
Ha nem hiszitek: kérdezzétek meg magától Sanyitól.

A három bicsak.

Hol volt, hol nem volt, mikor volt, merre volt, azt nem tudom bizonyosan, de az Óperenciás tengeren innen történt ez a história, annyi bizonyos.

Rettenetes nagy erdő mellett, hónaljig érő füves réten legeltette Jankó az ezüst gyapjas birkáit. Éppen tizenkettő volt, se több, se kevesebb.

Hófehér birkák voltak mind. Mindegyiknek ott volt a homlokán egy arany csillag. Hej, messzi földön híres birkák voltak ezek! Arról voltak híresek, hogy piros pünkösdi hajnalán elhánták gyapjukat. Ez a gyapjú merő ezüst szál volt és bizony pengő ércce kalapálhatta az, aki összegyűjtötte.

Vigyázott is rájuk Jankó, de szörnyen. Bizony, mert megmondta neki a gazdasszonya, egy százesztendő öregasszony, hogy:

- Te, ha egy szál birka vész is el, elpusztítlak a föld színéről.

Hanem egy napon, estefelé, mikor Jankó javában terelgetné haza a birkáit, egy átalutnál furcsa dolgot látott.

Három csöppnyi-csöpp kis emberke táncolt ott a kelő holdfénynél. Araszos aprágok voltak, s akkora volt a fejük, mint egy görögdinnye. Aztán micsoda bolond tánc volt az! Hol egy lábon, hol két lábon és akkorákat ugrottak közbe-közbe, mint a kecskebéka.

Jankónak még a szája is tátva maradt, úgy elbámult. Egyszerre csak a három kis ember úgy eltűnt, mintha föld nyelte volna el őket.

Nem maradt utánuk egyéb, mint egy csipet kis bocskor. Valamelyiknek a lábáról eshetett le.

Jankó hát zsebre dugta a bocskort és birkái után látott.

Hiába kereste, hiába kutatta őket, csak nem talált meg egyet sem. Már most mitévő legyen? Ha birka nélkül állít haza, biztos, hogy gazdasszonya elpusztítja a föld színéről.

Elszontyorodott Jankó, de szörnyen. Lekuporodott az út szélére és keservesen sírni kezdett.

Amint ott sír-rí, hát csak elibe toppan ám egy ősz öreg ember; talpig hófehér szakállal volt.

S azt mondja az öreg ember:

- Mi bajod, kis fiam?

- Hej, öregapám, kiesett a világnak a feneke!

- No, no; lesz a' még rosszabbul is.

- Nekem már aligha!

- Beszélj már, hol szorít a bakancs!

- Hát, öregapám, így és így... - s azzal elmondja Jankó töviről-hegyire az esetet.

- No hiszen, ha csak ennyi a baj, azon még segíthetünk.

- Hej! öregapám! Megtenné?

- Meg. Hallgass ide. A te birkáidat a hegyi manók vitték el. Rengeteg messze, túl ezen az erdőn van egy üveghegy. Azon az üveghegyen túl laknak a manók. Már most az üveghegyen van egy nyílás, azon keresztül eljuthatsz a manók országába. Csak hogy a nyíláson kapu van, az is üveg meg unos-untalan himbál ide-oda. Hát, ha te valamiképpen lenyisszanted azt a

három selyemszálat, hogy a kapu leessék és így bejuthass az üveghegy nyílásába, akkor minden jól van. Nézd, itt van három bicsak. Ezzel elvágthatod a fonalakat, mindegyiket más-más bicsak fogja. De vigyázz, hogy jól használd a bicskákat, mert különben baj lesz.

- Jól van, öregapám, - az mondja a Jankó - adja hát ide azt a három bicsakot.

- Oda ám, ha te meg nekem adod azt a kis bocskort.

Úgy is lett. Jankó aztán nekiindult a rengeteg erdőnek. Ment, mendegélt tenger sokáig. Egyszer aztán ott van ám az üveghegy előtt. Hej, de magas volt ez az üveghegy! A csúcsa alig látszott. Ott libegett-lebegett tövében a kapu. Három selyemszálon lóbált befelé, kifelé.

Jankó nézte egy darabig, aztán nekigyürkőzött, hogy majd elvágja a három fonalat.

Hej, de nem ment ám az olyan könnyen! Akármelyik oldalról próbálta is, a nagy kapu mindig elütötte a lábáról.

Bizony ott esteledett rá az idő, még se ment semmire. Búsult szegény Jankó, csak egyre búsult. Egyszer csak finom, vékonyka hang szólal meg valahonnan:

- Te szegény, te!

Jankó nézegetett erre is, arra is. Nem látott senkit.

Megint csak hallja ám a hangot:

- Szeretnél bejutni, úgy-e?

De már erre csakugyan körülnéz ám a Jankó, oszt' látja, hogy fent az üveghegy legesleg-tetején egy öklömnyi emberke gubbaszt. Ennek is akkora feje volt, mint egy sütőtök, meg piros volt a szeme.

- Már - azt mondja Jankó - akárki fia vagy is, de bizony én nagyon szeretnék bejutni ezen a kapun.

- No, látod. Ha én itt nem volnék, akár ítéletnapig ugrándozhattál volna a kapu körül hiába, de mert itt vagyok, hát segíték rajtad.

- Gyere hát, csöpp emberke, fogadom, hogy nem bánod meg.

- Hej, te füles bagoly, már hogy mehetnék, mikor ide vagyok láncolva!

- Láncolva?

- Úgy ám. Mert hát én volnék a hegyi manók királya, de népem föllázadt ellenem és elűzött a trónomról. Hanem ha te bejutsz a kapun, minden sorom jóra fordul még. Csakis te segíthetsz rajtam. No de én is rajtad. Hát most izibe!

Ezzel a kis emberke egy csodálatos dalba kezdett.

- És - akár hiszitek, akár nem - a kapu hirtelen megszűnt mozogni.

Hej, Jankónak sem kellett több. Hamarosan odaugrott, aztán előkapta a három bicsakot és nyisz-nyisz-nyisz, levágta a három selyemfonalat.

Hej, akkorát dördült erre a leomló üvegkapu, mint egy öreg ágyú, az üveghegy meg kettéhasadt.

Jankó bizony nem nézett sem jobbra, sem balra. Előtte volt a tágas út, hát csak egyenest előre! Hamarosan elért az üveghegy túlsó oldalára. Gyönyörű szép vidék tárult szeme elé és látta ám, hogy tizenkét pici manó csak úgy terelgeti eléje a tizenkét birkát. De hát soha olyat! Merő arany volt mindnek a szőre, a homlokukon meg egy-egy gyémánt csillag tündökölt. A legelőn kaptak így lábra. No meg hát ott hálálkodott ám a manók királya, hogy: így meg úgy, fiam,

fogadd el ezt az ajándékot! Aztán csak odaad ám Jankónak egy tarisznya gyémántot meg rubintot.

Ezzel aztán Jankó hazafelé indult, nagy vigyázva terelgette maga előtt a gyönyörű birkákat.

Nagy sokára haza is ért. Hej, már várta ám a gazdasszonya künn a kapuban, hogy így meg úgy elpusztítja. De mikor meglátta a tizenkét arany birkát, mit gondoltok, mit csinált?

- Mit? örömeben egy nagyot kiáltott és egybe olyan szép királykisasszony vált belőle, hogy soha olyat!

- Hát, hogy és hogy...? - kérdi bámulva Jankó.

- Megváltottál a varázs alól, - azt mondja a szép királykisasszony.

- Mi lett a vége? Az lett a vége, hogy papot hívtak és megtartották a lakzit. Magam is ott voltam, jaj de jól mulattam!

Mese a szalonnavárról.

Rengeteg idővel ezelőtt, messze, valahol, talán a Fekete király országán is túl, élt és uralkodott egy hatalmas király. Akkor volt a birodalma, hogy sohase érte volna a végét, ha útra indul benne. Hanem mind semmi az ahhoz képest, amennyi ügye-baja volt az öreg királynak egyik várával.

Volt ugyan vára temérdek, de annyi bajt egyik sem okozott neki, mint a szalonnavár. Ez a vár szalonnából volt végtől-végig. Minden sarok, szeglet, szeg, csupa szalonnából volt. És az egész vár egy pipaszáron forgott.

Csudájára is járt ország-világ ennek a várnak, mert ne adj Isten, hogy ilyet még egyet is láttak volna. Hanem egy baj volt ám mégis. Az, hogy minden áldott éjjel elpusztított valaki egy darabot a várból. Hol egy ajtót, hol egy szemöldökfát, hol meg a hiúból egy falatot. Őriztette ugyan erősen az öreg király a várat. Száz java vitéz egyebet sem tett, sem nem evett, sem nem ivott, de mindig ott ácsorgott és őrizte a drága várat. Hanem éjjel azután, se túled, se hozzád, csak elaludt mind a száz vitéz, de úgy, hogy tőlük bizony akár elvihették volna az egész várat. Reggelre aztán mindig hiányzott egy jókora darab a várból.

Hej! mérges volt az öreg király, de nagyon. Olyan szörnyen mérges, hogy alig-alig merték hírül vinni neki, hogy megint hija van a szalonnavárnak!

- No, - azt mondja egyik napon az öreg király - eddig volt, ahogy volt, hanem most már elég legyen!

Azzal azután megparancsolja, de erősen, legidősebb fiának, hogy azt mondja:

- Eredj, őrizd a váramat! De szemem elé ne kerülj, ha egy makulányi híja lesz a váramnak!

- Jól van, apám, - mondja a fiú - csak bízsa kend rám!

Azzal azután bevitet a királyfi a várba minden enni, inni valót, felcsatolja a legkülönb kardját, de meg pisztolyt is dugott egyet-kettőt az öve mellé és beköltözködött a szalonnavárba. A száz java vitéz is mind ott strázsált körülötte.

No, beesteledik, de még éjfél is lett. Csak bólint a királyfi, csak bólint; egyszerre csak elbólint. A száz vitéz meg körülötte egymásután elszenderedett. Egyben előkerekedett, honnét, honnét nem, egy rettenetes nagy macska, aztán haj! de hamar elcipelte egy ajtót.

Ébred reggel a királyfi meg a sok vitéz, uram fia, hát megint hiányzik egy ajtó!

Teremtő szent atyám, mikor hírül vitték a királynak, kicsibe mult, hogy fejét nem vétette legidősebb fiának, olyan rengeteg dühös volt. Börtönbe csukatta, vasra verette.

Eléáll a másik királyfi, hogy majd ő úgy, meg úgy. De bizony ez sem járt különül, mint a bátyja. Elaludt ő is. Tömlöcbe csukatta azt is az öreg király.

Már most mit volt mást tenni, bizony a legkisebbik királyfira került a sor.

Hanem ez nem úgy tett, mint a két másik. Elparancsolta a sok vitézt, - mert hiszen, ha elaluszna, úgy is mit segíthetnek - de a zsebébe dugott egy katulya tubákot. Azzal azután be a szalonnavárba.

Hogy beesteledett, elálmosodott a királyfi is. De csak hamarosan elővette a tubákos katulyát, tüszögött, de nem is aludt el.

Igy történt azután, hogy amint ott javában tüszköl, hej! elékerekedik egy világnyi macska. Akkor szeme volt ennek a macskának, mint egy-egy hordó és a mellé úgy fujt, hogy csoda.

Nem sokat nézelődött pedig a macska, hanem usgyé! nekiesik az asztalnak, mert hát az is szalonnából volt, aztán vinné-vinné kifelé.

A királyfi sem volt rest. Hopp! elékapja pisztolyát és puff! lelövi a macska egyik hátsó lábát. A macska irtózatot visított erre, elengedte az asztalt és elszaladt. A vér csak úgy patakzott a lábából.

Reggelre nem volt híja a szalonnavárnak. Örvendett is a király, hogy most már megmarad a drága vára; lesz, aki megőrzi. De a királyfi azt mondta, hogy nem addig van a; hanem hogy ő utána ered a macskának, és ha három évig nem ül le, mindig mén, akkor sem pihen meg addig, míg utól nem éri a sánta macskát.

Nem is beszélt hát sokat, hanem nyakába kerítette a pogácsás tarisznyát, kezébe vette a furkós-botot és megindult. Sírva nézte az öreg király, hogy legkedvesebb fia, íme, útnak ered. De bizony hiába sírt, hiába rítt, a kis királyfi úgy elment, hogy még! De még csak vissza sem nézett.

Nem is sokat kérdezgette, hogy hova-merre? Csak ment, mindig a véres nyomon. Mert hát biztos, hogy arrafelé ment a macska is.

Ment, ment, tenger sokáig ment. Már elért az Óperenciás tenger partjára is; még mindig látszott a véres nyom. Itt azután egy nagy barlang torkában elveszett a nyom.

- No - gondolta a királyfi, - ha már eddig eljöttem, ide is bemegyek.

Úgy is tett. Pedig hát oly sötét volt ebben a barlangban, oly sötét, hogy nehezen esett benne a járás. De ám a királyfi nem állott meg, nem is gondolkodott, csak ment, ment.

Harmadnapra azután egy réz rétre ért. Itt meg, amint nézelődik, lát ám egy merő réz várkastélyt. Eddig még egy élő lélekre nem akadt a királyfi. Éppen azért gondolta, benéz ide is, oszt megkérdi, nem látták-e a macskát?

Hanem mikor megkocogtatta a kardjával a kastély kapuját, - láttatok-e ilyet? - összezsugorodott a várkastély egy rézalmává. Hát beletette a királyfi a tarisznyájába, azzal ment tovább.

Majd négy napig ment, mendegélt, elér ám egy ezüst mezőre. Itt is látott egy pompás kastélyt. Ez meg csupa ezüsből volt. Hogy bekopogtatna ide is a királyfi, lám a kastély egyszeribe ezüstalmává változott.

No, elteszi a királyfi az ezüst almát is a tarisznyájába, azzal azután megyen tovább.

Jó hat nap múlva színarany rétre ért. Itt azután látott egy pompás kastélyt csupa aranyból.

- Ha megkocogtatom, ebből is alma lesz, - gondolta a királyfi. Azért nem kocogtatott, csak szép csendesben benyitott a szép arany várkastélyba.

Belépett: de ugyan elállott a szeme-szája, mikor megpillantotta az egyik színarany szobában az aranyhajú királyleányt. Sok szépet látott már útjában a királyfi, de ilyet még eddig nem. Meg azután az is merő csoda volt, hogy egy teremtetten lelkét sem látott az aranyhajú királyleányon kívül. Hanem azért mégis megemberelte magát és szóba kezdett:

- Adj Isten, szépséges szép leányzó, de egyedül vagy ebben a tengeri kastélyban.

- Hej! fiatal vitéz, nagy sora van annak, hogy te engem itt látsz.

- Nagy-e?

- De még milyen! Bizony én is meg két néném is a Kövönkö király leányai vagyunk és meg voltunk békességben odahaza, apám kastélyában. Hanem a szomszédunk, a Fellegkergető király csak nem élhetett békességben tőlünk. Minduntalan agyarkodott apámra és - hidd el -

se szeri, se száma annak, hogy hányszor beütött hadaival apám országába. Így hát csoda-e, mikor egyszer csak beállít ám apámhoz és megkért három fiának, engem meg nénéimet, hát bizony az apám ajtót mutatott neki. Jól van, de a Fellegkergető király ebbe nem nyugodott ám bele, hanem szörnyűséges sok harcossal rajta ütött apám országán. Ezúttal mégis rajta vesztett ő kelme. Apám hadai csúfosan megverték az ő ármádiáját. Bosszúságában aztán azt tette a Fellegkergető király, hogy nagynénjéhez, a Mohosfejűhöz - ez, úgy tudd meg, javasasszony ám - fordult. No, hát a Mohosfejű aztán elvitetett bennünket, aztán egyiket erre, másikat arra vitette. Hogy nénéimmel mi lett, nem is tudom, de hogy szegény apánk eddig tán két szemét is kisírta az utánunk való merő bánkódásban, meg hogy én se bírom sokáig ezt a rettentő életet, az bizonyos.

- Aztán mondd csak, szépséges királyleány, merre lakozik az a gonosz Mohosfejű?

- Hm, ha én azt tudnám! Hozzám sem a becsületes emberi mivoltában szokott jönni, hanem macska képiben.

- Talán bizony sebes is a lába?

- Hát ezt meg már honnét tudod, hogy a lába sebes?

- Csak úgy kérdezem.

- Látod! Pedig bizony sebes ám a lába. Nem tudom, hol sebesülhetett meg; csak egy napon nagy sántítva jött elém és rámparancsolt, hogy mossam meg a lábát, meg hogy kössem be.

- Aztán mikor jön hozzád ez a sánta macska?

- Hát bizony - uram fia! mi van ma, péntek? - no, akkor ma bizonyos, hogy itt lesz. De ha itt kap, akkor jaj neked!

- Már azt csak bízd reám.

Azzal evett-ivott a királyfi. Majd estére kelvén, kiment a kapu elé, hogy majd várja a Mohosfejűt, közben kihúzta a kardját is és megpróbálta a kapufélfán, vajjon szikrát ad-e az acélja. Hej! alig koppantotta oda a kardot, egyszeribe arany almává zsugorodott az egész kastély. Már mit tehetett egyebet a királyfi, bizony tarisznyába dugta ezt is, a másik kettő mellé.

No, már most várt. Nem is hiába. Mert elékerekedett egy nagy macska, nagy nyivákolva, meg sántítva.

A királyfi neki rugaszkodott, egy csapással leütötte a csunya állat fejét. Hát ezt is a tarisznyába dugta most már, azzal megindult hazafelé.

Gondolhatjátok, hogy nem egy nap, nem két nap tartott, de bizony jó hat hét is eltelt, mire hazavergődött a királyfi. Volt is öröm odahaza, mikor elébe állított apjának, hogy azt mondja:

- Itt vagyok, fölséges édes apám, ez meg a szalonna-tolvaj macskának a feje.

- Hej, no! Mit hoztál még osztán, kedves kicsi fiam?

- Mit? Hát feleséget magamnak, meg a két bátyámnak.

Azzal csak elészedi ám a három almát. Ráütöget mindegyikre a kardjával. Csak elékerül a három csodaszép kastély: de mindenikben egy-egy gyönyörűséges királykisasszony.

- Tyű! - azt mondja az öreg király - akkor csak papot hozzatok hamar és egy álló esztendeig tartson a lakzi! De mit adjak én neked, fiam, ezért a tengersok jóért, meg örömért?

- Hát bizony, édes apám, adja nekem a szalonnávarat. Ott legalább nem halunk soha éhen.

Úgy is lett. Máig is élnek, hogyha meg nem haltak.

A vén táltos.

Hej! Réges-régen történt ám ez is. Meg nem is ezen a vidéken. De nem ám! Hanem hegyen túl, völgyön túl; még a Rebék krumpli-csöszék nádfedelű pajtáján is túl vagy két kőhajítás-nyira.

Mert ott kezdődött az a rémséges nagy erdő, melynek eleje volt, de vége bizony alig; meg aztán akkora szörnyeteg nagy fák voltak ebben az erdőben, hogy lábujjhegyre állva sem igen lehetett meglátni a fák tetejét, a derekukat meg dehogy érte volna át öt ember, mikor három is alig, hogy átérte.

Szó, ami szó: itt lakott egy szegény ember. Mit? Szegény? Még a templom egerétől is kölcsönbe kérhetett volna, olyan szegény volt. Hanem gyerek az annyi volt a háznál, hogy bizony se szeri, se száma.

De hát miből élt ez a szörnyen szegény ember? Istenem, hát nézte a napot, közbe' meg fát vágott.

Gondolhatjátok, hogy ez bizony sovány kereset, nem is sokat hoz a konyhára. Sóhajtozott is a szegény ember eleget, hogy azt mondja:

- Hej, édes jó Istenem, de meg is teremődtem ezzel a sok ház-néppel!

Hallgatja egy darabig a legnagyobb fiú, aztán csak előáll ám:

- Éd's apám, mit sóhajtoz kee?

- No, fiam - mondja a szegény ember, - te is jobban tennéd ám, ha kenyér után néznél, semmint hogy körültem böstörködöl.

- Há'szen nézni néznék én, de merre nézzek?

- Ameddig a szemed ellát. Most hát eredj, keresd meg a keresztapádat, oszt' kérj attól vagy egy jó szót.

- A keresztapámat?

- De azt ám. Hiszen táltos az öreg! Az mindent tud.

- No, ha így van - mondja a fiú, - hát egyet sem fordulok, hanem megyek a keresztapámhoz. De merre is lakik az a vén táltos, már mint az én keresztapám?

- Hjjaj, fiam, ha én azt tudnám, már régen elballagtam volna hozzá.

- No, az se' baj! Megkeresem én.

Igy a fiú. Aztán csak a nyakába kerített egy tarisznját, és azzal se té, se tova, csak be egyenesen az erdőbe.

Ment, ment, mendegélt. Harmadnap úgy elbódorodott az erdőbe, hogy bizony nem tudta, merre van túled, merre hozzád.

Meg azután el is fáradt a fiú. Éhes is volt, vizet sem látott már vagy másfél nap óta. Hát elszontyolodott, de nagyon. Amint ott töprenkedik, csak elibe toppan egy vak nyúl.

- No - mondja a fiú, - te is futnál ám, ha látnád, merre.

- Bizony fiam, úgy van. Hanem hol jársz te erre, ahol még emberfia eddig meg nem fordult?

- Hol-e? Hát a keresztapámat keresem, a vén táltost.

- Azt-e? No, gyere, én éppen hozzá készülök, hát elvezetlek.

Mentek, mentek így kettesben, de nyolcat sem léptek, már elibük bukfencezett egy süket mókus.

- No - mondja a fiú, - ez is biztos, hogy a vén táltost keresi, mert süket.

- Úgy van - mondja a mókus; - látom, egy úton vagyunk, hát veletek tartok.

Mennek tovább, hármasan. Hamarost rájuk köszönt «Isten jó nap»-pal egy sánta kígyó is. Ez is a vén táltost kereste, hát ezt is maguk közé vették útitársnak.

Vagy három heti utazás után eljutottak egy rémséges nagy barlanghoz.

De micsoda sokadalom volt itt!

Rekedt pintyőke, béna papagály, étvágyhiányban szenvedő farkas, vak tengeri rák és mell-beteg hód, csúzos jegesmedve hemzsegett, sipákkolt és nyögdicsélt ott.

Mind, de mind a vén táltoshoz jöttek, hogy segítsen bajukon. Mert az öregnek nagy híre volt messze környéken.

Körülnézett a fiú a nagy sokadalomban.

- Ha én azt lesem - gondolta, - míg ez a sok nyavalyás elhápogja ügyét-baját, akkor hiszen várhatok!

Nem is várt, hanem előre furakodott; oda, ahol egy óriási fatönkön a vén táltos ült, aki intézte a tengernyi sok nép ügyét.

- No, fiam - ripakodott rá a vén táltos, - neked mi bajod?

- Hej, keresztapám, kigyelmed tudhatná azt legjobban.

- Én-e?

- De úgy ám. Hát nem igen van mit harapni a háznál.

- Nincs-e?

- Hiszen éppen azért jöttem kigyelmedhez, mondana egy okos szót, vagy adna egy karéj kenyeret, de nagyot, mert ez többet érne.

- Jól van - mondja az öreg, - nesze hát kenyér.

Azzal oda ad egy jókora karéj kenyeret a fiúnak.

- No, keresztapám, már most adjon hát hozzá egy olyan bicskát is, amelyikkel ezt a csitri kenyeret szétozthassam testvéreim között.

- Hányan vagytok?

- Hányan? Mint a rosta lika, de még kettővel több.

Megcsóválta erre a fejét a vén táltos és azt mondta:

- Fiam, olyan bicskát én nem tudok adni. Hanem nesze egy marék búza; ha ezt elvetitek, lesz annyi gabonátok, hogy három házba sem fér bele.

- De hát addig mit egyék az én sok testvérem, míg a marék búzából kenyér lesz?

- Mit? Hát egyetek meg engem! - kiáltotta dühösen a vén táltos. - Mit szaporítod a szót? Nem látod, hogy ez a rémséges sok nyavalyás állat mennyire türelmetlen már?

És úgy is volt. A sok tökéletlen barom mind visított:

- Ez már mégis csak sok, ennyi beteget megváratni egy olyan miatt, akinek semmi baja sincs!

- Micsoda? - kiált a fiú; - hát így segít ki kend, keresztapám, minket a bajból? No, jó! Most megyek egyenest haza; hozom ide tenger sok testvéremet, akik nem ettek már vagy öt napja. Hanem aztán meg is eszünk ám minden teremtetett élő lelket, aki csak a körmünk közé akad!

Lett erre a szóra riadalom a sok beteg állat közt. Egy sem várta az orvosságot, de még a jó tanácsot sem. Úgy szétfutott valamennyi, mintha tüzes-tapló lett volna a fülében.

- Fiam - mondja a vén táltos, - megszabadítottál ettől a sok ügyes-bajos állattól, de nem is leszek hálátlan. Nesze egy rosta; ezt akármeddig rázod, mindig hull belőle pattogatott kukorica. De a kukorica közül három szem mindig aranyból lesz.

Megköszönte a fiú a rostát, s azzal útnak eredt haza. Gyerekek, micsoda pazar pattogatott kukorica-lakoma kerekedett otthon a szegény ember házában, mikor a fiú hazaért!

Micsoda? Az egész familia meghízott a sok pattogatott kukoricától. De meg annyi volt, hogy árulni is kezdték. Még máig is árulják.

Innen van aztán, hogy olyan olcsó a pattogatott kukorica. Hiszen egy krajcárért egy kalapra valót adnak.

Hát csak azon igyekezettek, hogy a három arany kukoricaszem közül valamiképpen a ti kalapotokba is bele pörögjön vagy egy, mikor egy krajcárért pattogatott kukoricát vesztek. És akkor jusson eszetekbe a vén táltos, mert hát biztos, hogy az ő rostájából került ki az a szem arany kukorica. Szentül úgy lesz, hogy onnan. Ha nem hiszitek, járjatok utána.

Az ördög komája.

Nagyon régen, nagyon messze innét élt valahol egy szegény napszámos ember. Egy lapátja, egy kapája, országon-világon semmi ennél többje. Bizony sokat megkilincsel, topogott, míg itt-ott egy kis munkát kapott. Meg aztán, ha öreg estig görnyedt is a háta a sok munkában, bizony nem keresett annyit, hogy tizenkilenc gyermekét jól tarthatta volna belőle. Pedig lám még egy huszadik is volt, már mint gyerek, s ez is csak úgy megsírt-rítt a falatért, mint a tizenkilenc bátyja-nénje.

Igyen volt a szegény napszámos ember sora: több gond, mint öröm. Hát egyszer csak születik ám megint egy gyerek.

- No, ez is megvolna! - sóhajt a szegény ember. - Már most csak koma kéne.

Azzal sorra járta a szomszédokat, hogy ki vállalná a tisztséget. De bizony hiába járt; mert ki erre, ki arra. Akit meg előtalált - vagy fele falu - bizony komája volt úgy is. Már most szegény feje merre kerüljön, mit tévő legyen?

Ahogy menne, mendegélne, kiért bizony az erdőbe. Ott, hogy búslakodna, sóhajtozna, csak elibe bucskázik egy csunya szerzet, már inkább bak-kecske volt, mint ember, és rákiált:

- Mi lelt, te szegény ember? Talán bizony koma kéne?

- Az nekem! - mondja a szegény ember. - Tán bizony tudna valakit kigyelmed?

- Hát, hiszen akadni csak akad. Aztán fiú-é vagy lány?

- Fiú, fiú; éppen a tizenötödik.

- No, hát ne keseregj tovább, ihol vállalom a komaságot.

- Megköszönöm irántam való jóságát, de hát kit tisztölhessek személyében?

- Ne legyen arra semmi gondod. Majd megtudod hét év multán. Mert akkor eljövök a kereszt-fiamért. Most nesze egy zacskó arany. Mától egy esztendőre ezen a helyen találsz a másikat. Két esztendőre a harmadikat. Szóval, minden évben egyet. De ez csak a foglaló. Hét év múlva annyi aranyat adok, amennyit a keresztfiam nyom; de őt elviszem magammal. Áll az alku?

Há'sze, gondolta a szegény ember, húsból egyet miért ne? Azzal csak beleparolázott a furcsa ember tenyerébe.

Hej!... olyat csattant, mint ítéletnapkor. Az idegen meg hipp-hopp! úgy eltűnt, mint a pára. De a helyén, ott a fű között, bizony egy zacskó arany volt.

A szegény ember se sokat álmélkodott, csak felkapta a zacskót s azzal vígan indult hazafelé.

De csodálatos! Amint fogyott előtte az út, azon szerint fogyott a jókedve is. Mire haza ért, bizony alig-alig mert előállani az újsággal. De a felesége faggatására csak elmondta mégis, hogy így és így járt.

No, lett erre zenebona! Az asszony meg a sok gyerek egyben sírva fakadt és mind körülállták a legapróbbat, mintha attól féltenék, hogy már el is jön érte az a fura ember.

- Hej, hogy ezt köllött megérnem! - kiabált az asszony. - Hát volt kendnek lelke, hogy tulajdon gyermekét eladta az ördögnek?

- Ördögnek? - hüledezett a szegény ember. - De iszen, anyjuk, futok is vissza a pénzzel, de nyomban.

Azzal szaladt, meg sem állt az erdőig. Ott aztán levágta a zacskót a földre és visszatért a kunyhójába.

Itthon meg már nagy zsinatot talált, valóságos búcsújáró-hely lett a kunyhó, amint híre futamodott a szegény ember esetének. Szomszéd szomszédnak adta a kilincset, s az volt boldogabb, aki többet sopánkodhatott.

- Na, otthagya kend azt az átkozott pénzt? - kérdezték a szegény embert, amint benyitott.

- Ott én, azon a helyen, ahol kaptam, verje meg a csoda! Odáig futottam, meg vissza, szinte elfullasztott a meleg.

Azzal aztán levágja a süvegét a padkára. Hát uram én Istenem, csak megcsörren ám a süvegben a zacskó, telis-tele arannyal. A szegény embert pedig még a hideg is kirázta ijedtében.

Lett erre zajgás, szörnyűködés.

- Attól ugyan nem szabadul kend! Még ha elássa, se marad a földben! - kiabálták a népek. Aztán ki erre, ki arra, de bizony nem igen maradt belül senki.

A szegény ember pedig majd kezét-lábát meg nem ette a nagy gondban, hogy mi lesz már, hogy lesz már. Ment fűhöz-fához. Tanácsot kért még az útszéli kórótól is, de csak mind a fejét csóválta, de csak nem tanácsolt egyet egy is.

Hogy aztán végig járt országot-világot és megkerült haza fáradtan, bánatban, csak elé találja ám a harangozót.

Ennek is elmondaná már a sort, de a harangozó csak legyintett a kezével.

- Ide azt a zacskó aranyat! A többi meg csak bízsa kend ide.

Na, örült a szegény ember s át is adta azon nyomban a zacskót.

A harangozó pedig vitte a zacskót, le egyenest a kriptába és ott eldugta. Ezen szerint tett azután évről évre. És az idő csak telt. A kis gyerek meg egyre nőtt, egyre emberedett. Olyan eleven, virgonc kis jószág még alig akadt a környéken, mint ez. De mentül szebb lett, mentül virgoncabb, a szegény ember azon való módon egyre jobban elszomorodott. Mert hejh.!... a hetedik esztendő lejárt közel volt ám.

Számolgatta is egyre: két hónap, már csak öt hét, már csak három... Uram Isten, most már csak kettő.

Hiába, a nap eljött: már mint a hetedik esztendő napja.

A szegény ember házában, mint ha temetésre készülődtek volna, olyan nagy volt a szomorúság. De még csak a gólya sem kelepelt a kéményen.

A szegény ember pedig ünneplőbe öltözött, vagy mit is beszéljek?... kifordította a szűrét, felkötötte a legjobb bocskorát s azzal kiballagott az erdőbe.

Alig hogy a régi találkozó helyre ért, csak elébucskázik ám az ördög, mert valljuk meg: csakugyan az volt.

- Hát eljöttem - kezdte nagy szorongva a szegény ember.

- Hát a gyerek?

- Melyik gyerek?

- A keresztfiam.

- Ahán! Hát bizony elhoztam vóna én szívesen, de bizony annyi gyerek között hogyan tudhassam, melyik másik?

- Ne bolondozz velem, te szegény ember, mert megbánod! Hol a gyerek?
- Otthon van valamennyi. Gyere hát, válaszd ki közülök a tiedet, a keresztfiadat.
- Jó, menjünk! - mondta az ördög. Azzal felült a szegény ember nyakába és ugyan parancsolta, hogy: előre!

Inkább én vigyelek, mint te engem, gondolta a szegény ember s megindult hazafelé.

Hogy haza érnének, csak elkiáltja ám magát a szegény ember:

- Gyerekek! Vásárfiát hoztam! Kinek kell?

Micsoda? Annyi gyerek özönlött elé, ki innen, ki onnan, hogy nehéz lenne mindet előszámolni. Mert, hogy szómba szóm ne öltsem, a hét év alatt is született vagy kettő-három. Mint a hangyák úgy hemzsegetek a szegény ember körül s mind azt rikoltozta:

- Hol van hát éd's apám?

- Ehin a nyakamba - mondta a szegény ember.

- Megállj! - ordította az ördög. - Hiszen a falu összes gyereke ide gyült már.

- Mit-e, falu? Mind az enyém ez, egytől egyig. Pedig hatan himlősök is; azok oda bent vannak. Válassz hát közülük.

De a gyerekek ugyan oda-oda csíptek a vásárfiához, az ördög megsokallotta már a mulatságot.

- Hallod-e szegény ember? Vigyél innét tovább.

- Nem kell hát gyerek?

- Nem, ennyi nem! Ne kapkodjatok hát hozzám, te! Hisz' nem vagyok én marcipánból!

- Akkor hát menjünk - mondta a szegény ember; - de ha neked nem köll gyerek, imhol vedd vissza az aranyakat is.

Azzal aztán usgye!... nekiiramodott a szegény ember és meg sem állt a harangozó házáig. A harangozó meg éppen a templomba volt indulandó, hogy elibe toppant a szegény ember.

- Hej, lelkem, komám - lihegte a szegény ember, - az aranyakért jöttünk.

A harangozó pedig egyet hunyorított és így szólt:

- No, éppen a legjobbkor. Oda indultam úgy is. Menjünk hát!

Megindulnak, mennek a templom felé.

Az ördög meg egyre jobban izgett-mozgott s mind azt hajtogatta:

- Hova megyünk már? Nem jól megyünk már!

Mikor aztán a templom elé értek, hirtelen kitárta a harangozó a templom-ajtót és nyakon kapván az ördögöt, rákiáltott:

- Kell-e arany, te pokolbéli? Ott lent van minden zacskó a kriptában.

Az öreg meg már eddig nem volt ördög, mert amint a templom belsejét meglátta, csak lefordult a szegény ember nyakáról, s ott azon nyomban fekete kutyává változott. Ment is volna, de fogta a harangozó.

- Most aztán ne sajnálja kend tőle a botot - biztatta a harangozó a szegény embert.

Hiszeg ennek sem köllött sok biztatás: olyan sort vert a kutyán, hogy no!

Végre is kiszabadult a kezük közül a gonosz pára és vonítva elszáguldott.

Mikor mind ez megvolt, csak megszólal ám a harangozó:

- Tudja-é kend, miért biztattam kendet az ütlegre?

- Nem én, - szólt izzadó üstökét törülgetve a szegény ember.

- Mert hát az a sok zacskó arany, akit levittem a kriptába, azon szerint kaviccsá vált, de az utolsó petáig.

- Hej, haj! Miért nem szólt hát akkor elébb, hadd kötöttem volna a farkára a gonosznak!

Azzal aztán mentek, hogy megigják az áldomását a nagy sornak. És hiszitek-e, nem-e: bizony csak a kocsmában vették észre, hogy a szegény ember botja, már akivel az ördögöt eltángálta, bizony merő szín-arannyá vált, a végén levő ólom meg gyémánttá.

Volt aztán öröm, mikor a korcsmáros se szólt, se beszélt, csak oda kínált érette négy véka huszast.

- Veszett fejszének a nyele - mondta a szegény ember, - legalább minden fiamból esküdtet nevelek.

Hát megitták mindjárt az áldomást erre is.

Töpörtyű János.

Hát biz' én kezdhethném a sort ott is, hogy nem volt a falunak szegényebb szegénye Töpörtyű Jánosnál. De ezt nemcsak a falu, ország-világ is tudta.

Inkább azt mondom el, hogyan lett ebből a szegény Töpörtyűből gazdagok gazdagja. Hej, mert ennek a titkáról, de bölcsen hallgat ő kigyelme, mind máig.

Hallgassátok és okuljatok.

Történt pedig egy napon, mikor már Töpörtyű uram az utolsó garasát adta ki, s azt is kenyérre, mert már szalonnára nem tellett, ilyen sóhajtott fel kalyibája előtt:

- Már most ez lenne az utolsó falat kenyér a háznál. Ha elfogy, akár holnap kezdem a koldulást, mert munkát úgy is hiába keresek.

Bizony volt valami oka-foka annak, hogy Töpörtyű János így sóhajtozott. Faluszerzte elkészült már ki-ki a takarással, hordással, csépléssel. Keresve sem kínálkozott olyan munka, akire különb dolgos kéz kellett volna, mint amilyen kinek-kinek portáján amúgy is kitellett a háznépből.

Ezek szerint volt hát reménység híján Töpörtyű János, és mert belátta, hogy se följebb, se lejjebb: egyet gondolt és útnak eredt, ki a faluból, el a világba.

Csak hogy éppen az öreg Cibak bátyót, a szomszédját kérte meg, hogy legyen egy kis ügyeléssel a viskójára, míg ő oda leszen, egy hétig, vagy, úgy kerülhet, kettőig is.

Ennekutána pedig elindult és ment Töpörtyű János, de olyan akkurátusan, mintha szakmányba tenné a lépést.

* * *

Nem is tudom, a harmadik határon járt-é avagy a negyediken is túlfelé volt már, de annyi szent, hogy nagyon elesteledett a sok menésben.

Éppen falut ért, hát nagyon is megörvendett, hogy íme lakott helyre meg jó emberekre akad, akik talán csak kisegélik valamennyire.

Hogy közelebb jutna a faluhoz, a legszélső ház mellett, a sövény aljában nagy ficánkolást lát ám.

Hamarosan azt sem tudta csibe-é, mi veri ott a port. De, amint odalép, íme látva látja, hogy egy nagy szál róka vergődik a csapóvasban. S hogy a koma idekerült, azt nagyon is bizonygatta a csapó-vasra pedzett kakas. Erre fájdukt meg a foga a rókának; de bezzeg most nem kívánta még a színét sem.

- Hát szűk-e a világ, he? - szólt oda Töpörtyű.

- Jajaj! - rimánkodott a róka. - Soh'se bánod meg, ha most az egyszer kisegítesz ebből a nagy bajomból!

- Ugyan, úgy-é! Talán meg is emlékeznél rólam?

- Meg én, de úgy, hogy halálos holtodig se felejténéd el.

- No, no. Ha már így van, akkor ne mondd, hogy rossz emberrel volt dolgod.

Azzal aztán neki feszíti Töpörtyű uram a furkós botját a csaptatónak, feszíti-feszíti, de addig feszíti, hogy a róka egyszeriben csak kiugrott belőle.

- No, te szegény ember; egy segítség: egy jó tanács!

És a róka usgyé, de úgy elszaladt, mint a parancsolat.

- Hát a jó tanács? - kiált utána Töpörtyű.

- Fűzfavessző - kiáltotta vissza a róka.

- Megadtad neki - gondolta Töpörtyű. - Hogy az mondja: fűzfavessző.

No, de megyen be a faluba.

Hogy beérne, látja ám, hogy sebtén gyűl a nép a községháza köré, ahol szörnyen válogatják a markos legényeket. Nem is igen kellett azt tudakolni, hogy minek ez a nagy sorozás. Ott rítt öreg, apró egyaránt, hogy az országba betört egy óriás és rémítő pusztítást vitt már végbe eddig is. Ott lakozik az Érc-erdő alján és szörnyen fenekedik, hogy vagy akad ember, aki őt lebírtja, vagy kitepi az Érc-erdő minden fáját egy lábíg, s odább áll vele. Az Érc-erdő pedig, merő érc az utolsó cserje is, a legnagyobb kincse volt az öreg királynak. Küldte is hát legjava vitézeit csapatostól, hogy csak tanítsák emberségre azt az óriást.

De mihaszna küldte, mikor az óriás csak úgy bánt a vitézekkel, mint a petrezselemmel szokás. Kapta, derékban törte-tépte őket egyenként.

Igy azután lassanként elhullván a java vitézek, csakhamar a környék népére került a sor.

Ment is sok trombitás hírmondó s vitték a királyi parancsot ország szerin tova, hogy aki erőt érez a karjában, bátorságot a szívében, hát csak sietve próbálkozzék. Annak pedig, aki lebírtja az óriást, ott a kincstár, benne az üres véka: aztán mérje az ezüstöt, aranyat, ameddig jól esik neki.

De a nagy ígéretre sem igen buzdult a sok ember; mert bátor nagy szó az a sok véka kincs, de az óriás is óriás ám.

- De már, hogy engem is kettőbe szakasszon, abból ugyan nem eszik - morogták erről is, arról is.

- Nincs hát ebben a faluban egy teremtet fia lélek, aki összemérkőzzék avval a rusnya óriással? - kérdezte a kiáltó ember.

Mind húzódott a sok legény. Addig-addig, míg végtére Töpörtyű János egymaga maradt ott a kiáltó mellett.

- Kend talán mérkőznék? - kérdi tőle.

- Há'sze, csak annyi baj legyen - lökte a szót Töpörtyű János.

- Nono - került közelebb a falu népe.

- Micsoda akkurátus ember; pedig nem is a vidékre való - hallatszott körben.

- Hát, ha kend vállalkozik, akkor ide mögém a nyeregbe! - mondta a kiáltó.

- Már aztán így még szívesebben - szólt Töpörtyű.

Azzal aztán ki a faluból, vágta.

De csak egy darabon. Mert, hogy az út sem volt elég sima, meg kettő is ült a nyeregben, a paripa is makrancoskodni kezdett. Hiába szólogatta, sarkantyúzta a kiáltó.

Végtére is azt mondja Töpörtyűnek:

- Vágjék csak kend arról a bokorról egy vesszőt.

Leugrik Töpörtyű s nyomban nyisszent a fűz-bokorról hajlós vesszőt, de kettőt.

- Mért vágott kettőt? - kérdi a kiáltó.

- Mit tudhassa az ember, minek mikor veszi hasznát? - mondja Töpörtyű.

Ezzel tovább mennek. Addig pedig mindig mentek, míglen egyszer csak, topp, éppen az Érc-erdőhöz értek.

- No - azt mondja a kiáltó, - ahol az óriás, ni! Már most Isten áldjon.

Azzal bizony lesegíti Töpörtyűt a nyeregből, maga pedig hajrá!... odébb áll.

Töpörtyű János egy darabon nézte, hol az óriást, hol pedig azt a két kemény vitézt, akik talpig vasban ott hadakoztak ellene. Közben pedig mind közelébb ment, mert ilyet bizony világ-életében nem látott.

Mert a két vitéznek az öve telis-tele volt tűzködve fringiával és ezzel szabdalódtak. Az óriás pedig, valahányszor hozzá sujtott valamelyik vitéz, csak elkapta a fringiát és úgy eltörte-csavarta, akár valami rossz gyujtószálat.

Egyszer azután elunja a dolgot az óriás, nagyot kiált és derékon kapja az egyik vitézt és akkorát hajít rajta, hogy tán a holdig repült szegény feje.

Mikor ezt látta a másik vitéz, egyet sem szólt, de úgy elszaladt, hogy óriás legyen, aki utol-érje.

Ám az óriás éppen utána akarta hajítani ezt a másikat is az elsőnek. De nagy dühében, nem lévén vitéz, usgye!... neki ront Töpörtyűnek.

Szegény Töpörtyű futott vona, de már nem lehetett. Így aztán csupa halálos ijedtében neki suhint a fűzfavesszővel és ugyan szemközt csapja az óriást.

Az óriás megint egy szörnyűségeset kiáltott, elkapta a fűzfavesszőt és tépte-törte volna szét.

Ám a fűzfavessző hajlott, hajlott, fordult, meg megint hajlott, de csak nem törött.

Addig erőlködött pedig az óriás, míg végtére irtózatos dühében megkapta tulajdon kezével tulajdon két lábát és iziben kétfelé tépte önmagát.

No, Töpörtyűnek csak éppen annyi tennivalója akadt, hogy lenyisszentse az óriás fejét.

Közben pedig került ember innét is, túl is, aki megbámulja Töpörtyűt, amint az óriás fejét cipelte a vállán, görcsös botja végén.

És lám (híre előz mindenkit) mire Töpörtyű elért a király székvárosába, már elibe harangoztak. Úgy várta a procecció.

De hogy szómat egybe ne keverjem: a város végén, az ér partján csak kit lát egy veremben? Kit? Tulajdon azt a rókát, akit a csapó-vasból kiszabadított.

- Segíts, segíts rajtam, te áldott jó ember! Bizony nem leszek hála nélkül - rimánkodott a róka.

- Nono, lássuk csak - mondja az emberünk. - Hát megint és megint?

- Csak most ments ki innét. Bizony nem bánod meg - mondja siránkozva a róka.

- Gyere hát - szól Töpörtyű és lenyújtotta a görcsös botját.

Erre a róka ki a veremből mint a nyíl és csak úgy futtában kiáltotta:

- Egy segítség: egy jó tanács!

- Melyik hát az?

- Csak annyi aranyat végy, amennyi egy lyukas társzekérre fér! - kiáltott a róka.

- Van eszemben - gondolta emberünk. Hanem azért szeget ütött a fejébe a róka mondása.

No, ennyiben maradt hát. Töpörtyűt pedig nagy hálálkodva fogadták a városban. Vitték egyenest a király elé. Ez meg nyomban parancsot adott, hogy egyenest a saját ebédjét találják föl ennek a jeles férfiúnak.

Gondolhatjátok, hogy takaros ebédet evett azon nyomban a mi Jánosunk és a bor sem volt éppen kivetnivaló, amit az ebédhez feladtak.

Mikor aztán vége szakadt az ebédnek, a király maga vezette karonfogvást a kincstárba és ott körülmutogatott:

- Nézd fiam, ez itt padmalytól-mester-gerendáig, pincétől-hiúig merő ezüst, amaz meg arany. Beszélj hát, miből mennyi kell?

- Hát, uram királyom, fölséged kezében életem-halálom, biz én egy szekérrel kérnék mind-ebből.

- Meglesz fiam. Még társzekeret is adok, lovat is.

- Majd azonban, ha nem neheztelné fölséged, magam szemelném ki a társzekeret.

- Jól teszed fiam, csak iziben.

No, elékerül Töpörtyű János hamarost egy lyukas társzekérrel. A király pedig maga mérte rá, de pupozva a sok drága kincset. Be is fogatott négy hatalmas lovat, azzal aztán elparolázott Jánossal.

Indul hát János hazafelé. Maga hajtotta a lovakat és ugyan igyekezett előre. De akár mint is igyekezett, csak úton érte az este. S amint haladna, nagy agyarkodást hall a háta mögött.

Visszanéz, hát, uram fia, egy csomó haramia gyilkolja ott egymást. Ezek a zsvány gazok utána eredtek Töpörtyűnek, mivel hogy tudták, micsoda rengeteg kincset visz. Azon voltak, hogy kirabolják oszt' megölik. Hanem a lyukas társzekérről lehullott kincsen hamarosan összeverekedtek. Annyira, hogy egyik a másikat ott öldöste halálra.

Hát az igaz, hogy fele kincs oda veszett így, de felével mégis haza került Töpörtyű és bizony még a bíró is megfordult nála egy kis kölcsön pénzért.

És hiszitek-é, nem-é: egy szép reggelen, amint Töpörtyű uram a kertjében sétálna, íme a baromfi-ól mögött a hurokban kit lát: tulajdon azt a rókát, akit már kétszer kiszabadított.

Csak hogy most már nem volt szükség szabadítóra, mert a ravasz róka, aki kétszer olyan fáin tanácsot tudott adni, íme maga vesztébe rohant, ugyanúgy mint már kétszer. S most ki is mult nyomorúságosan.

- Lám - mondta Töpörtyű, - ennek, szegény fejinek mennyivel több esze volt, mint nekem, s íme hurokra került mégis. De jobb így, legalább el nem mondja senkinek, hogy ő tett gazdaggá.

S még lármát csapott, hogy így a gaz róka, úgy a csalárd ragadozó és kilökte az árokba.

Csak hogy nem tudta ám Töpörtyű uram, hogy a róka halála óráján testámentumban hagyta reá a nagy titkot egy szajkóra, az meg reggeltől estig egyebet sem fecseg, csak mindig ezt.

No, hát ettől tudom én is az egész sort.

A sógorok.

Hol volt, hol... Bizony régen történt. Valahol a tenger partján, ahol Ükapó király szépséges szép kastélya volt, hát ott esett meg ez a história. Hallgassátok csak! Volt az öreg Ükapó királynak három leánya meg egy fia. No, hát a királykisasszonyok meg a királyfi mindig együtt voltak, roppantul szerették egymást. Egyszer - éppen csütörtök délután volt - elmennek epret szedni mind a négyen. Amint ott javában szedegetnék az epret, kiront ám a sűrűből egy nagy medve, aztán se teszi, se veszi, csak elkapja a legidősebb királykisasszonyt, a Julist és nagy morogva elfut vele; mire két húga meg a bátyja észhez kaptak volna, már híre-hamva sem volt se a királylánynak, se a medvének. Hejh!... lett aztán sírás-rívás, hogy az egész országban egyebet sem lehetett hallani egy álló hétig. De még jóformán el sem siratták a legidősebb királykisasszonyt, íme mi történik? Fürödni megy a két királykisasszony, meg a királyfi. Fürödnék, egyszerre csak nagyot sikít a középső királykisasszony, a Boris. No hiszen, kiálthatott is szegény; mert hát egy rémséges nagy harcsa bukkant fel a mélyből és hopp!... lerántja a középső királykisasszonyt, a Borist, a víz fenekére.

Már most sírt minden teremtet lélek az országban, kerek egy hónapig. Mit is tehettek volna egyebet nagy szomorúságukban?

No, telik-mulik az idő. Egy szép reggelen, éppen az ablaknál ült a királykisasszony, a Maris, aztán nézegetett kifelé a nyitott ablakon. Mellette állt a királyfi. Amint ott nézelődnek, hirtelenében nagy suhogással lecsap a magasból egy nagy sas és mielőtt hármat olvasott volna valaki, úgy elrepült a legkisebb királykisasszonnyal, hogy szinte csoda.

Hej, lett aztán gyász, meg siralom az országban!

Szegény Ükapó király majd kisírta a két szemét.

Se nem evett, se nem ivott, csak egyre búsult. A királyi kastélyt meg talpig fekete posztóval vonták be.

Mondja ám a királyfi az apjának:

- Felséges apám! Már most én neki indulok, és ha addig élek is, három hugomat megkeresem és haza hozom.

- Hej, fiam! - azt mondja erre Ükapó király, - ne szomorítsad a szívemet. Te is itt akarsz már hagyni?

De a királyfi csak nem tágított, hogy így ő, úgy ő; egy szó mint száz, úti laput kötött a talpa alá és elindult világgá.

Megy, megy, mendegél: hegyen át, völgyön át.

Bebotlik-bódorodik egyszer csak egy rengeteg nagy erdőbe. Úgy eltévedt benne, hogy még a napot sem látta az égen; csak azon vette észre magát, hogy beesteledett. Micsoda?... de olyan sötét lett, hogy szegény királyfi még a keze-fejét se látta.

Tapogatózva bandukolt előre; lépten-nyomon megbotlott.

Körös-körül meg a vadállatok ordítottak, de szörnyen.

Gondolhatjátok, hogy mennyire megörült a királyfi, mikor hirtelenében világosságot látott. Arra felé sietett és mit lát? Hát egy nagy barlang előtt égett a tűz, és a tűz fölött nyulat sütöttek nyárson. De ki forgatta a nyársat? Bizony, Julis volt, a legidősebb királykisasszony, mellette a földön két kis medve-bocs hempergődött, játszott.

No, iszen volt öröm, mikor megpillantotta a bátyját. Rövid egy-két szóval elmondott mindent: hogy hát a medve ide hozta őtet, hogy az a medve tulajdonképpen egy királyfi, de megbabonázta egy rút vén varázsló, hogy csak minden vasárnap veheti föl emberi alakját; de ugyan-csak így van két kis fia, a két medve-bocs is.

Amint ott javában beszélgetnek, iszonyú ordítás hallatszik ám.

- No, - azt mondja Julis, - ez a gazdám! Már most bujj el, de jól; mert ha megkap, széjjeltép.

El is bujt ám a királyfi hamarosan.

A bozontos nagy medve meg jött befelé a barlangba.

- Dörrr! Mörrr! Hmhörrr! Büm, düm! - azt mondja. - Emberszagot érzek!

- Már hogyan éreznél? - felelé neki Julis, - hisz' nincs itt ember! Meg oszt' ehen van a vacsorád!

- Jó, jó... de én mégis emberszagot érzek!

No de végre mégis csak megnyugodott s azzal mindnyájan elaludtak.

Felébred másnap a királyfi és mit lát?

Hát egy gyönyörűséges szobában, selyem-párnás ágyban fekszik.

Kiugrik az ágyból, megdörzsöli a szemét és nagyot kiált, mert hát abban volt, hogy álmodik.

Kiáltására egyszeriben befutott két inas.

- Hol vagyok én? - kérdi tőlük a királyfi.

- A Medve-király kastélyában! - felelik ezek.

- Nini!... vasárnap van ma?

- Igenis.

Úgy is volt. Mert amint rendbe hozta öltözkését és külsőjét a királyfi, sietett sógorához, aki már várta az ebédlőben. Szép nyúlánk ember volt, kis fia pedig enni való szépség mind a kettő.

Volt öröm, heje-huja!

Úgy estefelé azt mondja a Medve-király a sógorának:

- Nézd, itt van három szál medveszőr. Ha bajba jutsz, dobd a levegőbe s mondd: Medve segíts! Akkor ott termék és segíték rajtad. Menj sietve tovább, mert éjfélre medve leszek megint s széttéplek.

Elbúcsúzik a királyfi és megy, megy, mendegél tovább.

Vándorlása közben elér egy nagy tóhoz. Annak a szélén félig a vízben, félig a szárazon, volt egy csodálatos formájú kalyiba. Bepislant a királyfi az ajtón, hát - uram fia! - ott főzi ám a hallevest a középső királykisasszony, a Boris.

No, így és így: elmondja ez is mindent. Hogy hát a harcsa ide hozta, meg hogy az minden vasárnap visszakapja emberi alakját, ő is, meg az a két kis fia-harcsa is.

- De hát most bujj ám el, mert egyben itthon lesz az uram, s akkor bekap.

Jött is már a nagy harcsa. Ez is azon kezdte:

- Há, há, hápp! Emberszagot érzek!

- Nincs itt lelkem egy szikra se! Nesze inkább, itt a vacsora.

Megnyugodott hát a harcsa és álomra szenderültek mind.

Másnap vasárnap volt éppen.

No, elbámul ám, de ugyancsak a királyfi. Mert olyan fényes szobát festve is alig látott, mint aminőben most volt.

Kérdezősködik a királyfi, hogy merre és mikép?

Megmondják neki, hogy a Harcsa-király kastélyában van.

Nagy örömmel tölt el hát a nap a sógorék közt. Este aztán a királyfinak három pikkelyt adott a Harcsa-király.

- Ha bajba keveredel, ezt dobd fel a levegőbe! Akkor minden jóra fordul. Most pedig siess, mielőtt itt érne az éjjel, mert se teszek, se veszek, hanem bekaplak.

Útnak eredt hát a királyfi és nagy sietve ment. Vagy hat napi gyaloglás után egy magas hegy csúcsára jutott és ott, egy kiugró szikla alatt megtalálta a harmadik hugát, a Marist. Ez is vacsorát főzött és várta haza az urát, a sas-királyt.

Két kis sas fióka meg ott csipegett-sipogott mellette a földön.

Alig esteledett, hát csak jött ám haza nagy zúgással a sas. Ez is erősen kereste a királyfit, hogy széttépje, s egyre azt hajtogatta: Suhu-suhu! Emberszagot érzek!

De hát csak megvacsorázott és lenyugodott végre.

Másnap, éppen vasárnap volt, nagy ámulva ébred az ám a királyfi. Olyan fényes palotában találta magát, hogy csak no!

Sógora, a Sas-király, roppant szívesen fogadta és szóbeszéd közt elmondta neki, hogy két bátyjával, a Hal-királyal meg a Medve-királyal együtt egy vénséges vén varázsló átka alatt szenvednek.

- Hát, azt mondja tovább, ha te annak a vén szörnyetegnek a fejét veszed, megszabadítasz minket is.

- No - felelé a királyfi, - hát akkor megyek is.

- Nesze, itt van három sas-toll. Ha baj ér, hát... tudod a többit!

Megy, megy a királyfi rettenetes sokáig. Egyszer csak elér az Óperenciás-tenger partjára. Már most mit csináljon? Nagy búsultában eszébe jut a három hal-pikkely, feldobja hát az egyiket.

- Hal segíts! Hal segíts! Hal segíts!

Micsoda?... de egyszeribe ott termett egy nagy csuka.

No, ez átvette egy darabig a rengeteg vizen. De bizony nem bírta sokáig. A másik két hal-pikkelyt is elő kellett vennie s csak így jutott el a túlsó partra.

Hej!... akkor látta csak, hogy hova jutott.

Egy iszonyatos hegy meredezett előtte, telis-tele növe bozóttal, tüskével.

No, ezen keresztül segítette a három sastoll... mert hát ott termett egyszeribe három óriási sas, azok azután vitték a királyfit mint a pelyhet.

Amint a hegy túlsó oldalára jutott, csak lát ám a királyfi egy csősz-kunyhót.

Gondolja magában: no, ide bemegyek.

Az ám, de a kunyhó előtt aludt egy rettenetes nagy oroszlán. Ez aztán akkorát ordított a királyfira, hogy ennek mind a hajaszála az égnek meredezett ijedtében. Aztán csak előugrik ám a kunyhóból egy csúf vén emberke. Olyan zöld szemei voltak, hogy a királyfi mindjárt gondolta: na, vagy ez a varázsló, vagy senki!

Nem is tétozódott, hanem hamarosan előhítt a medvéket a három medveszörrel. Jöttek is azok nagy robogva, oszt' neki az oroszlánnak!

Hej, olyat se látott még ez a világ, mint ami ott egyszeribe történt! Huszonhét felé tépték az oroszlánt a derék medvék.

Mikor már ez megvolt, addigra a királyfi is elbánt a vén varázslóval. Egyetlenegy kard-csapással ketté hasította undok, rút fejét.

Gyermekek! Olyan forgósél támadt egyszeriben, hogy vak koldus látta mását!

A királyfit is felkapta a forgósél és vitte, hegyen-völgyön át, egyenesen haza. És otthon, éppen mikor belépne a kapun, lát ám három fényes hintót, amint nagy sietve közelednek a kastélyhoz. Hát a hugai, meg a három sógor ültek a hintókban a gyermekeikkel együtt.

No, lett öröm! Az öreg Ükapó király, szegény, sírt örömében, oszt' olyan lakzit csapott három leányának, hogy négy álló esztendeig egyebet sem tett az egész országban senki, csak farsangi fánkot evett, somlai bort ivott és csárdást táncolt.

De táncolt ám még a féllábú gólya-papa is ott a Sipi bakterék nádfedelű putrija tetején!

Az ezüst makkok.

Nagy, rengeteg nagy országa volt Fölleghajtó királynak. A nap sohse nyugodott le benne, de a hold se. És lám, akkora rengeteg birodalomban sem volt a királynak egyéb féltője egyetlen erdejénél.

Mert micsodás erdő volt az! Fa csak fa! de emitt akkora fák voltak, hogy templom-toronymnak sok lett volna akármelyik. És annyi volt, de annyi, hogy lovon-szekéren négy nap járás volt széle, hat nap járás a hossza.

Ezt az erdőt azután nemcsak hogy szerette ő felsége, de őriztette is. Micsoda? Kétszáz kopjás vitéz álló nap egyebet sem tett, de éjszaka sem, csak az erdőt strázsálta. Már onnan lélek se ki, se be. Az erdőben pedig tizenhárom falka disznó makkolt, merő aranyszőrű valamennyi és egyebet sem tett, csak ropogtatta az ezüst makkot, amit az erdő termett.

Tizenhárom kondás terelte a tizenhárom falkát és huszonhárom bojtár volt mindnek a kezén.

Hát, uram fia, akkora rend, ilyen szakmány mellett is csak mi történik? Egy szent napon kifogy a makk. Szem erre, szem arra, sehol szem, semerre. Már most mit egyék a tenger disznó, akiből, ha egy elhull, keserves nap lesz az a nap még az ölbeli gyerekeknek is.

Tanakodik a tizenhárom kondás, a bojtárok meg csak lélegzeni is alig mertek a nagy gondtul.

- Nem lesz máshogyan - mondja a legöregebb kondás, - de az erdőn rontás esett.

- De ki s mi által? - veti a másik kondás.

- Ha én azt tudnám! - szól emez.

Az a sok tenger disznó meg úgy megóbégatott köröskörül, hogy az erdő is megzendült belé.

Már erre a nagy röffenésre azután előkerültek a vitézek, hogy hát hol az ellenség?

De amíg tanakodnak, tanakodnak, elérkezik ám a király is, és azt mondja:

- No szógám, sok cselédem, merrül fú a szél?

Hej!... ment volna a tizenhárom kondás huszonhárom felé, de a vitézek is ám a széllel versenyt; hanem azért csak meg köllött mondani az igazat: hogy nincs makk, egy fia se.

Szörnyű haragra gyulladt a király.

- Hát így őrzitek ti az én drágaságos erdőmet és csoda disznaimat? Börtönbe veletek!

Igy is történt. Csak egy kis bojtár fiú, a Misi hegyelt ott hátul, hogy így, meg úgy, ez még se járja.

- Mit csipogsz ott hátul, te makkszem? - riadt rá a király.

- Már akár süttet, akár főzet fölséged - mondja Misi, - én megkeresném a makktolvajt. De így, ha lecsukat fölséged, hogy tehessem?

- No, jól van, te csöpp, te morzsa! Hát keresd. De úgy feküdj és úgy kelj, hogy egy álló esztendő multán, ha meg nem térsz a makkokkal, nyárson sülsz meg minden nemzetséged.

- Bízsa csak ide fölséged - szól Misi.

Azzal felkap egy malacra, aztán te se, én se, csak elszáguld.

- No - azt mondja a király, - ezzel se beszélünk többet.

- Nyugtával a napot! - mondta rá a hpmester.

* * *

Egy hét, két hét, csak száguld ám Misi a malacon. Bizony jó nehány mesgyét megjárta már és igen is ki volt az útja Fölleghajtó király országából. Egyszer csak nagyot visít a malac és megáll.

- No, ez makkot érez - gondolta Misi.

Mert hogy szómba szót ne öltsek, a szörnyűséges idő alatt egyebet nem evett a pöttön malac, csak a levélen gyült harmatot, olyan fain gusztusa volt.

A malac pedig imitten szimatolni kezdett és csak túrja ám a földet. Misi azonképpen lepattant a hátáról és csak leste, mi lesz hát?

Túr a malac, csak túr, hát uramfia!... elétúr ám egy sánta vakondot. Kapálódzik a vakond, mert hogy nem állta szeme a világot, de csak nem jutott semmire, mert hogy féllábára koldus volt az istenadta.

- No - mondja Misi, - te hát sánta volnál! De majd segítek én rajtad.

Azzal csak elékeres hamarosan úti-laput, ezerjófűvet, mi egymást és bekötözi a vakondok lábát.

Estére kelvén, csak megszólal a vakond:

- Hát most már jól volnék a lábammal; de te kis ember miben fáradozol?

- Hej - azt mondja Misi, - ezüst makk az én bajom! - S azzal elésorolja, hogy hogyan, miben.

- No, ne búsulj azért egy csöppet sem! Csak gyere utánam - mondja a vakond. Azzal aztán fürgén megindult, a malacturta lyukba, Misi meg utána.

Mentek lefelé, mentek elfelé, de olyan sötét volt, hogy tán csiholni sem lehetett ebben a nagy sötétben. Egyszer csak megszólal a vakond:

- No, itt lennénk!

Hogy Misi jobban körülnéz, látja ám, hogy egy óriási veremfélébe jutottak, hol annyi vakond nyüzsgött, mint a földi bolha. A verem padmalyán meg szentjánosbogarak sétálgattak és ezek világítottak az egész zsinatnak.

Hogy Misiék közéjük jutottak, lett szörnyű sürgés-forgás a sok lapátkezű állat között, de a Misi gyógyította vakond csak csendet parancsolt, szólván eképpen:

- Halljátok ti vakondok mind! Ez a derék legényke helyre gyógyította ma a sérült lábamat. Illő hát, hogy megháláljátok.

- Parancsolj, urunk királyunk, mit cselekedjünk? - zúgott mind.

- Álljon elé hát az, aki tudja sorát-módját, hogy hová tűnt a Fölleghajtó király erdejéből az ezüst makk?

Azt mondja erre egy öreg vakondok:

- Uram királyom, bíz' azt egy szálíg a pirosszeműek lopták el, csakhogy azokkal bajos kikötnünk.

- Mely értelmetlen beszéd ez! - fedé őt a vakond-király. Mert hát ezt gyógyította meg a Misi. - Föld alatt laknak a pirosszeműek?

- Ott!

- No, hát! És melyik nemzet az, amely velünk szembeszállana a föld alatt?

- Hásze, ha muszáj: lehet. Mért ne lehetne? - szólt röstelkedve az öreg vakond.

- Izibe induljatok, te pedig vezess! - parancsolta a király. - Én is veletek megyek.

Lett erre olyan riadalom, hogy majd beomlott a verem. Még a szentjánosbogarak is szinte erősebb fénnel világítottak. Meg is indult nyomban a tenger sok vakond. Legelől az öreg vezető, nyomában a király-vakond és Misi a malacon, utánuk pedig mint a fű a réten, a töméntelen sok vakondok.

És még micsoda gyorsan mentek! Olyan fürgén, hogy a pöttön malac ugyancsak szedte a lábait, nehogy lemaradjon az élről.

Jó darabot haladtak, végtére szélesedni kezdett a földalatti folyosó.

Itt azután, egy fordulónál csak elébük áll ám egy haragos képű, piros szemű manó.

- Mit kerestek itt, hé? - riadt rájuk és ugyancsak emelgette aranyos dárdáját.

De a vezető vakondok nem ijedt meg a manótól, hanem lapát-forma kezével olyat húzott rá, hogy a manó menten összeesett. Misi pedig uccu, le a malacról!... s gúzsba kötötte az emberkét.

Most aztán vallasni kezdték, hogy hol a többi.

A manó eleinte menekülni próbált, de mert látta, hogy úgy is hiábavaló, hát beadta a derekát és bevallotta, hogy egész népe nagy dáridóra gyűlt, a makk-lopást ünneplik és mézet isznak.

Amint hogy úgy is volt. Mert alig mentek vagy egy óra járást, nagy cincogás-vincogás hallatszott. Ott, egy tágas katlanban, javában állt a bál.

Harminc tücsök fűtta a talp alá valót, a méz meg csak úgy folyt mindenfelé. A sok apró, piros szemű manó ezután ott ropt a táncot, de mind fél-lábon. Nem is álmodták talán, hogy rettegett ellenségük, a vakondok tábora itt a nyakukon.

De az ármányos manó, már amelyik Misiéket vezette, csak kapja magát és olyat visított egyszerre, hogy csuda.

Erre a jelre a sok manó hopp ide, hopp oda, úgy szétszaladt, hogy irmagnak nem maradt vissza egy sem. Azaz, hogy egy mégis visszamaradt, a fogoly. Ez is futni próbált, de a guzs azt mondta: lassan hékás!

- No - azt mondja az öreg vakond, - megint kisiklottak a kezünk közül. De sebj!

Azzal ráförmedt a fogolyra.

- No, most elé a makkokat, különben nyomban gilisztának nézlek!

Megijedt a kis manó szörnyen s csak siránkozik, hogy megmutat ő mindent, csak az életének kegyelmezzenek.

Mutatott azután egy verem aranyat, két verem ezüstöt és három verem drágakövet; közbe meg egyre azt magyarázta: hogy többet ér ez a világnak minden ezüst makkjánál.

De az öreg vakond csak nem tágított. Addig, addig, hogy a manónak csak meg kellett mutatni a makkos-vermet.

No, hát itt volt a makk, de mennyi töméntelen! És hogy csillogott!

A vakondok pedig izibe körülfogták, kiki egyet a szájába kapott, egyet-egyet a hóna alá vett, egyszeriben mindent fölszedtek és azzal föl a földre!

Kiértén pedig az erdőbe, lerakta a sok vakond a tenger makkot és azzal, jöhetsz már ellenség... el vissza a föld alá!

Misi pedig még meg sem köszönhette ezt a nagy sort, már elkezdte a pöttön malac, hogy:

- Oi-ó, hó-i-o-i-hó!

Nosza, a környékről a sok tenger aranyszőrű disznó mind eléperdült. Olyan volt valamennyi a sok koplalástól, mint a hét szűk esztendő.

De neki is láttak a makknak. A makkot pedig, hiszitek-e, nem-e: bizony arannyal futtatták be a manók, így azután nem is csoda, hogy csupa merő gyémánt szőre nőtt tőle a disznóknak.

Hanem ekkorra elékerült a király is, aki azótátul, hogy Misi odajárt a makkok után, mindig fekete inget hordott, olyan szomorú volt.

Mikor aztán látta, hogy ezüst makk helyett arany, arany-disznó helyett pedig gyémánt-disznó, csak azt mondja Misinek:

- No, fiam, voltál-e már király?

- Nem én, - azt veti Misi.

- No, én se disznópásztor; de mátul fogvást az leszek, te meg a trónomra ülsz, álló egy évig.

Ekképpen is fordult. Mert hogy megitták az áldomást meg elparoláztak, azon nyomban beleült Misi a királyi trónusba, a király meg terelte a disznókat.

De, hogy egybe ne vessek mindent, Misi gondolt egyet másnap és csak beszegődött a királyhoz bojtárnak, mert - azt mondja - soh'se állta a paplanos ágyat, a nélkül pedig nincs királyság.

Igy volt s máig is úgy van.

A három jó tanács.

Bizony előregedett az öreg Ükapó király. Nem is igen járt-kelt már szegény; legfőljebb ha néha ide-oda vitték karosszékben, merthogy jártányi ereje sem igen volt.

Elő is hivatja egy szép napon tenger sok tanácsosát, az ország bölcseit és így szól hozzájuk:

- Szerette cselédim, jó urak! Az idő bizony elsuhan fölöttem; nem az az ember vagyok, aki harminc esztendeje. Öregséggel pedig nagy gond az ország gondja, s nekem, aki beteg vagyok, kétszeresen az. Ezért úgy akarom, hogy fiatalabb üljön a trónusomra. Három fiam vagyok, válasszatok közülök!

Elgondolkodik erre a sok hosszú-szakállú és csak hallgat valamennyi. Nagy sokára mégis felszólal közülök a legvénebb és azt mondja reszkető hangján:

- Uram király! Bátor fölséged akaratja szerint jut trónusra a királyfiuk közül valamelyik, mi mégis - ha már választani kell - a legfiatalabbat választanók, mivel így zúg a nép is.

- Jól van hát - mondja a király; - hol vannak fiaim?

Nosza, előállt a három királyfi szép sorjában fölséges apjuk trónusa elé és csak hallgatják ám, hogy imé a legkisebbé a trónus.

Összenéz erre a két idősebb királyfi, és hej, gonosz indulat látszék a szemükben. Mégis megszólalt a legidősebb, mézédés hangon:

- Fölséged akaratja törvény, mi azonképpen térdet, fejet hajtunk. Mégis úgy gondolom, nem ártana, ha öcsénk elsőbbit világot próbálna egy kicsinyt - mert hiszen ugyan fiatal - azután ám üljön trónusra.

- Én is így gondolnám - adja föl a szót a középső királyfiú. - Akár mindjárt indulna is velünk.

- No, hát úgy legyen - hagyta helyben az öreg király. - Menjetek, és tapasztalatokban gazdagon térjete meg.

A három királyfiú azzal tarisznyázott, kiki elékereste legkülönb kardját, pisztolyát s még aznap elköszöntek.

Nap is jött, nap is ment, derült volt, hol beborult újfent, de a három királyfiú csak ment, megállás nélkül. Sok országon, tartományon keresztül vergődtek már, de csak ismét mentek, mert sok tapasztalat kell a királysághoz, mondogatta egyre a két bátya.

Pedig hát - igaz, ami igaz - csak azon járt egyre az eszük, vajjon hogyan és mint hagyhatnák cserbe öccsüket, hogy így aztán elnyernék otthon a trónust.

Végtére egy sűrű rengeteg erdőben megrohanták öccsüket, ledobták a lórul, elvették a kardját, mindenét, őt magát pedig bele taszították egy farkas-verembe s azzal elvágtattak.

No, szegény kicsi királyfiú! Ott nyöszörög a veremben, de bizony kiutat csak nem lel semerre.

- Hát én elvesztem! - gondolta. - Elveszejtett a tulajdon két testvérbátyám; csak azt tudnám, hogy miért?

De nem sokat búslakodhatott, mert bizony kis-vártatva csak nagy cikákolást hall ám künnen.

- Ejnye, ejnye! - mondja a királyfiú. - Vajjon mi baja lehet, hogy így fulladozik szegény pára? Gyere már, hadd segítsek rajtad! - szólt még hangosabban.

Erre a biztatásra azután csak eléperdül ám a verem szélén egy róka és usgye!... be a királyfiúhoz.

Ez pedig belényul a torkába, kotorász benne egy kevéssé és imhol kirántja a csontot onnét.

- No - mondja a róka, - soha sem voltam olyan közel a halálhoz, mint most s te mégis megmentettél. De ne búsulj, akár mint is jutottál ebbe a verembe, segíték én rajtad. Állj csak amoda a verem falához.

Hogy a királyfiú oda állott, a róka egy-kettőre neki iramodott és künn termett a veremből. Azután lenyújtotta lompos farkát és ezen azután kikapaszzkodott a királyfi is.

- Ha már ennyiben volnánk - mondja megint a róka, - ülj csak a hátamra és mondd el, mi jóban fáradozol?

Elmondja a királyfi, hogy miben fáradt eddig és véletlenül hogyan esett a verembe, mert hát átalotta azt, hogy a testvérbátyjairól elbeszélje, milyen pogány mód törtek ellene.

- Jól van, jól - mondja a róka. - Nem firtatom, hogy miért és hogyan; de azt mondhatom, hogy most megindulok veled és meg sem állok a Gyászvárosig.

Azzal aztán vígan nekiindul a róka és öreg estvére ledobbant a Gyászváros kapujában.

- No, fiam - mondja a róka - ide gyere azután, mikor jó tanács kell. Majd itt várlak és majd megkapod. Most pedig eredj bé egyenest s a legelső embernek, akivel szóba állasz, csak annyit mondj, hogy: *«Megőrzőm én!»* Megértettél?

- Meg. Csak azt nem érem föl ésszel, hogy mit őrzök én meg?

- Már azt azután majd megmondják odabelül.

Igy a róka, és azzal eltűnik. A királyfi pedig benyit a kapun és csak ámul-bámul, mert még az utcán való kockakő is merőbe fekete posztótul volt fekete, a házakon pedig vakolat helyett szurok. Minden kapuszínben sírt egy-két ember s még csak hangosan sem beszélt senki.

- Ez már aztán a gyász! - gondolta a királyfi. - De mit is mondott a róka?

Azzal odalép az egyik ember elé és csak rászól:

- *Megőrzőm én!*

Az ember ránéz a királyfiúra, összecsapja a kezét, megcsóválja a fejét, nagyot sóhajt és azzal kézen fogja és vezeti, de egyenest a király elé.

Hej, szerettem, itt volt csak a gyász! Itt már annyit sírtak-ríttak, hogy mindenkinek elapadt a könnye. És csakis úgy tudtak egy keveset sírni, hogy egyik csatlós a másik orra alá tormát reszelt.

De reszeltek is!... hatan pedig a szegény öreg király orra alá.

Az ember pedig bevezeti a királyfi-fiút, egyenest a felséges király elé és, hogy odaérne a fekete márvány trónushoz (mert hát ezen ült a király éjjel-nappal), csak rámutat és mondja:

- Megőrzi!

Nosza, lett erre csönd! Még a verebek is elhallgattak a palota kertjében. Az öreg király pedig búsan intett a kezével.

Az intés egy nagy pápaszeműnek szólt, aki előlépett a király mellől és így szólt:

- Éppen a százegyedik vagy. A többi száz már ott porlik a templom körül, s te mégis azt mondod, hogy megőrzöd?

- Meg én! - mondta a királyfiú.

- Nos, úgy tudd meg, hogy a biztos halál elé mégy. Majd ha a templomba lépsz és az oltár mögött álló csonthalmot meglátod, jusson eszedbe a szavam. Ám, ha megőrzöd a királyunk leányát, a szerencse napja reád virradt, mert akárhonnét jöttél is, a királyleány keze és a felekirályság a tiéd. Kardot kapsz, mert kivont karddal kell őrzened a kriptában eltemetett királyleányt, de őrséget magaddal nem vihetsz.

Most aztán megvendégelték a királyfiút, majd hoztak neki fényes fringiát és mihamar előállott a csatlós, aki vezesse a templomhoz.

Amint így mennének, a királyfiú meg a csatlós, csak elérnek a város kapujához. Ottan állt pedig a róka, fogai közt egy diófalevéllal. A királyfi elvette a diófalevelet s látja, hogy azon betűk vannak. Az írás pedig így szól:

«1/2 12-kor a harang szívére ülj!»

Mennek tovább, be a templomba. Azaz, hogy csak a királyfiú be, mert a csatlós csak reácsukta az ajtót.

Sötét volt a templom, meg hűvös is. A toronyban pedig üti ám a féltizenkettőt.

A királyfiú sem volt rest, csak fel a toronyba és ott felkapaszkodott a legközelebbi harang szívére.

Itt ült és várt.

Mikor aztán üti az éjfelet, nagyot csattan ott lenn a kriptaajtó, szinte kifordult a sarkából és előrobog, talpig selyemben, a királykisasszony, és - uram bocsá! - csak elkezd keresni a királyfit. Keresi a padokban, az oltáron, fenn a kóruson, az orgona-sípok közt. Végre aztán felfut a toronyba. Hanem mikor éppen kuszna fel a kötélén a harang szívéhez, csak üti az óra az egyet. No, vége volt! Úgy eltűnt a királykisasszony, mint a pára. A királyfiú pedig szép halkkal lement a kriptaajtó elé és kivont karddal úgy állta az őrséget reggelig, mint a cövek.

Volt másnap csodálkozás, mikor híre futott, hogy a százegyedik épen marad és nem tépte szét a királykisasszony, mint a többi. Csakhogy örülni mégsem örült senki, mert hogy három éjszakára szólt az őrség. Mind a mellett tejjel-vajjal jól tartották a királyfiút s a bort sem igen kímélték tőle.

Másnap estére kelvén, megint megindul a királyfiú a csatlóssal, és lám a kapuban, íme, ott várja a róka a diófalevéllal, amelyen ez az írás állott:

«1/2 12-kor az oltár mögött a csonthalom alá!»

Ez már világos, gondolta a királyfiú; ott bizony nem egyhamar lel rá.

Igy is volt. Mert amint eljött az ideje, a királyfi csakugyan a csonthalom alá bújt, de úgy, hogy meg se pisszent, mikor éjfélkor eléperdült mellette a királyleány.

Ez meg csak kereste, egyre dühösebben, mindenütt; de hogy épp a csonthalmot szórna széjjel, csak üti a toronyóra az egyet. Így aztán megint vége volt mindennek. Állta aztán a királyfiú az őrséget, de csak nem is hunyorított reggelig.

Még a nap is megállt másnap az égen, akkora merő csodálkozás szállott meg mindeneket. Még a kapások is arról újságoltak, hogy bizony ott strázsált a királyfi másod éjszaka is.

Hanem hát itt volt a harmadik éjszaka is!

Hogy ne tartották volna jól a királyfiút egész nap, csakhogy minél jobban győzze az őrséget.

Elérkezik, ím az este. Indul megint a királyfi a csatlóssal. És a kapu alatt ott várja a róka.

A diófalevélen pedig ez állott:

«Tűzd a kardod az oltár elé, magad pedig állj a kriptá-ajtóba, s mikor kilép a királykisasszony, ragadd meg és kösd haját a kard markolatjához!»

Ez még csak aztán a bolond dolog, - gondolta a királyfiú. De azért csak megerősítette a szívét.

És mikor a templomba lépett, nyomban oda tűzte kardját az oltár elé és azzal oda állt a kriptá-ajtóba.

Éjfélkor robog ám elő a királyleány... de még csak egyet sem szólhatott, mert ugyan elkapta a királyfi és oda futott vele a kardhoz és oda kötözte szép arany hajánál fogvást.

És akár hiszitek, akár nem, a királyleány, akár mint erőlködött is, csak nem bírt még pisszenni is. Mikor azután ütötte az egyet, csak elkiáltotta magát a királyleány:

- Megváltottál az ígézet alól!

- Akkor hát el is oldalak, szépséges királyleány, - mondotta a királyfi és azzal nyomban le is oldotta a haját a kardról.

Ebben a pillanatban kigyúltak a templomban a gyertyák, megszólaltak a toronyban a harangok, fenn a kóruson az orgona, a templom ajtóit pedig kitérítették.

És a város népe, melyet a nagy harangzúgás talpra serkentett, seregestől tódult a templomba. De legelső közt is első volt az öreg király, akit a püspök kísért.

Mikor aztán mindenkinek egybegyülekeztek a templomban, a király megfogta leánya kezét és a királyfihoz vezetvén őt, így szólt:

- Új életet él az én bánatos szívem, mert örömmel köszöntöm a virradatot. Legyetek boldogok, gyermekeim, akik boldoggá tettek engem!

- Amen, - mondta rá a püspök és legott összeadta az ifjú párt.

A templomból pedig egyenest a király palotájába vonult a tenger nép és neki láttak a lakodalomnak.

És még micsoda lakzi volt az! Álló egy esztendeig fejével játszott, aki nem táncolt. De táncolt is mindenki, sőt még a másik öreg király is, akiért követség ment. Csak a két gonosz testvér nem, mert ezeket börtönbe zárták és szigorúan rájuk szabták a törvényt, hogy azt a 18 szekér tormát, amely a nagy szomorúság idejéből megmaradt, folyton egymás orra alá reszeljék.

Most is azt reszelik, ha ugyan el nem porladtak azóta.

Csókon szerzett királyság.

Réges-régen, bizony, de nagyon régen történt ez is. A nagy hegyek tövében, pici kis falu szélén, apró házikóban lakott a falu kovácsa. Szorgos, dolgos ember volt szegény, de csak félkezű. Így hát bizony nehezen kereste a mindennapi betévőt. Családja pedig - Isten látja - több volt a kettőnél. És a tenger sok gyerek bizony mind kenyeret kért, ha éhes volt, nem is jó szót.

Volt azután e közt a sok gyerek közt egy nagyobbacska is, aki már ugyan kezére dolgozott az apjának: a Miklós. Szerette a fiú a dolgot, nem is volt tétlen egy órán át sem; de mi haszna, mikor oly kevés volt a munka, hogy félkezű apja is kényelmesen győzte.

Egy szép napon azután megsokallja a fiú a küzdelmes nyomorúságot és csak oda szól ám édesapjának:

- Hát, édesszülém, bizony úgy látom én: minél többet tennénk, annál kevesebb itt a tennivaló. Kenyér pediglen a legkevesebb. Mondanék hát egyet.

- No, fiam, no! - biztatja az öreg.

- Azt pedig: hogy keresnék olyan helyet, ahol több kereset akad, meg kenyér. Nem magam mián, de tenger sok testvéremre való nézvést.

- Hát lelkem, cselédem, mondasz valamit. Eleget voltál segítőm, jobb kezem eddig. Míg odaleszel, addig befogom Jóskát, meg Matyit, mert már arra valók. Téged pedig kísérjen a szerencse és segítsen meg az Isten.

Ezeknek utána tarisznyázott Miklós és elköszönt szüleitől és tengersok testvérétől.

Másnap pedig alighogy pirkadt, elindult, de egyenest a nagy hegyek felé.

Sokszor visszanézett és bizony szinte neheze esett, hogy íme így elszakadt övétől. De hát csak megemberkedte magát és ment. Megyen hát Miklós, de igen sebesen, rendesen. Öreg estvére már elért a hegyek lábához. Itt hát pihenőt tartott és lekerítette a tarisznyát, hogy falatozzon egy kicsinyt.

Amint ott falatozik-falatozik, csak ledobban ám elébe az egyik fáról egy ürge mókus és nézinezegeti a fiút, ugyan sóváran pedig.

Miklós pedig kanyarít a kenyérből s odaveti a mókusnak. S mert olyan igen jóízűen falatozott a kis féreg, csak még vet oda neki egy falatot. Pedig csak csínján volt ám kenyér a tarisznyában.

No, megmajszolja a mókus a kenyeret, aztán csak megszólal:

- Hallod-é, te emberséges ember! Akár honnét jöttél, akár merre készülsz is - de bizony jó szívvel megosztottad velem utolsó falatodat. De ne búsulj, nem is leszek hálátlan; hanem megsegítlek.

- Ugyan, ugyan! Hát azután miben segíthetnél te kis mókus, rajtam? - kérdi álmélkodva Miklós.

- Hát azt majd meglátod.

Azzal füttyent egyet a mókus.

Hej, gyerekek, égből-e, föld alól-e: de csak iziben élékerekedik ám egy takaros hintó. Volt akkora, mint egy kalap és ugyan előtte ficáncol ám nyolc délceg paripa, már mint mókus.

- Már most iziben ülj fel, - parancsolja a mókus-király, mert hiszen gondolhatjátok, hogy akármilyen mókusnak csak nincs hintaja.

- Üljek fel? De hát hová? - álmétkodott Miklós.

- Csak semmi beszéd!

- Jól van hát. Rálépek, de tudom, széttörök a hintód, - mondja a fiú.

Hanem mikor rálépett a hintóra, egyszeriben kisült, hogy bizony takarosán elfér benne.

- Már most aztán helyén legyen a szíved! - szólt a mókusok fejedelme. - Ti pedig, - fordult a paripa-mókusokhoz, - meg sem álltok a Kopasz-hegy tetejéig. Megértettétek?

A nyolc mókus erre neki rugaszkodott és úgy elröpítette a hintót, meg Miklóst, hogy a holdvilág sem ért nyomukba.

Olyan sebes volt a rohanásuk, hogy hamarosan azt sem tudhatta az ember, futnak-é, vagy repülnek. Elég az annyiból, hogy Miklós egy darabon szepegett, de majd, hogy látta, hogy kocsis nélkül is ugyan fáinul haladnak, lassanként elszenderedett.

* * *

Hogy meddig aludt, azt bizony nem is tudta. Csak arra eszmélt, hogy nagyot zökkent a hintó.

Fölébred a fiú s látja, hogy egy rémítő magas hegy csúcsán vannak; azaz mit is mondok?... volt ám ő maga, mert kizökkent a hintóból és ott feküdt a puha mohán.

A nap pedig hanyatlóban volt.

Innét gondolhatta, de gondolta is tüstént Miklós, hogy hej!... micsoda takaros utat bejárhattak eddig azzal a rohanással, amivel jöttek.

De még nem is sokat töprengett a fiú, mert lám, különös zenét hall.

S hogy talpra szökkent és kereste, nézte, hol is zenélnék: lát a hegyoldalban egy különös házikót.

Nem volt ez a házikó éppen kicsi, sem túlön-túl nagy. De mohából való volt, még a rajta való ablak is. Még a kéménye is, aki pedig erősen pipált.

- Ha itten zenélnék, hát akkor laknak is; én pedig éhes vagyok, hát bemegyek, - gondolta Miklós.

Be is kocogtatott, és bátor senki sem mondta, hogy: tessék! - csak benyitott mégis.

Akkor álmétkodott el csak igazándiban. A moha-kunyhó közepén a tűzhely mögött, mohából való karos-székből ült egy leányzó. De hogy szép volt-e, avagy csúnya, azt Miklós nem láthatta, mert a leányt fejtől bokáig sűrű fátyol fődte. Körötte pedig vagy hét-nyolc törpe ült, mind szótlán, szomorúan. Három furulyázott, a többi meg hallgatta.

Hát ez volt az a zene.

Néz a fiú, mármint Miklós, hol jobbra, hol meg balra; de bizony nem lát senkit többet, mint ezt a néma társaságot.

- 'csés jó napot kigyelmeteknek! - köszön aztán.

De bizony nem kapott feleletet.

Forgatja egy darabon a süvegét a fiú, aztán megint elkezd:

- Megkövetem, ha mulatásukban zavarással lennék, de utas vagyok, oszt' nem igen ettem még máma.

No, erre se szól a gyülekezet.

Mégis azonban az egyik emberke oda lépett a tűzhelyhez, kotort-sodort, csak elérte egy tányér levest. Azzal oda teszi Miklós kezébe. A másik emberke pedig elékap az öve mellől egy fakanalat és oda kínálja Miklósnak.

Hát Miklós se igen kérdezte, hogy pénzért, vagy ingyen: hanem jóízűen bekanalazta a levest. S mert hogy egy kupa bort is adtak hozzá, azt is elfogyasztotta és megköszönte szépen.

De úgy vegyétek, hogy ezenközben, egy árva szó nem sok, de annyi sem hangzott ott, abban a moha-kunyhóban.

Miklós is azon tanakodott, hogy bizony tovább áll, de mégis a jobbik eszéhez kapott és megszólalt.

- Nem, tudom, értik-é kegyelmetek a szómat, de tanult mesterségem a kovács, és ha lenne a ház körül tataroznivaló, ugyan megcsinálom. Csak azt mondják, mit kell.

Erre se szól senki. De talpra állnak mindenek, még a fátyolos leányzó is és indulnak kifelé. Elöl a három sípos, akik, hej, de szomorúat fújtak. Utánuk lépdelt a fátyolos leány meg a többi törpe, akik ugyan integettek Miklósnak és hívták.

No, utánuk megyen hát a fiú s csak leér velük a hegy lábához, ahol a tópartján megállottak.

Itt azután fölveti fátylát a leány és megszólal:

- Csókolj meg, idegen!

Miklósnak még a szeme is káprázott, mert ilyen szép teremtetést világ-életében sem látott.

Nem is sokat gondolkodott hát, hanem szaporán oda lépett hozzá, hogy megcsókolja.

Ám a szépséges leányzó lehajolt a víz fölé s megmosta az arcát. Ebben a szempillantásban undok varangyékká változott és most már úgy vartyogta:

- Csókolj meg, igen!

Valljam meg az igazat: úgy-e bizony, ti sem csókolgatók volna meg ezt a szörnyeteget. Hanem Miklósnak eszébe jutott a Mókus király mondása és megerősítette a szívét.

Megerősítette és derékon kapván az óriási varangyéket, nagyot csókol rajta.

Na, olyat dördült erre a hegy lába, akár az öreg ágyú. A varangyék pedig egyszeriben visszakapta előbbi alakját.

Ott állott a szépséges leányzó, aki csak annyit mondott:

- Köszönöm, köszönöm!

Azzal megint leeresztette fátyolát s indult vissza a törpékkel, a moha-kunyhóba.

Most már vígabb nótát fújtak a síposok és ugyan hívogatva intettek Miklósnak.

A fiú hát utánuk eredt.

Benn, a moha-kunyhóban pedig terített asztal várta őket. Volt ott még habos tészta is, csak-hogy éppen a csiga-leves hiányzott.

No, ettek-ittak, zenéltek, mulattak éjfélig.

Ekkor újra elnémult a vidámság. Megint szomorú nótába kezdtek a síposok, azzal aztán indult a menet le a tóhoz.

Hogy ide értek, csak fölveti a fátyolt a szépséges leányzó és újra szól:

- Csókolj meg, idegen!

De Miklós még csak hozzá sem ugorhatott, már megmosta arcát a leányzó s abban a szent nyomban óriás kígyóvá változott és ott sziszegte, sipogta:

- Csókolj meg, idegen!

Még a háta is borsódzott Miklósnak. De azért csak erőt vett a félelmén s ugyan nagyot csókolt a kígyón.

No de dördült is akkorát, hogy kisebb fajta menydörgésnek tetszett.

Az undok kígyóból pedig egyszeriben megint az a fátyolos leányzó lett, aki vidám zeneszó mellett tért vissza a moha-kunyhóba. A törpék és Miklós meg utána.

Itt azután újra kezdték a vígasságot. Majd hogy nem táncra perdültek.

Hajnaltájt megint csitt! Elnémul zene, ének s azzal aztán siralmas pikula-szó mellett le a tóhoz.

Itt azután újra kezdi a leányzó, hogy a fátylát fölvetette:

- Csókolj meg, idegen!

És Miklós megint csak nem tudta elébb megcsókolni, semmint a leányzó meg ne mosdott volna a tóban.

Hanem abban a nyomban olyan sárkánnyá is változott a leány, hogy Miklósnak ijedtében még a süveg is leesett a fejéről.

Az undok szörnyeteg pedig csak úgy fútt a lángot és közben rémesen ordított:

- Csókolj meg, idegen!

Szegény Miklósnak minden hajaszála égnek meredt, a szíve pedig úgy dobogott, hogy majd kiugrott helyéről.

De mégis csak megemberelte magát, odaugrott a szörnyeteghez és akár mint fútt is a kénköves lángot, akár mint csapkodott is szörnyen nagy farkával, bizony olyat csókolt rajta a fiú, csakúgy cuppant.

Hanem iszen ekkor dördült még csak irtóztatót; szinte azt hitte Miklós, leomlott a világ. A tóból pedig lángok csaptak elé. Majd azután sűrű füst. Mikor pedig eloszlott a füst és kitisztult köröskörül, látja ám Miklós, hogy gyönyörűséges szép királyleány áll előtte, aki irulva-pirulva rebegi:

- Megváltottál az ígézet alól, tied vagyok halálos holtomig.

- Ásó, kapa válasszon el egymástól! - mondotta Miklós, igazán való nagy boldogságában.

- Tied a fele királyság! - zúgta a kísértet.

És köröskörül a sok törpe helyén csupa csatlós és kisasszony állott. A tó helyén ragyogó kastély. S bizony kevés vártatva eléállott egy pompás hintó. Csak éppen bele köllötett ülnie Miklósnak és a királykisasszonynak. Meg sem álltak a templomig.

Ott már várta őket az öreg királyi pár, meg az egész nép s a püspök is, süveggel a fején, áldással az ajakán.

Nem is igen tudom hány személyre terítettek, de annyi szent, hogy a lakodalmi ebédhez annyi tányér kellett, hogy a folyóban kellett elmosni. Így is alig győzte 99 asszony, a legdolgosabb az országban. A századik meg az asztalkendőket számlálná, de szegény, még máig sem kész vele.

Mondanom sem kell talán, hogy a félkezű kovács, meg tengersok gyereke hamarosan bekerült a királyi házhoz és bizony 2 holdnál nagyobb föld jutott rájuk Uram bocsá', hiszen az öreg kovácsnak is ketten gondozzák - sujtásos legények pedig - egyetlen pipáját.

Gondolhatjátok, hogy ugyan kevés panasza vagyon, így, szegény öregnek.

Birsalma-ország.

A birsalmasajtot úgy-e bizony szeretitek? No, hát hallgassatok akkor ide:

Már téliesre fordult az idő és ugyan hidegen fűttak a szelek, mikor a harangozó, a Lebék Ábris nagy ijedelemre ébred egyik szép reggelen.

Mert, hogy nézné a disznó-ólat, csak látja ám, hogy a két hízónak se híre, se pora.

Pedig hej, de micsodás két szép mangalica volt ez a pár sertés! Milyen sokat ígért s bizony a zsírja meglett volna, hogy sokat ne mondjak, nyolcvan itce.

- Jahaj! - topog a harangozó, - most már azután akár a harangkötélre akasszam magamat. Merre forduljak, hogy oda igyen minden valamit érőm, de az egész vagyonom!

- No, csak - bizonykodott a felesége - már azután minek mindjárt a harang-kötél? Hátha csak a szomszédba bódorodott el a két malac?

- Mit szomszéd, mit malac? Hiszen nem, tyúk a hízó, hogy elszomszédoljon; örül, ha elfekhet az ólban.

- De azért kereshetné kend, semhogy itt acsarkodik velem.

- No, asszony, - fakadt ki végtére a harangozó, - te is csak arra vagy jó, hogy tetézd a bajt. Hanem iszen ne félj! Elmegyek, de úgy, hogy akkor láss, mikor a hátad közepét.

- Vagy a hízókat, jól megértse kend! - pattogott az asszony.

- No, Isten hozzád nyájas hajlék! - A harangozó azon szerint befordult a szobába, subát kerített a nyakába, megmarkolta a leggörbébb somfa-botot, aki a ház körül akadt és azzal elkövetkezett hazulról.

Elsőbbet is a szomszédoknál tudakolta, hogy nem látták-e vajjon a két hízót. Egyik szőke volt, a másik meg fekete.

Ahány ember, annyi felelet. De bizony egy sem felelt azzal, hogy: íme itt láttam, vagy ott van.

Addig szomszédolt a harangozó, míg egyszer csak bizony végét érte a falunak. Ott állott a temető előtt s bizony egyebet sem látott, mint fejfát meg megint fejfát.

- Itt már aztán akár ne is kérdejem, sóhajtozott; de mi lesz most már?

Ment volna hazafelé, hisz' délre járt az idő és, uram bocsá', ki húzza el a déli harangszót, ha ő nincs otthon? De ezen pillanatban megkondult a falu harangja, hirdetvén a delet; de azt is, hogy a harangozóné már átvette a hivatalt.

Igy aztán szegény harangozó nagy búsan legyintett egyet a falu felé és szapora lépésekkel megindult, neki egyenest a rengeteg erdőnek.

Ment-ment a zizegős avaron, a sok lombtalan fa közt s egyre azt hánytorgatta-firtatta, vajjon hol ebédel ő ma, vagy hát akad-e vacsora? Mert bizony esteledett. Az erdőben pedig ugyan nem világítanak. A harangozó azután el is bódorodott, de úgy, hogy most már, ha akar sem talált volna haza.

Hogy menne-mendegélne, csak megüti ám a fülét valami különös zaj. Mintha csontpörölyökkel vertek volna acélülőt, közben pedig olyan rémítő szuszogás hallatszott, hogy fujtató legyen, aki különben tudja.

- Uram én teremtőm, - álmélkodott a harangozó, - micsodás kovács lakhatik itten, hogy én eddig világ-életemben hírét sem hallottam.

Hanem azután, hogy közelebb jutott s egy irtás-szélen meglátta a zaj okozóit, majd szörnyet halt ijedtében.

Két rémítő vaddisznó tülekedett ott. Ormótlan, koromfekete két szörnyeteg. Tajtékot túrt a szája mindegyiknek, a föld pedig szinte-szinte megrendült alattok, amint összeroppantak. Mindegyik azon volt, hogy szörnyűséges agyaraival minél nagyobb léket hasítson a másikon; így azután sűrűn megesett, hogy egymásra csattantak agyaraik. Hát ha még hozzáveszem mindehhez azt a rémítő szuszogást, rőfögést. Hej, gyerekek!... még a fák is remegtek ott köröskörül, hát még a szegény harangozó!

- No, Lebék Ábris, eddig harangozó voltál, de ezután hogyan leszel hát? - mondta hangosan, de vesztére, mert a két vadállat nyomban meghallotta.

Meghallotta s azon szerint abba is hagyta a harcot, hanem rajta rontottak a harangozón.

- Tégy igazságot! - zihált az egyik. - Hajnal óta itt rontjuk egymást, s mégis csak nem tudjuk, melyik az erősebb?

- S melyik az úr hát széles ez erdőben? - hörgött a másik.

- Már megengedjenek kigyelmetek, - szólt a szörnyen megszeppent harangozó, - de hogy tudhassam én azt, tudatlan ember létemre, meg így első láttatra, amin kigyelmetek hajnal óta sem okosodtak ki; pedig, amint látom, ugyan benne vannak!

Hát iszen szép lett volna ez mondásnak, de a két vaddisznó sehogy sem érte be vele. Hanem ugyancsak veszedelmesen topogtak. És még ha csak topogtak volna. De minduntalan oda is kapott, hol egyik, hol meg a másik, a Lebék uram inához.

- Hanem, - kezdé újfent, - lássam csak a harcot előlrül!

Nosza, a két rőt vad összerobban, és íme az egyik azon szerint felhasítja a másik szügyét. Amaz nagyot hördült és elvágódott holtan, emez pedig ugyan megcsattogtatta szörnyeteg agyaraikat.

- Mindjárt kigyelmedet gondoltam én, - kapott a szóhoz a harangozó, - csak átallottam, hogy így szemtől-szembe dicsérjem. - S bizony még le is emelte a süvegét.

No, tetszett a beszéd a vaddisznónak, azért hát nagy-nyájasan tudakolta a harangozótól:

- Egyébaránt pedig mit keresel itt a vadonban?

- Hej, a hízók, a hízók! - S azzal elpanaszolta Lebék uram az egész sort.

- Hát, biz' én nem igen sejtettem ezen a környéken a te hízóidat, - mondja a vaddisznó; - de ha mi nem tudjuk is, majd megkérjük a Moha-szakállútól.

- Ki lenne az?

- Ne te, ne! Még azt sem tudod? Nézd meg ezt a tölgyet. Úgy-e, van vagy száz éves? Hát mikor ez még cserje volt, a Moha-szakállú már alig látott az öregségtől. Hát ilyen öreg. S hogy okos-e? Ki lenne okos, ha ő se?

- No, akkor egyenest hozzá!

- Mondtam, hogy hozzá vezetlek.

És a vaddisznó megindult, a harangozó meg utána.

Csupa rengeteg erdőn mentek keresztül. Annyi hepe-hupán, hogy a harangozó majd leesett a lábáról a fáradtság miatt. De nem mert pisznenni se, nehogy a vaddisznót magára haragítsa.

Öreg éjjelre eljutottak egy szörnyűséges nagy odvas fához. Bizony volt ez a fa olyan széles, hogy sok pajta elszégyelte volna magát mellette. Már most ekkora fában csak odú is lehet valamilyes.

De még - uram Isten - milyen! Ha valamivel világosabb, bizony azon mód országos vásárt tarthattak volna benne.

Hát itt lakott a Moha-szakállú. Ott ült az odúban, tapló-széken s egyet sem csinált, mint a szakállát simogatta. Előtte pedig egy bográcsban holmi gyökerek főttek.

Szép jó estét kíván a vaddisznó és elé mondja, hogy miben fáradnak: már mint ő meg a harangozó.

- Mivel pedig azt tenálad senki jobban nem tudhatja, ne terheltesen kigyelmed és világosítsa meg szegény elménket, apám, - szólt a harangozó.

Erre az akkurátus beszédre nyájasan bólintott a vén szerzet és a bográcsra mutatott. A bográcsban pedig bugyborékolni kezdett valami. Mind jobban és jobban.

Végtére elépfögte a bogrács:

- A Birsalma-országban keresd.

No, csak eltátotta a száját a harangozó, de még a vaddisznó is.

Birsalma-ország! Hát ilyen is van?

- Megköszönöm igen szépen a szíves tanácsot, apám! De hát merre vagy az a csodálatos ország?

Az öreg Moha-szakállú megint bólintott s újból a bográcsra mutatott. Innét újra pöfögés hallatszott:

- A Tollú-erdőn túl.

Majdnem egymásba estek: a vaddisznó meg a harangozó, úgy elbámultak. Megvakarja a tarkóját a harangozó s kérdezi:

- Aztán melyik szél fú arra fele?

Hogy aztán a sok kérdezősködést unta-e el az öreg Moha-szakállú, vagy mi: azt bajosan tudnám hamarosan megmondani; elég annyiból annyi, hogy megcsóválta fejét és ráütött a bogrács oldalára.

Nosza, lett erre pöfögés, morgás, fortyogás. Valóságos füstfelhők törtek elő a bográcsból. Majd végtére iszonyú sivítás:

- A forgószél!

De azon nyomban támadt is olyan forgószél, amelyet száz évben, ha egyszer lát élő ember.

A harangozó sem tudta, hogy merről, vagy mikép: csak azon vette észre, hogy pörög, mint az orsó és repül, mint a lapda.

Hogy azután meddig repült, hová szállt, azt nem is igen tudta, csak arra eszmélt, hogy esik, de lefelé.

Hullott, hullott, míg végre lezuhant. Szerencséjére éppen a Tollú-erdő közös-közepébe egy pehely-rakásra esett, mert különben ízekre szakad ott menten.

Igy pedig, bár tele lett a gunyája pehellyel, mégis csak simán úszta meg a sort. Mivel pedig látta, hogy ugyan puhára esett, hát ott nyomban el is aludt.

Másnap virradattal fölserkent és útnak eredt, ki az erdőből. Dél felé ki is jutott szerencsésen.

És lám, ott a Tollú-erdő szélén, azonságosképpen ott mosolygott reá egy rakott birsalmafa. Telised-tele arany színű, illatozó birsalmával. S köröskörül, távolban, közelben, mindenütt de mindenütt birsalmafák.

A harangozó pedig csak annyit mondott:

- Ez hát a Birsalma-ország!

Avval aztán nekiesett a gyümölcsnek.

Talán még máig is birsalmát enne, ha egy arra haladó ember rá nem szól:

- Mit csinál kend?

- Eszem, - mondja a harangozó.

- A király birsalmájából?

- Hát a királyé?

- Azé minden birsalma. Pedig abból áll ki az ország.

- Az már baj!

- Kendnek ugyan az. Hát csak utánam.

Azzal vitte a harangozót egyenest a király elé.

A király, már ahogy a hatalmas Birsalma-ország királyához illik is, olyan kastélyban lakott, akiben még a pince padlata is merő birsalma-sajtból való volt. A falak meg az ajtó sarkok csak hogy éppen nem mondták:

- Ugyan kóstolj meg hát!

De nem volt itten kóstolgatásra idő. Mert a király éppen törvényt ült. Törvényt ült ama két oktan barom fölött. Az oktan barmok, hiszen gondolhatjátok, tulajdon a harangozó hízói voltak s éppen azért estek törvénybe, mert birsalma-evésen érte őket a palota-örség, szakasztott a király palotája előtt.

A szigorú törvény ott ült körben s nagy volt a félelem a két hízó szívében. Már-már szinte kimondták rájuk a halált, és az udvari bélbontó-asszonyok ugyan forralták a vizet.

Hát még aztán, hogy a király meghallotta, hogy ehol megint egy idegent értek azon a szörnyű bűnön, hogy birsalmát evett.

Olyan szörnyűséges haragba borult a király, hogy a földhöz vágta a koronáját és azt kiáltotta:

- A legmélyebb börtönbe velük! Holnap pedig mind a három karóba húzassék!

Azon szerint a legmélyebb börtönbe is vetették a harangozót és a két hízót. A nyársakat pedig állították fel a piacon.

Hanem a harangozó nem volt ám kíváncsi arra, hogy milyen az a karóba húzás.

Estig ugyan pisszenni sem mert börtönében. De mikor látta, hogy sötétnek elég sötét van, ellenben a börtön fala egyébből sincs, mint birsalmából: bezzeg elő a késsel! - és takaros útat vág magának a falon át. Hajnalra már kijutott a szabad levegőre. Azzal aztán Isten hozzád te szép ország, vágatva be, egyenest a Tollú-erdőbe. S hogy ott futna-rohanna, csak látja ám, hogy előtte csörtet a két hízó. Ezek is megorrontották a bajt és hamarosan kitúrták a börtönük

falát. Ettől kezdve azután a harangozónak sem kellett sokat tudakolnia, hogy merre is van haza? Hanem neki iramodott, felpattant az egyik hízóra és hajrá!

Jó ozsonna-idejére haza is érkeztek. Mert hej, a hízó is tudja, hogy a szorgos gazdasszony ilyenkor már moslékra várja a disznót.

Volt is olyan habzsolás, aminek ritkán akad párja.

A harangozót pedig ugyan faggatta a fele-falu fél éjszaka, hogy hol is járt, mikor az ég dörgött?

De a harangozó egyre csak csóválta a fejét és azt mondogatta:

- Birsalma-ország, hej, Birsalma-ország!

Közben pedig sűrűn kipillantott az ólba, vajjon rendben vannak-e a hízók.

A hízók rendben voltak, nagyon is rendben és sűrűn mondogatták:

- Inkább itt a sárban, mint amott a nyársban!